

HEINÄ

TUHANSIEN ISKUJEN MAA

Miesten kokema väkivalta Suomessa

Markku Heiskanen & Elina Ruuskanen

Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva
Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti
(HEUNI)
PL 444
00531 Helsinki

Julkaisusarja No. 66
Verkkajulkaisu

Markku Heiskanen & Elina Ruuskanen

TUHANSIEN ISKUJEN MAA
Miesten kokema väkivalta Suomessa

Helsinki 2010

ISBN 978-952-5333-79-4 (PDF)
ISSN 1237-4741

Sisällysluettelo

Tiivistelmä.....	5
English summary.....	7
1 Tutkimuksen tausta	8
2 Aineisto.....	11
3 Väkivallan yleisyys ja seuraukset	12
Väkivallan määrittely haastattelulomakkeella	12
Väkivaltakokemusten yleisyys.....	14
Parisuhdeväkivalta	17
Uhrien ikä.....	19
Väkivallan muodot.....	20
Väkivallan seuraukset	22
Väkivallan toistuvuus.....	24
Lääkäriltä tai muulta terveydenhoitohenkilöstöltä saatu hoito	25
Parisuhdeväkivallan alkaminen ja kesto	26
Väkivaltakokemukset lapsuudessa.....	27
Väkivallan piirteitä.....	29
<i>Parisuhdeväkivalta ja kontrolli.....</i>	<i>29</i>
<i>Väkivallan tekijä ja uhri.....</i>	<i>30</i>
<i>Tekijän tuttuus.....</i>	<i>32</i>
<i>Tuntemattoman ja tutun tekemän väkivallan tapahtumapaikka</i>	<i>33</i>
<i>Käyttikö uhri väkivaltaa.....</i>	<i>34</i>
<i>Alkoholi</i>	<i>35</i>
<i>Väkivalta ja poliisi</i>	<i>36</i>
4 Seksuaalinen häirintä ja ahdistelu.....	38
5 Huolestuneisuus väkivallan ja asuntomurron kohteeksi joutumisesta...41	
6 Keskustelua miehistä ja väkivallasta.....	44
Tuntemattoman miehen tekemä väkivalta suuri riski miehelle.....	45
Parisuhdeväkivalta ja sukupuoli.....	45
Väkivallan tekijä ja uhri	46
Alkoholi ja väkivalta.....	47
Poliisi	48
Huolestuneisuus väkivallasta	48
Kansainvälistä vertailua miesten kokemasta väkivallasta.....	48
Uhrien auttaminen.....	49
Maskuliininen normaalius ja tabut.....	50
Jatkotutkimus	51

Liite 1 Tutkimusaineisto.....	57
Liite 2 Kansainvälistä vertailua miesten kokemasta väkivallasta.....	66
Liite 3 Kyselylomake	77

Tiivistelmä

Raportissa tarkastellaan miehiin kohdistunutta väkivaltaa Suomessa. Tutkimusaineisto kerättiin Euroopan unionin tilastoviraston, Eurostatin, turvallisuustutkimuksen testauksen yhteydessä. Aineiston ovat rahoittaneet Euroopan komissio, oikeusministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö.

Tutkimuksessa haastateltiin sekä miehiä että naisia. Raportti ei siten ole puhdas miesuhritutkimus siinä mielessä, että siinä käsiteltäisiin ainoastaan miehiä, vaan miespainotteinen väkivaltaraportti. Koska miehistä ei ole Suomessa aiemmin tehty vastaavaa väestötason tutkimusta, naisia koskevat tulokset tarjoavat mahdollisuuden vertailuun.

AINEISTO. Tutkimuksen kohteena olivat 15–74-vuotiaat Suomessa pysyvästi asuvat suomenkieliset henkilöt. Otos käsitti 7 171 henkilöä, jotka Tilastokeskus poimi satunnaisotannalla rekisteristään. Tilastokeskus keräsi tutkimusaineiston lokakuun 2009 ja tammikuun 2010 välisenä aikana. Otokseen valituista 45 prosenttia osallistui tutkimukseen. Vastanneista oli miehiä 1 918. Tutkimuksessa käytettiin kolmea tietojenkeruumenetelmää: käyntihaastattelua, puhelinhaastattelua ja internet-kyselyä. Matalahko vastaamisosuus johtui ensi sijassa internet-kyselyn kadosta (25 % internet-kyselyn otokseen valituista vastasi).

Väkivaltakokemuksia tarkasteltiin kahdelta eri ajanjaksolta: 15 vuotta täytettyä ja viimeisten 12 kuukauden aikana. Haastateltavilta kysyttiin erikseen tuntemattoman, tutun sekä nykyisen ja entisen kumppanin tekemästä väkivallasta. Tutkimuksessa selvitettiin myös väkivallasta aiheutuneita seurauksia kuten fyysisiä vammoja ja psyykkisiä haittoja. Lisäksi kysyttiin seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta sekä väkivallan pelosta.

MIEHET. 15–74-vuotiaista miehistä 55 prosenttia oli joutunut väkivallan tai uhkailun kohteeksi 15 vuotta täytettyään. Viimeisten 12 kuukauden ajalta väkivaltaa tai uhkailua oli kokenut 16 prosenttia miehistä. Miesten uhrikokemuksia hallitsee fyysinen väkivalta. Kaikkiaan 47 prosenttia miehistä oli kokenut fyysistä väkivaltaa 15 vuotta täytettyään.

Miehet joutuivat yleisimmin tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi niin pitkällä (15 vuotta täytettyä) kuin lyhyellä (viimeiset 12 kuukautta) aikavälillä. Runsaat 40 prosenttia miehistä oli kokenut 15 vuotta täytettyään vähintään kerran tuntemattoman tekemää väkivaltaa tai väkivallalla uhkailua, 10 prosenttia viimeisen vuoden aikana. Tätä väkivaltaa määrittää fyysinen väkivalta ja väkivallalla uhkailu. Miehiin kohdistunut seksuaalinen väkivalta oli harvinaista.

Tutun joskus tekemästä väkivallasta kertoi lähes neljäsosa miehistä. Vuoden ajalta vastaava luku oli viisi prosenttia. Valtaosa tällaisen väkivallan tekijöistä löytyi kaveripiiristä (37 %) tai oli puolittutuja (24 %). 17 prosenttia tekijöistä oli joko asiakkaita, potilaita, työtovereita tai muita työpaikalla olleita henkilöitä. 15 prosenttia tutuista väkivallan tekijöistä oli perhepiiristä tai sukulaisia, ei kuitenkaan parisuhdekumppaneita. Tutun tekemä väkivalta oli yleensä fyysistä

tai väkivallalla uhkaamista. Väkivallan tekijä oli tutun ja tuntemattoman tekemässä väkivallassa lähes poikkeuksetta mies (noin 95 % kummankin ryhmän tekijöistä).

Parisuhteessa olevista miehistä 16 prosenttia oli joutunut joskus kumppaninsa tekemän väkivallan tai uhkailun kohteeksi, viisi prosenttia viimeisen vuoden aikana. Entisen kumppanin tekemää väkivaltaa oli kokenut runsas viidennes miehistä.

MIEHET JA NAISET. Miehet ja naiset olivat kokeneet suunnilleen yhtä usein nykyisen kumppanin tekemää väkivaltaa sekä joskus nykyisen parisuhteensa että viimeisen vuoden aikana. Fyysisen väkivallan kohteeksi joutumisessa ei sukupuolten välillä ollut eroa, mutta naiset olivat kohdanneet miehiä useammin uhkailua ja seksuaalista väkivaltaa parisuhteessa. Entisen kumppanin tekemän väkivallan kohteeksi miehet olivat joutuneet selvästi naisia harvemmin.

Miehille aiheutui tuntemattoman tekemästä väkivallasta fyysisiä vammoja paljon useammin kuin naisille, mutta muissa tekijäryhmissä vammat olivat yleisempiä naisilla, ja erityisesti tämä näkyi parisuhdeväkivallassa. Miehet kertoivat huomattavasti naisia harvemmin väkivallasta aiheutuneen psyykkisiä seurauksia kuten vihaa, pelkoa tai masennusta.

Verrattaessa miesten ja naisten väkivaltakokemuksia eri tekijäryhmissä tuloksista piiryy perinteinen suomalaisen väkivallan kuva. Tuntemattoman ja tutun tekemässä väkivallassa – esimerkiksi tarkasteltaessa lyömistä ja sitä vakavampia fyysisen väkivallan muotoja – näkyy uhrien miespainotteisuus. Toisaalta, etenkin päättyneissä parisuhteissa lyömistä, kuristamista, pään hakkaamista johonkin sekä seksuaalista väkivaltaa kohdistui naisiin useammin kuin miehiin. Miehet olivat kokeneet seksuaalista väkivaltaa harvemmin kuin naiset.

HÄIRINTÄ JA HUOLESTUNEISUUS. Kymmenen prosenttia miehistä oli kokenut seksuaalista häirintää ja ahdistelua viimeisten 12 kuukauden aikana, ja 26 prosenttia täytettyään 15 vuotta. Yleisin miesten seksuaalisen häirinnän ja ahdistelun muoto oli lähentely, koskettelu tai yritys suudella vastoin tahtoa. Miesten seksuaalinen häirintä oli yli puolessa tapauksista naisten tekemää.

Suurin osa miehistä, lähes 95 prosenttia, tunsivat olonsa erittäin tai melko turvalliseksi asuinalueellaan pimeän tulon jälkeen. Väkivallan kohteeksi joutuminen lisää huolestuneisuutta väkivallasta. Melkein 15 prosenttia miehistä, jotka olivat joutuneet väkivallan uhriksi, oli huolissaan siitä, että tuntematon henkilö hyökkää heidän kimppuunsa.

English summary

This report describes violence committed against men in Finland. The study was financed by the European Commission, Ministry of Justice and Ministry of Social Affairs and Health of Finland. The initial aim of the project was to pilot the Safety Survey of the EU. The study covers both men and women's experiences of violence, thus, although the main scope of the report is on violence experienced by men, data on women is presented for comparison.

For the first time in Finland, data on men's experiences of violence since their 15th birthday as well as during the 12 months prior to the interview is available. In addition, this survey explores violence committed by four types of perpetrators: strangers, acquaintances, current and ex-partners.

The sample comprised 7,121 Finns, who were 15–74 years old. The study was a mixed-mode survey, meaning that the data was collected by using three modes: face-to-face interview, telephone interview and internet survey. The response rate was 45 per cent, hence the data consists of 3,201 interviews of which 1,918 were men.

According to the analysis, altogether 55 per cent of all men had experienced violence or threats since the age of 15. During the previous year, 16 per cent of men had been victims of violence. Men were most often victims of violence committed by strangers (42 % since the age of 15 and 10 % during the previous year). 24 per cent of men had been victims of violence committed by acquaintances since the age of 15 (5 % during the previous 12 months). In both violence committed by strangers and acquaintances, the perpetrators were most often men. Regarding violence committed by strangers and acquaintances, women were responsible for only one incident in twenty.

Regarding violence committed by partners, 16 per cent of men having a partner had experienced violence or threats committed by their partner at least once during the partnership. Violence committed by partners was equally common among men and women. However, men had been victims of violence committed by their ex-partner less often than women (22 % vs. 42 %). In addition, men suffered from physical and psychological consequences of partner violence less often than women. For men, violence committed by strangers caused most of the injuries.

Although the risk of becoming a victim of violence committed by strangers is rather high for men, they are not worried about becoming victims of violence while walking alone in their area in the evening: less than five percent of men said they felt unsafe. Being a victim of violence increases feelings of insecurity: 15 per cent of victims of violence felt unsafe. Even though men were not worried about their personal safety, more than every fifth respondent was worried about their family members or close friends being physically attacked by strangers.

According to the International Crime Victims Survey, the level of victimisation to violence among Finnish men is in the same level as in other European and Nordic countries. However, men's homicide is more common in Finland than in Western Europe or in the Nordic countries.

The complete report on men's experiences of violence in Finland will be published in English in 2011.

1 Tutkimuksen tausta

Suomessa on toteutettu vuodesta 1980 lähtien yleisiä, suuriin väestöotoksiin perustuvia kansallisia uhritutkimuksia¹, jotka pohjautuvat OECD:n turvallisuusindikaattoreita koskevaan suositukseen (Törnudd 1982). Näissä tutkimuksissa on kuvattu muiden turvallisuuteen liittyvien aihepiirien ohella väkivallan yleisyyttä ja siitä aiheutuneita seurauksia eri väestöryhmille. Väkivallan taso on pysynyt varsin vakaana 1980-luvun lopulta alkaen. Verrattuna 1990-lukuun väkivallan ja uhkailun määrä on ollut 2000-luvulla hieman korkeampi, mutta kasvu on johtunut pääasiassa uhkailujen lisääntymisestä (Sirén ym. 2010).

Kansallisissa uhritutkimuksissa väkivalta on luokiteltu teon tapahtumapaikkaa sekä tekijän ja uhrin suhdetta koskevien tietojen avulla perheväkivaltaan, tuttujen väliseen väkivaltaan, työpaikkaväkivaltaan, ravintolaväkivaltaan ja katuväkivaltaan. On havaittu, että miehet joutuvat naisia useammin katuväkivallan ja ravintolaväkivallan kohteeksi, kun taas naiset kokevat miehiä useammin perhe- ja työpaikkaväkivaltaa. Tuttujen tekemän väkivallan kohteeksi joutuminen on yhtä yleistä miehillä ja naisilla (Sirén ym. 2010).

Suomessa on tehty kaksi naisiin kohdistuvaa erityisuhritutkimusta (Heiskanen & Piispa 1998; Piispa ym. 2006). Näiden tutkimusten tietosisältö ja tutkimusasetelma olivat pitkälti ulkomaista alkuperää (ks. Johnson 1996). Niissä painottui toisenlainen näkökulma väkivaltaan. Tästä näkökulmasta oli ensisijaista, minkälaista väkivaltaa mies tekee naiselle ja millaisia seurauksia siitä on väkivaltaa kokeneelle, ei niinkään, missä väkivalta tapahtuu. Tutkimuksissa selvitettiin erillisin kysymyksin nykyisen ja entisen mieskumppanin tekemä väkivalta, siitä aiheutuneet seuraukset sekä tuntemattoman ja tutun tekemä väkivalta. Tekijälähtöisen väkivaltatarkastelun arvioitiin tuovan laajemmin esiin helposti piiloon jäävää arkaluontoista väkivaltaa, kuten parisuhdeväkivaltaa. Tutkimuksessa esitettiin väkivallan

¹ Uhritutkimuksilla tarkoitetaan haastattelu- tai kyselytutkimuksia, joissa selvitetään erilaisten rikosten kohteeksi joutumista. Tämän raportin tekstissä käytetään uhri-sanaa väkivaltaa kokeneen henkilön synonyymina. Kummatkin termit asettavat väkivallan kohteen yksipuolisesti uhrin rooliin, vaikka uhri on voinut olla tilanteessa myös väkivallan tekijä. Väkivaltaa kokenut ei myöskään välttämättä koe itseään uhriksi. Uhri-sanan käyttöä puoltaa sen vakiintuneisuus uhritutkimusten peruskäsitteenä.

kohteeksi joutumista koskevia kysymyksiä sekä haastattelua edeltäneen vuoden ajanjaksolta että 15 vuotta täytettyä.

Miehiä koskevia vastaavalla tavalla kerättyjä tietoja ei ole, vaikka joitain tilastotietoja on julkaistu kansallisten uhritutkimusten aineistoista mm. perheväkivallan osalta² (Sirén ym. 2010). Kansallisten uhritutkimusten mukaan perheväkivaltaa on vuoden aikana kokenut eri vuosina (1980–2006) 0,1–0,7 prosenttia 15–74-vuotiaista miehistä. Naisista on näiden tutkimusten mukaan kokenut perheväkivaltaa 0,9–1,9 prosenttia. Naisuhritutkimusten mukaan parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten osuus on nelinkertainen verrattuna kansallisten uhritutkimusten perheväkivaltalukuihin (Piispa ym. 2006). Vaikuttaa siltä, etteivät kansalliset uhritutkimukset mittaa yhtä kattavasti parisuhdeväkivaltaa kuin tätä tarkoitusta varten suunnitellut erityistutkimukset. Ulkomaisissa tutkimuksissa, esimerkiksi Englannissa, on havaittu, että yksityiskohtaisempi parisuhdeväkivallan mittari tuottaa tuntuvasti korkeamman väkivallan esiintyvyyden sekä miehille että naisille.³

Jotta saataisiin laajempi kuva miesten kokemasta väkivallasta Suomessa, katsottiin tarpeelliseksi tehdä kyselytutkimus, jossa miehille esitetään mahdollisimman kattavat väkivallan kohteeksi joutumista koskevat kysymykset. Mahdollisuus tällaisen tutkimuksen toteuttamiseen syntyi eurooppalaisen rikosuhritutkimuksen testauksen yhteydessä. Euroopan unionin tilastovirasto Eurostat halusi testata suunnittelemaansa uhritutkimuslomaketta jäsenmaissaan. Tutkimukseen sisältyi väestöhaastatteluosuus, jonka laajan väkivaltaosion kysymykset kattoivat eri tekijäryhmien tekemän väkivallan muodot.

Eurooppalaisen rikosuhritutkimuksen testaus oli pääosin Euroopan komission rahoittama ja otokseltaan varsin pieni. Suomessa otosta laajennettiin erityisesti miesten osalta oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksella niin, että lopullinen otoskoko käsitti lähes 7 200 henkilöä. Myös Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI), Helsingin yliopisto ja Tilastokeskus osallistuivat tutkimuksen rahoitukseen.

Tutkimusasetelmaa, haastattelumenetelmiä ja haastattelujen yksityiskohtia on Suomen osalta tarkasteltu erillisissä raporteissa (Aromaa ym. 2010; Laaksonen & Heiskanen 2010; Nikula 2010; ks. myös liite 1). Kaikkiaan eurooppalaisen uhritutkimuksen testaukseen osallistui 16 maata (van Kesteren ym. 2010). Vertailuja eri maiden tulosten välillä ei kuitenkaan ole mahdollista tehdä, sillä testaus toteutettiin eri maissa eri tavoin.

² Perheväkivalta on käsitteenä laajempi kuin parisuhdeväkivalta. Se kattaa kaikkien perheenjäsenten välisen väkivallan parisuhdeväkivallan rajoituksessa puolisojen (ja entisten puolisojen sekä seurustelukumppanien) väliseen väkivaltaan.

³ Englannin rikosuhritutkimukseen on liitetty vuodesta 1994 alkaen määrääjain itse täytettävä, väkivallan eri muotoja yksityiskohtaisesti kartoittava kysely. Vuoden 2005 tutkimuksessa itse täytettävä entistä kattavampi kysely tuotti miehille 10-kertaisen parisuhdeväkivallan määrän verrattuna samassa haastattelussa kerättyihin kasvokkain tehtyihin haastattelutuloksiin (Jansson 2007).

Tässä raportissa kuvataan miesten kokeman väkivallan piirteitä Suomessa tehtyjen haastattelujen pohjalta. Indikaattoreina ovat erilaiset väkivallan muodot, niiden kohteeksi joutumisen yleisyys vuoden ajalta sekä 15 vuotta täytettyä sekä väkivallasta aiheutuneiden vammojen ja psyykkisten seurausten yleisyys. Tarkastelun kohteena on tuntemattoman tekemä väkivalta, nykyisen kumppanin tekemä parisuhdeväkivalta, entisen kumppanin tekemä parisuhdeväkivalta sekä tuttujen tekemä väkivalta.

Vertailutietoina käytetään naisia koskevia vastaavia tietoja, joten raportti ei ole puhdas miesuhritutkimus siinä mielessä, että siinä käsiteltäisiin ainoastaan miehiä, vaan pikemminkin miespainotteinen väkivaltaraportti. Koska miehistä ei ole Suomessa tehty vastaavaa väestötason tutkimusta, tuloksille ei ole vertailukohtaa. Naisia koskevat tulokset tarjoavat mahdollisuuden vertailuun ja miehiä koskevien tulosten tulkintojen syventämiseen. Toisaalta raportissa tarkastellaan kuitenkin juuri niitä tuloksia, kuten miesten kokeman erityyppisen väkivallan muotojen yleisyyttä, joita ei tähän mennessä ole väestötasolla ollut saatavilla, mutta joita on toivottu väkivaltaa koskevaan keskusteluun (ks. Salmi 2009a, Törrönen 2009).⁴ Väkivallan ohella kuvataan miesten kokeman seksuaalisen häirinnän ja väkivallan pelon yleisyyttä.

Koska tämän raportin tavoitteena on yleiskuvan luominen miesten kokemasta väkivallasta, muita haastattelussa kysytyjä rikoksia ei tarkastella lainkaan. Tutkimuksen koko sisältö käy ilmi liitteenä 3 olevasta haastattelulomakkeesta.

Haastattelututkimuksen tuloksia täydennetään kuolemansyytilastojen sekä kansainvälisen rikosuhritutkimuksen tiedoilla (Lehti 2010; van Kesteren 2008; van Dijk ym. 2007). Näiden lähteiden avulla voidaan arvioida suomalaisten miesten kokeman väkivallan yleisyyttä suhteessa muihin maihin (liite 2).

Tässä raportissa esitetyt väkivaltaa kuvaavat tiedot perustuvat 3 200 haastatteluun, joista runsaat 1 900 oli miehille tehtyjä. Tämä on sinänsä riittävä otoskoko perustulosten tuottamiseksi. Kadon ohella epävarmuustekijän tulosten yleistettävyydelle aiheuttaa se, että tietoja kerättiin eri menetelmillä: käynti- ja puhelinhaastattelulla sekä internet-kyselyllä. Tutkimusaineistoa koskevaa keskustelua käydään siksi laajasti liitteessä 1.

Raportti on luonteeltaan väkivallan yleisyyttä ja väkivaltaan liittyviä piirteitä kuvaileva. Se ei vastaa kysymyksiin väkivallan syistä, siitä, miten väkivaltaa tulisi ehkäistä tai millaisia palveluja uhreille pitäisi järjestää. Otoksen pienestä koosta johtuen raportissa ei analysoida väkivaltaa moniluokkaisten taustamuuttujien mukaan, kuten sosioekonomisissa ryhmissä.

Tutkimusaineisto kuvataan luvussa 2, minkä jälkeen tarkastellaan luvussa 3 väkivallan yleisyyttä, siitä aiheutuneita seurauksia ja joitakin muita väkivallan piirteitä. Luku 4 käsittelee seksuaalista häirintää ja ahdistelua, ja luku 5 rikoksen pelkoa. Luvuissa 3, 4 ja 5 esitetään ensin miehiä koskevat tulokset, minkä

⁴ Raportti täydentää myös naisuhritutkimuksia siten, että siinä on selvitetty naisten naisille tekemää väkivaltaa. Suomalaiset naisuhritutkimukset kuvaavat miesten naisille tekemää väkivaltaa.

jälkeen niitä verrataan naisiin. Luvussa 6 esitetään yhteenveto ja käydään keskustelua tutkimuksen tuloksista.

2 Aineisto

Tutkimuksen kohteena olivat 15–74-vuotiaat Suomessa pysyvästi asuvat suomenkieliset henkilöt. Otos käsitti 7 171 henkilöä, jotka Tilastokeskus poimi satunnaisotannalla rekisteristään. Tilastokeskus keräsi survey-aineiston lokakuun 2009 ja tammikuun 2010 välisenä aikana. Otokseen valituista 45 prosenttia osallistui tutkimukseen. Vastanneista oli miehiä 1 918.

Tutkimuksessa käytettiin kolmea tietojenkeruumenetelmää: käyntihaastattelua, puhelinhaastattelua ja internet-kyselyä. Käyntihaastattelujen otoskoko oli 735 henkilöä, puhelinhaastattelujen 2 491 ja internet-kyselyn 3 945. Vastausprosentti oli käyntihaastatteluissa 50, puhelinhaastatteluissa 75 ja internet-kyselyssä 25. Puhelinhaastattelujen ja internet-kyselyn vastausprosentti vastasi Tilastokeskuksen näillä menetelmillä keskimäärin saamia vastausprosentteja. Kieltäytymisten vuoksi vastausprosentti käyntihaastatteluissa oli pienempi kuin Tilastokeskuksen käyntihaastatteluissa keskimäärin. Kieltäytymisiin vaikuttivat lyhyt kenttätyöaika ja haastattelujen tekeminen juuri ennen joulua.

82 prosenttia 16–74-vuotiaista suomalaisista käytti vuonna 2009 internetiä (Tilastokeskus 2009a)⁵. Internet-kyselyyn saattoi silti valikoitua vastaajia, joilla on kokemusta tietokoneen käytöstä ja helppo pääsy internetiin.

Eri sukupuolten ja ikäryhmien vastausprosentissa oli jonkin verran, muttei poikkeuksellisia eroja. Eräät ryhmät, kuten syrjäytyneet, jotka ovat yksi väkivallan riskiryhmä, eivät yleensä vastaa kyselytutkimuksiin. Heidän vastauksensa puuttuvat mitä ilmeisimmin myös tämän tutkimuksen tuloksista.

Kaikkien kolmen menetelmän tuottamat tulokset painotettiin erikseen vastaamaan väestön sukupuoli-, ikäryhmä- ja aluejakaumia, ja aineistot yhdistettiin. Tutkimusaineiston rakenne, keruu ja kato on kuvattu tarkemmin liitteessä 1.

Oheisaineistoina on käytetty WHO:n kokoamia kuolemansyytilastoja, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen henkirikostietokantaa sekä Kansainvälisen rikosuhritutkimuksen haastatteluaineistoa (liite 2).

⁵ Alle 35-vuotiaista lähes kaikki ja 65–74-vuotiaista runsaat 30 % käytti internetiä vuonna 2009.

3 Väkivallan yleisyys ja seuraukset

Tässä luvussa kuvataan haastateltujen väkivallan kohteeksi joutumista 15 vuotta täytettyä ja haastattelua edeltävän vuoden ajalta. Uhrikokemukset eritellään neljässä tekijäryhmässä: tuntemattoman, tutun sekä nykyisen ja entisen kumppanin tekemän väkivallan osalta. Lisäksi tarkastellaan väkivallasta aiheutuneita seurauksia kuten fyysisiä vammoja ja psyykkisiä haittoja sekä väkivaltakokemuksia lapsuudessa. Vaikka painopiste on miesten uhrikokemuksissa, naisten vastaukset tarjoavat mahdollisuuden vertailla väkivallan yleisyyttä eri sukupuolten välillä, etenkin kun miesten kokemuksiin perustuvaa aiempaa vertailutietoa ei Suomesta ole.

Väkivallan määrittely haastattelulomakkeella

Väkivaltaa koskevat tiedot kysyttiin sekä edellisten 12 kuukauden ajalta että 15 vuotta täytettyä. 15 vuotta täytettyä koettu väkivalta on viimeistä 12 kuukautta vaikeammin hahmotettava rajaus, sillä viiteaika on eripituinen eri-ikäisille vastaajille. 15-vuotiaalle ”15 vuotta täytettyä” tarkoittaa muutamaa kuukautta, kun iäkkäimmillä vastaajilla kyseinen viiteaika voi kattaa lähes 60 vuotta. Viiteajan pituuden kasvaessa tapauksen muistamiseen liittyvät ongelmat lisääntyvät. Pitemmän aikavälin uhrikokemuksia on tämän vuoksi esimerkiksi Kansainvälisessä rikosuhritutkimuksessa mitattu viimeisten viiden vuoden ajanjaksolta (van Dijk ym. 2007). Väkivallan yleisyyden kehitystä mitattaessa käsite ”15 vuotta täytettyä” on ongelmallinen, koska kahdessa toistaan seuraavassa kyselyssä tarkasteltavat ajanjaksot ovat osittain päällekkäisiä.

Uhrikokemusten pitkän aikavälin tarkastelussa on silti useita etuja. Yksi vuoden viiteaikaan pitäytyvien uhritutkimusten perusongelma on se, että suuresta otoskoosta huolimatta aineistossa on usein niukasti uhreja, koska valtaosalle satunnaisesti valituista haastateltavista ei ole tapahtunut viimeisen vuoden aikana väkivaltaa. Pitkä viiteaika tuottaa enemmän väkivaltakokemuksia analysoitavaksi. Väkivalta on saattanut esimerkiksi parisuhteessa jatkua pitkään, ja sillä on saattanut olla vakavia seurauksia uhrille, vaikka väkivaltaa ei viimeksi kuluneen vuoden aikana olisi tapahtunut. Tällaisten kokemusten saaminen analyysiin on tärkeää myös siksi, että niiden avulla voidaan kuvata pitkään kestänyttä väkivaltaa.

Toinen ulottuvuus väkivaltakokemusten kuvaamisessa on väkivallan uhrin ja tekijän välinen suhde. Tässä tutkimuksessa kysyttiin erikseen tuntemattoman, tutun, nykyisen ja entisen kumppanin tekemästä väkivallasta. Tekijäryhmät olivat toisensa poissulkevia, eli esimerkiksi kumppania ei luokiteltu tutuksi. Sama haastateltava saattoi kertoa kaikkiin neljään ryhmään kuuluvien henkilöiden tekemästä väkivallasta.

Etenkin arkaluontoisiksi koetut väkivallan muodot, kuten parisuhdeväkivalta, voivat jäädä paljastumatta haastattelussa, jollei niistä kysytä tarkasti jo

haastattelun alussa (Manual on Victimisation Surveys 2010, 112–114). Usein väkivallan kohteeksi joutumista selvitetään yleisesti muotoilluilla kysymyksillä, ja tekijän ja uhrin välistä suhdetta kysytään vasta tapauksen piirteitä kuvattaessa esimerkiksi viimeisimmän väkivaltatapauksen osalta. Tällöin saattaa parisuhdeväkivalta jäädä muiden väkivaltakokemusten taakse (jos viimeisin tapaus oli esimerkiksi tuntemattoman tekemä). Tämän vuoksi survey-tutkimuksissa yleisesti käytettyjen viimeisintä uhriksi joutumiskertaa koskevien tapaustietojen pohjalta ei voida tehdä luotettavia arvioita ilmiöiden yleisyydestä.

Väkivallan määrittely on yksi tärkeimmistä asioista uhritutkimuksissa. Kysymyksen kattavuus ja konkreettisten yksityiskohtien määrä, joiden avulla vastaaja voi tunnistaa oman kokemuksensa, vaikuttavat siihen, miten tarkkoja väkivaltaa kuvaavat tiedot ovat. Tässä tutkimuksessa väkivalta määriteltiin luettelemalla kysymyksissä seuraavat väkivallan muodot:

1. Uhkaillut väkivallalla
2. Estänyt liikkumasta tai tarttunut kiinni
3. Lämäissyt
4. Heittänyt jollakin kovalla esineellä
5. Tukistanut/repinyt hiuksista
6. Lyönyt nyrkillä, kovalla esineellä tai potkinut
7. Kuristanut tai yrittänyt kuristaa
8. Ampunut tai lyönyt teräaseella
9. Hakannut päätä johonkin
10. Pakottanut seksuaaliseen kanssakäymiseen
11. Yrittänyt pakottaa seksuaaliseen kanssakäymiseen
12. Käyttänyt seksuaalisesti hyväkseen tilanteessa, jossa uhri ei pystynyt kieltäytymään (esim. siksi, että oli humalassa tai sammunut)
13. Käyttäytynyt väkivaltaisesti jollain muulla tavalla, miten?

Nämä väkivallan muodot voidaan luokitella uhkailuun (osio 1), fyysiseen väkivaltaan (osiot 2–9) ja seksuaaliseen väkivaltaan (osiot 10–12). Osio 13 on lisäluokka, johon kirjattiin vastaajan omin sanoin kertomat tapaukset, jotka heidän mielestään eivät sopineet muihin osioihin.

Uhritutkimuksissa on ollut tapana erottaa väkivallalla uhkailu varsinaisesta väkivallasta (esim. Sirén ym. 2010). Vaikka uhkailu on tietyissä tilanteissa rikoslaissa rangaistavaksi määritelty teko, se eroaa fyysisestä ja seksuaalisesta väkivallasta. Tapauksen rikosoikeudellista rangaistavuutta tai väkivallan viranomaisille ilmoittamista ei edellytetty, vaan haastattelussa pyrittiin kartoittamaan väkivaltaa mahdollisimman laaja-alaisesti.

Edellä esitetyt väkivaltakysymykset ovat samat kuin Suomessa tehtyjen naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kartoittavien tutkimusten kysymykset (Heiskanen & Piispa 1998; Piispa ym. 2006). Kysymykset ovat myös osin samanlaisia kuin amerikkalaisen mittarin, Conflict Tactics Scalesin (CTS), vaikka kysymysten esittämisen konteksti on erilainen kuin CTS:ssä (Straus 2007; Heiskanen 2002). Tässä tutkimuksessa parisuhdeväkivaltaa tarkastellaan turvallisuutta vaarantavina tekoina, ei parisuhdekonfliktina (ks. Ronkainen 2009, 457). CTS:ssä ei myöskään käsitellä seksuaalista väkivaltaa. Toisaalta tämän tutkimuksen kysymykset sisältävät samantyyppisiä väkivallan muotoja kuin kansallisessa uhritutkimuksessa (Sirén ym. 2010). Erityisesti seksuaalista väkivaltaa kartoittavista kysymyksistä keskusteltiin tutkimuksen suunnitteluvaiheessa väkivaltatyön asiantuntijoiden kanssa. Keskusteluissa tuli ilmi miesten kokemaa seksuaalista väkivaltaa koskevan tiedon tarve.⁶

Väkivaltakokemusten yleisyys

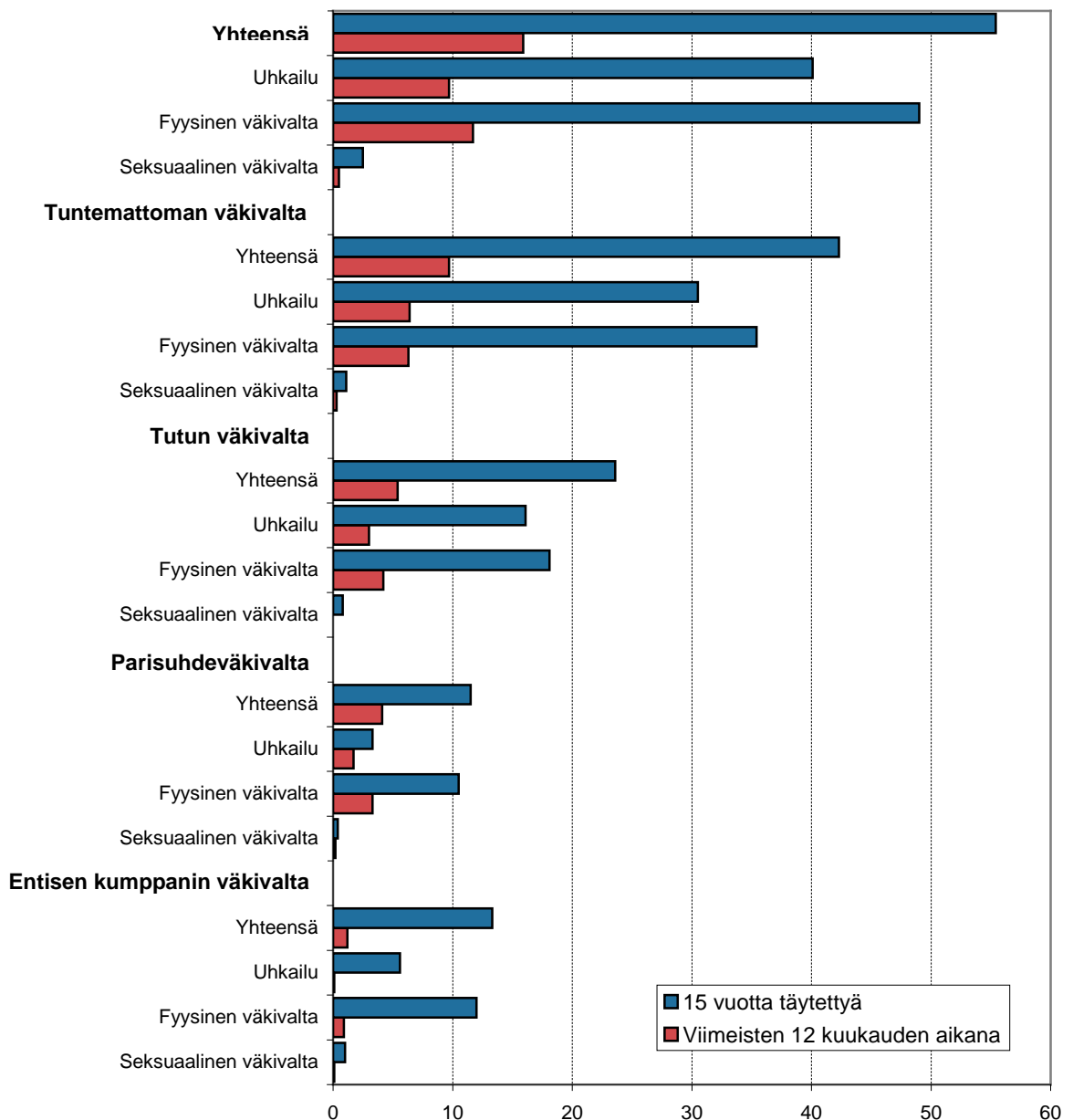
Haastatelluista 15–74-vuotiaista miehistä 55 prosenttia oli kokenut väkivaltaa tai uhkailua 15 vuotta täytettyään (kuvio 3.1). Naiset olivat kokeneet väkivaltaa tai uhkailua täsmälleen yhtä usein, joten miesten ja naisten kokeman väkivallan yleisyydessä ei ole kokonaistasolla eroa (taulukko 3.1).

Miesten uhrikokemuksia hallitsee fyysinen väkivalta. Kaikkiaan 47 prosenttia miehistä oli kokenut fyysistä väkivaltaa 15 vuotta täytettyään. Myös miesten kokema uhkailu oli yleistä (40 %). Yhdellä neljästäkymmenestä miehestä oli kokemuksia seksuaalisesta väkivallasta 15 vuotta täytettyään.

”Muuta väkivaltaa” ilmoitti kokeneensa runsaat 10 prosenttia miehistä. Monet tämän vaihtoehdon maininneet olivat kertoneet myös uhkailusta ja fyysisestä väkivallasta, joten muu väkivalta ei lisää väkivallan kokonaismäärää (ks. taulukko 3.1). Eräät muun väkivallan muodot olivat aidosti erityisiä, esimerkiksi tyrmäystippojen laittaminen drinkkiin, huumeneulalla pistämysyritys ja vahingoittamisyrittäminen moottoriajoneuvolla. Vastauksista löytyi myös viisi henkistä väkivaltaa koskevaa mainintaa, vaikka sitä ei kyselyssä pyritty selvittämään.

16 prosenttia miehistä oli kokenut väkivaltaa tai uhkailua viimeisten 12 kuukauden aikana. Luku on korkeampi kuin kansallisen uhritutkimuksen vastaava (11 %). Eron taustalla on ainakin osittain se, että tutkimuksissa on käytetty erilaisia kysymyksiä (ks. Sirén ym. 2010).

⁶ Tutkimukseen osallistuneille haastattelijoille tehdyssä palautekyselyssä kysyttiin heidän mielipidettään siitä, miten seksuaalista väkivaltaa koskevat kysymykset toimivat miehille tehdyissä puhelinhaastattelussa. Haastattelijoiden mukaan valtaosassa haastatteluja miehet suhtautuivat asiallisesti seksuaalista väkivaltaa käsitelleisiin kysymyksiin (Aromaa ym. 2010).

Kuvio 3.1 Miesten väkivallan ja uhkailun kokemisen yleisyys 15 vuotta täytettyä ja viimeisten 12 kuukauden aikana eri tekijäryhmissä (% , kuvion luvut on laskettu suhteessa kaikkiin miehiin, jolloin otoskoko=1918)

Vaikka miesten ja naisten väkivallan ja uhkailun kokonaismäärässä ei ollut eroa, miehet olivat kokeneet väkivallalla uhkailua sekä 15 vuotta täytettyään että viimeisten 12 kuukauden aikana useammin kuin naiset (taulukko 3.1). Uhkailun merkitys väkivallan kokonaismäärässä ei ole ratkaiseva, sillä 90 prosenttia uhkailluista miehistä ja naisista oli kokenut myös fyysistä väkivaltaa. Suunnilleen puolet miehistä ja naisista oli kokenut fyysistä väkivaltaa 15 vuotta täytettyään. Seksuaalinen väkivalta oli miehillä paljon harvinaisempaa kuin naisilla.

Miesten väkivaltakokemukset olivat useimmiten tuntemattomien tekemiä uhkailuja ja fyysistä väkivaltaa, mutta myös tutun tekemä uhkailu ja fyysinen väkivalta oli miehillä yleistä.

Taulukko 3.1 Miesten ja naisten kokeman väkivallan yleisyys 15 vuotta täytettyä ja viimeisten 12 kuukauden aikana (kaikki luvut laskettu koko otoksesta, miesten otoskoko=1 918, naisten=1 283)⁷

	15 vuotta täytettyä		Viimeisten 12 kk aikana	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Yhteensä	55.4	55.4	15.9	14.6
Uhkailu	40.1	32.5	9.7	6.7
Fyysinen väkivalta	49.0	48.8	11.7	10.0
Seksuaalinen väkivalta	2.5	18.7	0.5	2.7
Muu väkivalta	10.5	18.2	1.9	3.3
Tekijä tuntematon				
Yhteensä	42.3	30.0	9.7	7.0
Uhkailu	30.5	11.8	6.4	3.2
Fyysinen väkivalta	35.4	20.9	6.3	3.6
Seksuaalinen väkivalta	1.1	9.3	0.3	1.5
Muu väkivalta	6.9	6.6	1.6	1.4
Tekijä tuttu				
Yhteensä	23.6	23.7	5.4	5.4
Uhkailu	16.1	13.2	3.0	2.0
Fyysinen väkivalta	18.1	18.1	4.2	3.5
Seksuaalinen väkivalta	0.8	4.7	0.0	1.1
Muu väkivalta	2.6	4.3	0.2	1.4
Tekijä nykyinen kumppani				
Yhteensä	11.5	12.4	4.1	3.2
Uhkailu	3.3	5.8	1.7	0.9
Fyysinen väkivalta	10.5	10.5	3.3	2.7
Seksuaalinen väkivalta	0.4	1.6	0.2	0.5
Muu väkivalta	0.9	2.3	0.1	0.2
Tekijä entinen kumppani				
Yhteensä	13.4	26.6	1.1	1.8
Uhkailu	5.6	15.6	0.3	1.2
Fyysinen väkivalta	12.0	23.2	0.9	1.6
Seksuaalinen väkivalta	1.0	8.0	0.1	0.1
Muu väkivalta	2.3	8.7	0.2	0.2

Miehet kokivat naisia useammin tuntemattoman tekemiä uhkailuja ja fyysistä väkivaltaa, kun taas naisilla seksuaalinen väkivalta oli yleisempää kuin miehillä.

⁷ Koska miesten ja naisten otokset ovat varsin pieniä, erityisesti yhden vuoden uhriksi joutumista koskevat tiedot saattavat perustua pieniin havaintomääriin. Satunnaisvaihtelun vuoksi 1–2 prosenttiyksikön erot miesten ja naisten tuloksissa eivät yleensä ole tilastollisesti merkitseviä.

Tutun tekemässä väkivallassa ei miesten ja naisten välillä ollut eroa kokonaistasolla, eikä fyysisen väkivallan määrässä. Uhkailut olivat kuitenkin miehillä yleisempiä, naisilla puolestaan tuttujen tekemä seksuaalinen väkivalta.

Suomen ulkopuolella syntyneiden miesten osuus otoksessa oli pieni. Tämän ryhmän riski kokea väkivaltaa oli hiukan Suomessa syntyneitä suurempi (kaikki väkivalta ja uhkailu vuoden aikana 24% vs. 16%). Samoin vähemmistöihin (etniset, uskonnolliset, seksuaaliset) kuuluvien miesten riski joutua väkivallan uhriksi oli jonkin verran muita miehiä korkeampi (kaikki väkivalta ja uhkailu 23%). Ulkomailla syntyneiden naisten väkivaltariski oli hieman Suomessa syntyneitä pienempi (12 % vs. 15 %), mutta vähemmistöön kuuluvien jonkin verran muita suurempi (20 % vs. 14 %).

Parisuhdeväkivalta

Miehet ja naiset olivat kokeneet suunnilleen yhtä usein nykyisen kumppanin tekemää väkivaltaa sekä joskus nykyisen parisuhteensa aikana että viimeisen vuoden aikana. Vajaan prosenttiyksikön erot sukupuolten välillä eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Miesten entisen kumppanin tekemän väkivallan kohteeksi joutumista koskevat luvut olivat puolet pienempiä kuin naisten. Taulukon 3.1 luvut on laskettu kaikista vastanneista miehistä ja naisista. Ne vastaajat, jotka eivät olleet parisuhteessa, tai joilla ei ollut entistä kumppania, on laskettu mukaan. Näin luvut ovat vertailukelpoisia muiden tekijäryhmien tekemän väkivallan kanssa.⁸

Tutkimusaineiston miehistä oli haastatteluhetkellä 51 prosenttia avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. 17 prosenttia miehistä eli yhdessä kumppaninsa kanssa ja seitsemän prosenttia vastasi olevansa seurustelusuhteessa. Kaikkiaan 74 prosenttia miehistä eli jonkinlaisessa parisuhteessa (osuus oli sama naisilla). Parisuhde oli haastatteluhetkellä kestänyt keskimäärin 20 vuotta, ja kesto vaihteli vastaajan iän mukaan: 15–24-vuotiaat olivat olleet nykyisessä parisuhteessa kaksi vuotta, 25–44-vuotiaat kahdeksan, 44–64-vuotiaat 27 ja 65–74-vuotiaat 39 vuotta. 58 prosenttia miehistä vastasi, että heillä oli entinen kumppani (17 % oli ollut avioliitossa, 30 % oli asunut kumppanin kanssa, 11 % oli ollut seurustelusuhteessa).

Kun parisuhdeväkivallan kohteeksi joutumista koskevat luvut lasketaan vain niistä vastaajista, jotka olivat haastatteluhetkellä parisuhteessa (nykyinen parisuhde) ja niistä, joilla oli takanaan päättynyt parisuhde (entinen parisuhde),

⁸ Parisuhdeväkivaltaa ei rajattu pelkästään heteroseksuaalisiin suhteisiin, eli kumppani saattoi olla myös samaa sukupuolta oleva henkilö. Haastatteluaineistossa 1,8 prosenttia parisuhteessa olevista miehistä ilmoitti kuuluvansa seksuaalivähemmistöön. Koska seksuaalivähemmistöihin kuuluvia miehiä oli otoksessa vain 26, analyysiä heidän kokemastaan väkivallasta ei ollut mahdollista tehdä.

saadaan taulukon 3.2 luvut.⁹ Tällä tavoin laskettuna miehistä 16 prosenttia oli kokenut vähintään kerran nykyisessä parisuhteessaan kumppaninsa tekemää väkivaltaa tai uhkailua, ja viimeisen vuoden aikana väkivaltaa tai uhkailua kokeneita oli kuusi prosenttia. Fyysisen väkivallan kohteeksi oli nykyisessä parisuhteessaan joutunut 14 prosenttia miehistä, viimeisen vuoden aikana neljä prosenttia.

Miesten yhteenlasketut parisuhdeväkivaltakokemukset koko nykyisen parisuhteen ajalta ovat hieman harvinaisempia kuin naisten, mutta tämä ero ei ole tilastollisesti merkitsevä. Naiset ovat kohdanneet miehiä useammin uhkailua, seksuaalista ja muuta väkivaltaa¹⁰ parisuhteessa, mutta fyysisen väkivallan kohteeksi joutumisessa ei sukupuolten välillä ole eroa.

Viimeisten 12 kuukauden ajalta miehet kertoivat hieman naisia useammin kokemastaan parisuhdeväkivallasta, mutta tämäkin luku ei ylitä tilastollista merkitsevyyttä, kuten eivät myöskään eri väkivallan muotoja koskevat luvut.

Entisen kumppanin tekemää väkivaltaa tai uhkailua oli kokenut 22 prosenttia miehistä, joilla oli entinen kumppani, ja fyysistä väkivaltaa viidesosa miehistä. Viimeisen vuoden ajalta entisen kumppanin tekemää väkivaltaa koskevat luvut ovat epätarkkoja, koska haastattelussa ei kysytty, oliko entinen parisuhde päättynyt viimeisten 12 kuukauden aikana vai aikaisemmin. Tämän vuoksi lukuja ei esitetä taulukossa 3.2.

Taulukosta 3.2 käy lisäksi ilmi, että yli 40 prosenttia naisista oli kokenut entisen kumppanin tekemää väkivaltaa 15 vuotta täytettyään. Entisen kumppanin tekemä väkivalta oli naisilla paljon yleisempää kuin miehillä kaikissa väkivallan tyypeissä. Eroon päättyneissä suhteissa erityisesti naisen riski kokea väkivaltaa oli suuri. Miehistä, jotka olivat kokeneet entisen kumppanin tekemää väkivaltaa 32 prosenttia vastasi, että väkivalta oli yksi syy eroon. Naisilla vastaava luku oli 57 prosenttia. Väkivalta ei välttämättä ala silloin, kun päätös erosta on tehty. Ekbrandin (2006) naisten kokemaa väkivaltaa käsittelevän tutkimuksen mukaan on harvinaista, että puoliso, joka ei ole käyttänyt väkivaltaa parisuhteessa muuttuu väkivaltaiseksi suhteen päättyttyä.

⁹ Kumppaniksi on tässä laskettu avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevat, kumppanin kanssa asuvat (avoliitto) sekä seurustelusuhteessa olevat. Jälkimmäinen ryhmä rajattiin parisuhteen ulkopuolelle suomalaisessa naisiin kohdistunutta väkivaltaa kartoittaneessa kyselyssä (Piispa ym. 2006), koska seurustelusuhteen yksiselitteinen määrittely käsitettiin avio- ja avoliittoa vaikeammaksi. Se saattaa mm. olla lyhytkestoisempi ja sisältää vähemmän sitoutumista kuin avio- ja avoliitto.

¹⁰ Muu parisuhdeväkivalta oli molemmilla sukupuolilla pääasiassa henkistä väkivaltaa ja uhkailua.

Taulukko 3.2 Nykyisen ja entisen kumppanin väkivallan kohteeksi joutuneet miehet ja naiset koko nykyisen parisuhteen ja viimeisten 12 kuukauden aikana*. Laskettu vastaamishetkellä parisuhteessa olevista ja niistä, joilla oli päättynyt parisuhde, %

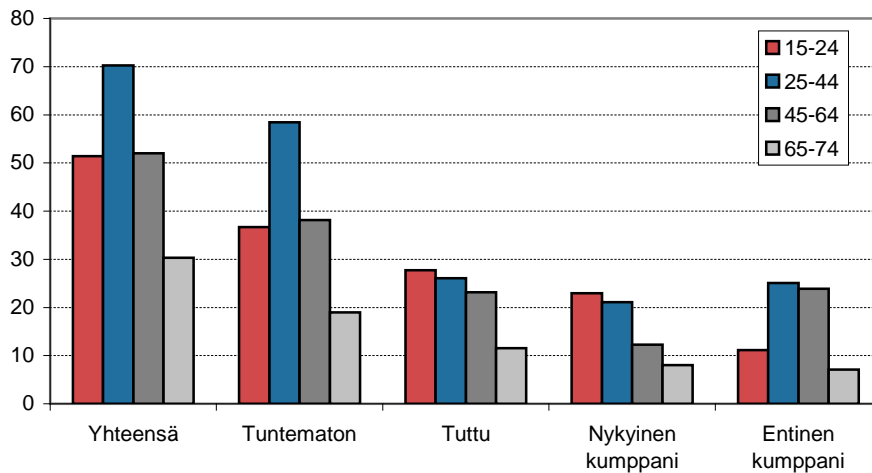
	15 vuotta täytettyä		Viimeisten 12 kk aikana	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Tekijä nykyinen kumppani				
Yhteensä	15.6	16.9	5.6	4.3
Uhkailu	4.4	7.9	2.3	1.2
Fyysinen väkivalta	14.2	14.3	4.4	3.7
Seksuaalinen väkivalta	0.7	2.3	0.3	0.5
Muu väkivalta	1.3	3.1	0.1	0.3
Otoskoko	1423	954	1423	954
Tekijä entinen kumppani				
Yhteensä	21.6	41.7
Uhkailu	9.1	24.6
Fyysinen väkivalta	19.5	36.5
Seksuaalinen väkivalta	1.6	12.6
Muu väkivalta	3.7	13.6
Otoskoko	1119	791

*Viimeisen vuoden ajalta entisen kumppanin tekemän väkivallan osalta luvut puuttuvat, sillä haastattelussa ei kysytty oliko entinen parisuhde päättynyt viimeisten 12 kuukauden aikana vai aikaisemmin.

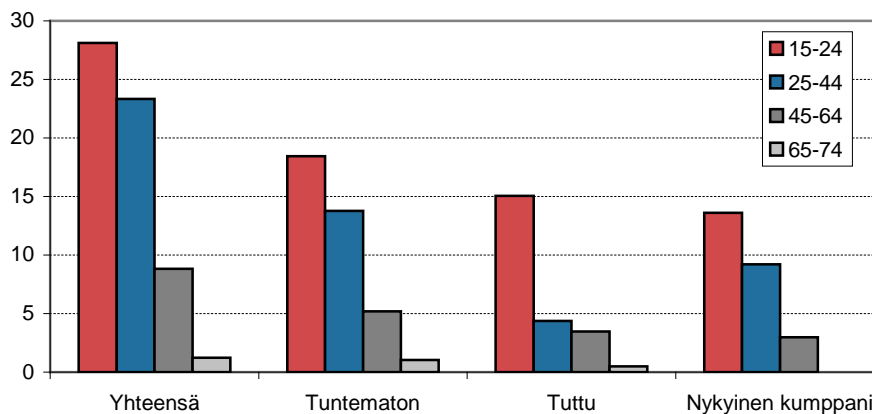
Uhrien ikä

24–44-vuotiaista miehistä 70 prosenttia oli kokenut väkivaltaa tai uhkailua 15 vuotta täytettyään, mutta 65–74-vuotiaista vain 30 prosenttia, vaikka heillä uhriksi joutumisen tarkasteluajanjakso oli pisin. On mahdollista, että vanhimmat miehet eivät kertoneet kokemastaan väkivallasta yhtä herkästi kuin nuoremmat vastaajat. (Kuvio 3.2.)

Viimeisten 12 kuukauden aikana nuoret olivat kokeneet useimmin väkivaltaa. Väkivalta väheni uhrin iän lisääntyessä. Tämä koskee niin tuntemattoman, tutun kuin kumppanin tekemää väkivaltaa. (Kuvio 3.3.)

Kuvio 3.2 Miesten 15 vuotta täytettyä kokema väkivalta ja uhkailu eri tekijäryhmissä uhrin iän mukaan, % (parisuhdeväkivallan osalta luvut laskettu miehistä, jotka olivat vastaushetkellä parisuhteessa/entisen kumppanin osalta miehistä, joilla oli entinen kumppani)

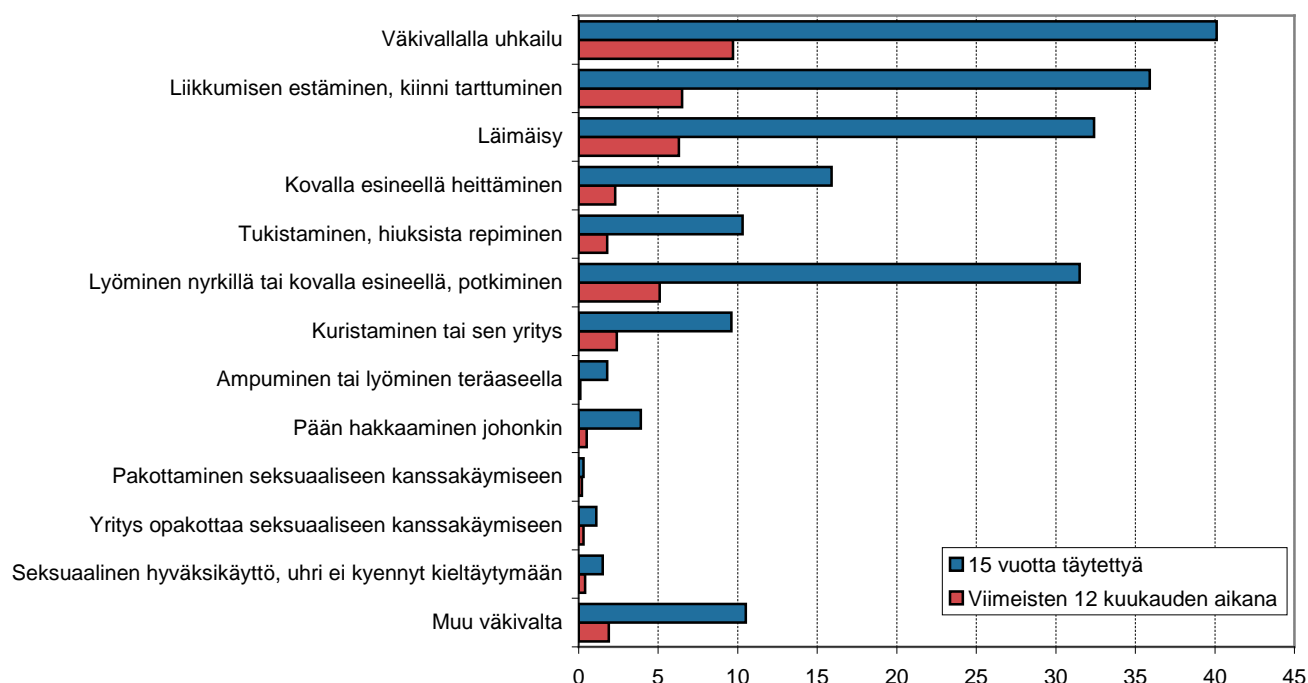

Kuvio 3.3 Miesten viimeisen vuoden aikana kokema väkivalta ja uhkailu eri tekijäryhmissä uhrin iän mukaan, % (parisuhdeväkivallan osalta luvut laskettu miehistä, jotka olivat vastaushetkellä parisuhteessa/entisen kumppanin osalta miehistä, joilla oli entinen kumppani)

Väkivallan muodot

Erilaisten väkivallan muotojen kohteeksi joutuminen selvitettiin erikseen kaikissa neljässä tekijäryhmässä 15 vuotta täytettyä ja viimeisten 12 kuukauden ajalta. Sama haastateltava saattoi mainita useiden tekijäryhmien tekoja (tuntemattoman, tutun, nykyisen ja entisen kumppanin tekemää väkivaltaa) sekä myös samaan tekoon liittyen useita väkivallan muotoja (esimerkiksi uhkailun ja lyömisen nyrkillä).

Uhkailu, liikkumisen estäminen, kiinni tarttuminen ja läimäisy olivat miesten kokeman väkivallan yleisimmät muodot. Myös lyöminen nyrkillä tai kovalla esineellä ja potkiminen oli yleistä. Lähes kolmasosa miehistä kertoi joutuneensa tällaisen väkivallan kohteeksi 15 vuotta täytettyään (kuvio 3.4).

Kuvio 3.4 Miesten kokeman väkivallan muodot 15 vuotta täytettyä ja viimeisten 12 kuukauden aikana, %

Miesten kokema uhkailu oli enimmäkseen tuntemattomien tekemää, mutta myös tuttajen tekemä uhkailu oli yleistä (taulukko 3.3). Nykyisen ja entisen kumppanin tekemää väkivaltaa koskevat luvut on taulukossa 3.3 laskettu niistä vastaajista, jotka olivat parisuhteessa haastatteluhetkellä tai joilla oli entinen kumppani.

Liikkumisen estäminen, läimäisy ja lyöminen olivat tyypillisiä miesten kokeman tuntemattoman tekemän väkivallan muotoja. Samoja piirteitä esiintyi myös tutun tekemässä väkivallassa. Parisuhdeväkivalta painottui liikkumisen estämiseen, kiinni tarttumiseen ja läimäisyyn. Entisen kumppanin tekemässä väkivallassa esiintyi näiden ohella lyömistä ja hiuksista repimistä.

Verrattaessa miesten ja naisten väkivaltakokemuksia eri tekijäryhmissä tuloksista piiryy perinteinen suomalaisen väkivallan kuva. Tuntemattoman ja tutun tekemässä väkivallassa – esimerkiksi tarkasteltaessa lyömistä ja sitä vakavampia fyysisen väkivallan muotoja – näkyy uhrikokemusten miespainotteisuus. Etenkin päättäneissä parisuhteissa lyömistä, kuristamista, pään hakkaamista johonkin sekä seksuaalista väkivaltaa kohdistui naiseen huomattavasti useammin kuin miehiin. Miehet olivat kokeneet seksuaalista väkivaltaa kaikissa tekijäryhmissä harvemmin kuin naiset.

Taulukko 3.3 Miesten ja naisten kokeman väkivallan muodot 15 vuotta täytettyä eri tekijäryhmissä, %

	Yhteensä		Tuntematon		Tuttu		Nykyinen kumppani		Entinen kumppani	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Yhteensä	55,4	55,4	42,3	30,0	23,6	23,7	15,6	17,0	21,6	41,7
Väkivallalla uhkailu	40,1	32,5	30,5	11,8	16,1	13,2	4,4	7,9	9,1	24,6
Liikkumisen estäminen, kiinni tarttuminen	35,9	39,2	25,9	15,1	11,5	11,1	6,0	11,8	10,3	30,0
Läimäisy	32,4	27,3	19,2	5,2	10,4	8,3	9,2	7,6	15,5	23,8
Kovalla esineellä heittäminen	15,9	12,9	6,9	3,3	4,1	3,1	5,6	1,1	10,1	12,0
Tukistaminen, hiuksista repiminen	10,3	17,7	4,5	4,4	3,7	6,2	2,1	3,1	5,9	14,1
Lyöminen nyrkillä tai kovalla esineellä, potkiminen	31,5	17,1	23,4	4,0	10,2	5,2	2,9	3,3	8,8	15,4
Kuristaminen tai sen yritys	9,6	10,3	7,1	2,2	3,9	1,9	0,3	2,1	0,8	9,6
Ampuminen tai lyöminen teräaseella	1,8	0,9	1,2	0,2	0,4	0,1	0,1	0,1	0,4	0,9
Pään hakkaaminen johonkin	3,9	6,2	2,5	0,4	1,4	1,0	0,3	0,8	0,6	7,3
Pakottaminen seksuaaliseen kanssakäymiseen	0,3	7,0	0,0	2,0	0,0	1,4	0,2	1,3	0,4	5,6
Yritys pakottaa seksuaaliseen kanssakäymiseen	1,1	16,3	0,1	7,6	0,3	4,1	0,4	1,6	0,6	10,9
Seksuaalinen hyväksikäyttö, uhri ei kyennyt kieltäytymään	1,5	5,9	0,9	2,2	0,5	5,1	0,3	0,8	0,9	4,0
Otoskoko	1918	1283	1918	1283	1918	1283	1423	954	1119	791

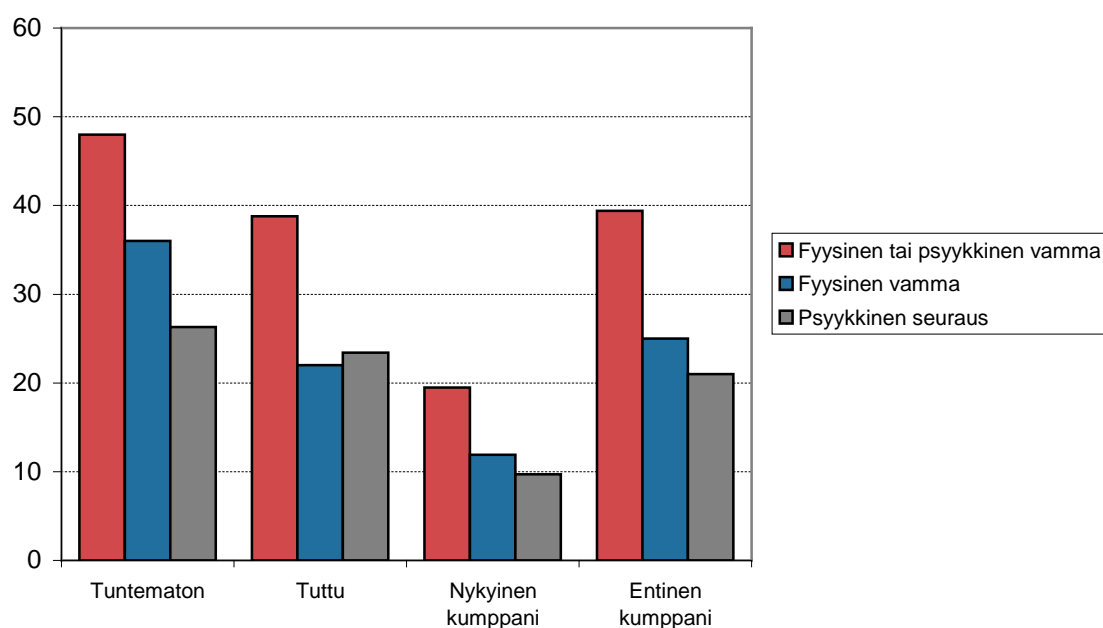
Väkivallan seuraukset

Väkivallasta aiheutuneista terveyshaitoista kysyttiin tietoja viimeisimmästä tuntemattoman, tutun, nykyisen kumppanin ja entisen kumppanin teosta. Viimeisimmän tapauksen käyttäminen uhrikokemusten yksityiskohtien kuvaajana on yleistä uhritutkimuksissa, sillä joidenkin haastateltavien uhriksi joutumiskertojen määrä voi olla niin suuri, ettei kaikkien tapausten piirteitä voida kuvata tutkimushaastattelun aikarajoissa.

On mahdollista, että viimeksi sattuneen tapauksen kuvaus aliarvioi väkivallan terveydellisiä seurauksia, jos uhrilla on useita väkivaltakokemuksia, joista pääosa oli lieviä. Terveystaittojen sisällön kannalta olisi voinut olla hyödyllistä tarkastella vakavinta uhrikokemusta, mutta tämä lähestymistapa olisi puolestaan saattanut yliarvioida väkivallan vakavuutta. Vakavimman tapauksen käyttäminen seurausten kuvaamisessa voi lisäksi johtaa muistamisongelmiin, jos viiteaika on pitkä.

Väkivallasta aiheutuneita vammoja selvitettiin kysymällä aiheutuiko väkivallasta mustelmia, naarmuja, haavoja tai muita vammoja¹¹. 38 prosentille väkivaltaa kokeneista miehistä tapauksesta oli seurannut fyysisiä vammoja. Psykologisia seurauksia kartoitettiin kysymällä koituiko väkivallasta uhrille psyykkisiä seurauksia, kuten vihaa, pelkoa tai masennusta. 27 prosenttia miehistä vastasi, että heille oli tullut viimeisimmästä väkivaltakokemuksesta psyykkisiä seurauksia. Yli puolelle väkivaltaa kokeneista miehistä oli aiheutunut joko fyysisiä vammoja tai psyykkisiä seurauksia (taulukko 3.4).

Väkivallasta aiheutui miehille fyysisiä vammoja yhtä usein kuin naisille. Naiset kertoivat kuitenkin miehiä useammin väkivallan psyykkisistä seurauksista (taulukko 3.4).

Kuvio 3.5 Miehillä väkivallasta aiheutuneet fyysiset vammat ja psyykkiset seuraukset eri tekijäryhmissä, %, viimeisin tapaus

Taulukko 3.4 Väki­valla­sta aiheutuneet fyysiset vammat ja psyykkiset seuraukset eri tekijäryhmän mukaan. Miehet ja naiset, % tapauksista (viimeisin tapaus)

	Yhteensä		Tuntematon		Tuttu		Nykyinen kumppani		Entinen kumppani	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Fyysinen vamma	38,3	38,3	36,0	20,9	22,0	28,7	11,9	27,3	25,0	36,6
Psyykinen seuraus	26,5	59,6	26,3	52,0	23,4	49,9	9,7	35,2	21,0	60,6
Fyysinen tai psyykinen vamma	51,2	69,4	48,0	57,8	38,8	62,7	19,5	48,2	39,4	68,4
Otoskoko	1020	654	771	357	394	264	203	138	221	300

¹¹ Internet-kyselyssä ei selvitetty tarkemmin fyysisen vamman laatua. Aikaisempien uhritutkimusten mukaan väkivallasta aiheutuneet vammat olivat pääasiassa mustelmia, ruhjeita ja haavoja kasvoihin ja kehoon (Heiskanen ym. 2004).

Tuntemattoman tekemästä väkivallasta seurasi miehille fyysisiä vammoja runsaassa kolmasosassa tapauksista. Joka neljäs entisen puolison viimeisin väkivallanteko johti fyysisiin vammoihin. Lähes yhtäläiset seuraukset aiheutuivat miehille tutun tekemästä väkivallasta, ja lähes joka kahdeksas nykyisen puolison tekemä viimeisin väkivalta aiheutti miehille fyysisiä vammoja.

Tuntemattoman tekemästä väkivallasta aiheutui miehille psyykkisiä seurauksia hieman useammin (26 %:ssa tapauksista) kuin muiden tekijöiden väkivallasta. Tutun ja entisen kumppanin väkivallasta miehille seurasi runsaassa viidesosassa tapauksista psyykkisiä oireita, nykyisen kumppanin väkivallasta kymmenesosassa tapauksista.

Parisuhdeväkivallasta aiheutuneiden psyykkisten seurausten osuudessa miesten ja naisten välinen ero on suurin: naiset kokivat parisuhdeväkivallan seurauksena psyykkisiä oireita kolme kertaa useammin kuin miehet. Naisille tyypillisimmät psyykkiset seuraukset parisuhdeväkivallasta olivat pelko, viha ja itsevarmuuden heikkeneminen/haavoittuvuuden tuntemukset, miehille masennus, viha ja järkytys. Myös tuntemattoman ja tutun tekemästä väkivallasta naiset kertoivat miehiä useammin aiheutuneen psyykkisiä seurauksia.

Fyysisiä vammoja aiheutui miehille tuntemattoman tekemästä väkivallasta paljon useammin kuin naisille, mutta muissa tekijäryhmissä vammat olivat yleisempiä naisilla. Erityisesti tämä näkyy parisuhdeväkivallassa. Miehet vastasivat varsin usein, että väkivallasta aiheutui joko fyysisiä tai psyykkisiä vammoja, kun taas naisille aiheutui usein sekä psyykkisiä seurauksia että fyysisiä vammoja.

Väkivallan toistuvuus

Yksi väkivallan haitallisuutta kuvaava mittari on väkivaltatapausten määrä. Tämä tieto ei voi olla aivan tarkka, jos uhri on kokenut usein väkivaltaa. Väkivalta voi olla myös pitkäkestoista, jos uhri ja tekijä ovat läheisessä suhteessa keskenään. Tällöin yksittäisten tapahtumakertojen laskeminen on vaikeaa.

Väkivallan kohteeksi joutuminen useammin kuin 10 kertaa oli tyypillisintä entisen kumppanin tekemässä väkivallassa. 14 prosentissa miesten kokemasta entisen kumppanin tekemästä väkivallasta kertoja oli enemmän kuin 10. Tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi useammin kuin 10 kertaa oli 15 vuotta täytettyään joutunut joka kahdeskymmenes mies (taulukko 3.5).

Taulukko 3.5 Miesten ja naisten kokeman väkivallan tapahtumakerrat eri tekijäryhmissä 15 vuotta täytettyä, % uhreista

	Tuntematon		Tuttu		Nykyinen kumppani		Entinen kumppani	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
1 kerran	31.7	46.5	32.5	39.2	36.0	27.9	23.1	20.0
2–3 kertaa	42.8	31.9	36.0	35.0	44.5	38.6	40.1	31.0
4–10 kertaa	15.8	12.7	16.5	12.6	11.6	21.8	19.3	20.2
Yli 10 kertaa	5.1	3.3	8.8	8.4	3.7	5.1	14.2	23.0
Ei tietoa	4.6	5.6	6.2	4.8	4.2	6.6	3.3	5.8
Otoskoko	769	357	393	264	209	138	221	299

Miehet olivat joutuneet yli 10 kertaa väkivallan kohteeksi naisia useammin tilanteissa, joissa tekijä oli tuntematon, mutta tutun tekemässä väkivallassa sukupuolten välillä ei ollut eroa. Naiset kokivat useammin entisen kumppanin tekemiä toistuvia väkivallantekoja kuin miehet. Myös nykyisen kumppanin tekemää väkivaltaa naiset kokivat useammin kuin miehet.

Lääkäriltä tai muulta terveydenhoitohenkilöstöltä saatu hoito

Väkivallasta fyysisiä vammoja saaneilta kysyttiin, kävikö hän lääkärissä tai saiko hän hoitoa muulta terveydenhoitohenkilöstöltä tapauksen vuoksi. Tiedot kysyttiin tekijäryhmittäin viimeisintä väkivallantekoa koskien.

Väkivaltaa kokeneet miehet turvautuivat ulkopuoliseen hoitoon useimmiten tuntemattoman tekemän väkivallan seurauksena. 13 prosenttia tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi joutuneista hakeutui lääkärille tai muun terveydenhoitohenkilöstön hoitoon (laskettu viimeisimmästä tapauksesta). Kun lääkärissäkäyntien osuus lasketaan niistä tapauksista, joissa uhrille aiheutui fyysinen vamma, 37 prosenttia miesten kokemasta tuntemattoman tekemästä väkivallasta johti terveydenhoitohenkilöstön luona käyntiin.

Neljä prosenttia tutun tekemää väkivaltaa kokeneista ja kolme prosenttia entisen kumppanin tekemän väkivallan uhriksi joutuneista sai hoitoa lääkäriltä tai muulta terveydenhoitohenkilöstöltä. Nykyisen kumppanin tekemän väkivallan vuoksi miehet kävivät harvoin hoidattamassa vammojaan.

Miesten ja naisten hoitoon johtaneiden tapausten osuuksissa on selviä eroja. Miehillä yleisempi, tuntemattoman tekemä väkivalta, johti useammin lääkärin tai muun terveydenhoitohenkilöstön avun hakemiseen kuin naisten kokema tuntemattoman tekemä väkivalta. Myös kummankin sukupuolen yhtä usein kokema tutun tekemä väkivalta johti miehillä naisia useammin terveydenhoitohenkilöstön hoitoon. Parisuhdeväkivallassa hoitoa vaatineiden tapausten osuus oli sekä miehillä että naisilla pieni. Yksi syy tähän saattaa olla se, että tiedot kysyttiin viimeisimmästä väkivallakokemuksesta eikä vakavimmasta. Taulukossa 3.6 hoitoa parisuhdeväkivallasta aiheutuneisiin fyysisiin vammoihin saaneiden miesten osuus on hieman suurempi kuin naisten.

Miehille aiheutui kuitenkin kumppanin tekemästä väkivallasta vammoja harvemmin kuin naisille (ks. taulukko 3.4). Entisen kumppanin tekemä parisuhdeväkivalta johti lääkäriltä tai muulta terveydenhoitohenkilöltä saatuun hoitoon naisilla huomattavasti useammin kuin miehillä.

Taulukko 3.6 Lääkäriltä tai muulta terveydenhoitohenkilöstöltä hoitoa saaneiden osuus väkivallan eri tekijäryhmissä, miehet ja naiset, %

	Tuntematon		Tuttu		Nykyinen kumppani		Entinen kumppani	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Lääkärin tai muun terveydenhoitohenkilöstön antama hoito	13.3	4.5	4.0	2.4	1.1	2.1	3.3	10.9
Lääkäri- tai terveydenhoitokäyntien osuus fyysisiin vammoihin johtaneissa tapauksissa	37.0	21.4	18.3	8.4	9.1	7.5	13.2	29.7
Otoskoko	769	357	393	264	209	138	221	299

Parisuhdeväkivallan alkaminen ja kesto

Parisuhdeväkivallan kohteeksi joutuneilta kysyttiin milloin nykyinen kumppani oli väkivaltainen ensimmäisen kerran sekä milloin hän oli väkivaltainen viimeksi. Miesten parisuhdeväkivaltakokemuksista varsin suuri osuus oli tuoreita: 16 prosenttia niistä oli alkanut viimeisten 12 kuukauden aikana. Toinen ääripää ovat vanhat tapaukset. Neljännes tapauksista, joissa uhri muisti ensimmäisen väkivallanteon tapahtuma-ajan, oli alkanut yli 10 vuotta sitten (taulukko 3.7).

Miesten ja naisten välillä oli selvä ero siinä, milloin tapaukset olivat alkaneet. Naisilla parisuhdeväkivalta nykyisessä liitossa oli alkanut puolessa tapauksista yli 10 vuotta sitten. Miesten kokema parisuhdeväkivalta oli alkanut viimeisten 12 kuukauden aikana useammin kuin naisten.

Taulukko 3.7 Milloin nykyinen kumppani oli väkivaltainen ensimmäisen kerran, miehet ja naiset, %, laskettu niistä, jotka muistivat alkamisajan¹²

Milloin väkivalta alkoi	Miehet	Naiset
Viimeisten 12 kuukauden aikana	16,0	8,5
Yli vuosi mutta alle kaksi vuotta sitten	15,3	5,7
Kaksi vuotta sitten – alle kolme vuotta sitten	11,0	4,0
Kolme – viisi vuotta sitten	16,0	16,5
Kuusi – kymmenen vuotta sitten	16,0	15,9
Yli 10 vuotta sitten	25,8	49,4
Yhteensä	100	100
Otoskoko	202	127

¹² 13 % miehistä ja 12 % naisista ei muistanut milloin he olivat ensimmäisen kerran kokeneet nykyisen kumppaninsa tekemää väkivaltaa.

Taulukko 3.8 Milloin nykyinen kumppani oli väkivaltainen viimeksi, miehet ja naiset, %, laskettu niistä, jotka muistivat viimeisen tapauksen tekoajan

Milloin väkivaltaa viimeksi	Miehet	Naiset
Viimeisen viikon aikana	2,5	3,3
Viimeisen kuukauden aikana	6,2	4,4
Kaksi – kolme kuukautta sitten	6,8	6,1
Neljä – kuusi kuukautta sitten	8,6	5,6
Seitsemän – yksitoista kuukautta sitten	9,9	4,4
Vuosi sitten	9,9	7,2
Kaksi vuotta sitten	9,9	6,7
Kolme – viisi vuotta sitten	14,8	12,8
6–10 vuotta sitten	13,6	18,3
Yli 10 vuotta sitten	17,9	31,1
Yhteensä	100	100
Otoskoko	179	127

Taulukossa 3.8 on kuvattu, milloin parisuhteessa oli viimeksi väkivaltaa. Miesten parisuhdeväkivaltakokemuksista yhdeksän prosenttia oli viimeisen kuukauden ajalta ja lähes neljäsosa viimeisen puolen vuoden ajalta. 18 prosenttia miesten viimeisistä parisuhdeväkivaltakokemuksista oli yli 10 vuoden takaisia.

Miesten parisuhdeväkivallan kokemukset olivat uudempia kuin naisten. Yksi mahdollinen selitys tälle voi olla se, että miehet eivät tunnista kauan sitten tapahtunutta parisuhdeväkivaltaa väkivallaksi, tai muista sitä, etenkin jos siitä ei aiheutunut vammoja.

Väkivaltakokemukset lapsuudessa

Haastateltavilta kysyttiin fyysisen ja seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutumisesta lapsuudessa, eli ennen viidettätoista syntymäpäivää. 59 prosenttia miehistä vastasi kokeneensa fyysistä väkivaltaa ennen 15 vuoden ikää. Väkivallan tekijä oli useimmiten miehen isä, tuttava, ystävä, koulutoveri tai muu tuttu henkilö¹³. Harvat miehet ilmoittivat lapsuudessa kokemastaan seksuaalisesta väkivallasta (taulukko 3.9).

¹³ Muiden tuttujen henkilöiden suuri osuus väkivallan tekijänä voi johtua siitä, ettei väkivaltaa kokenut halunnut paljastaa tekijää.

Taulukko 3.9 Miesten ja naisten kokema fyysinen ja seksuaalinen väkivalta ennen 15 vuoden ikää tekijäryhmittäin, %

	Fyysinen		Seksuaalinen	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Yhteensä	59,1	53,9	2,6	13,1
Isä (isäpuoli)	18,5	17,6	0,2	1,2
Äiti (äitipuoli)	7,3	11,8	0,0	0,2
Veli	6,3	6,0	0,0	0,5
Sisar	2,0	2,5	0,0	0,0
Muu perheestä	0,6	0,2	0,0	0,7
Sukulainen	10,0	4,0	0,4	1,9
Tuttu, ystävä, koulukaveri	11,1	2,4	0,3	1,8
Poika- tai tyttöystävä	2,7	1,2	0,0	0,2
Opettaja ja koulun muu työntekijä	6,3	2,7	0,3	1,7
Muu tuttu henkilö	16,4	20,6	0,4	2,7
Tuntematon	2,5	1,4	0,4	2,3
Otoskoko	1918	1283	1918	1283

Fyysinen väkivalta lapsuudessa oli sekä miehillä että naisilla yleisempää kuin seksuaalinen väkivalta. Vaikka miesten fyysisen väkivallan kokemukset lapsuudessa olivat jonkin verran yleisempiä kuin naisten, olivat naiset kokeneet seksuaalisesti uhkaavaa käyttäytymistä ja seksuaalista väkivaltaa miehiä useammin. Poika- tai tyttöystävän tekemää väkivaltaa oli tässä ikäryhmässä vähän, miehillä hieman enemmän kuin naisilla. Suomalaisen nuorisotutkimuksen mukaan pojat kokivat useammin tyttöystävän tekemää väkivaltaa kuin tytöt poikaystävän tekemää (Salmi 2009b).

Vajaat kolme prosenttia miehistä oli kohdannut seksuaalisesti uhkaavaksi kokemaansa käyttäytymistä ennen 15 vuoden ikää. Lapsuudessa tapahtunut pakottaminen seksiin ja sen yrittäminen oli tässä aineistossa harvinaista (yritys 0,4 %, otoksessa 6 havaintoa, toteutunut 0,2 %, otoksessa 3 henkilöä). Miehet olivat kokeneet kaikkia seksuaalisen väkivallan muotoja lapsuudessa harvemmin kuin naiset.

Taulukko 3.10 Miesten ja naisten kokeman seksuaalisen väkivallan muodot ennen 15 vuoden ikää, %

	Miehet	Naiset
Jokin seksuaalisen väkivallan muoto	2.6	13.1
Seksuaalisesti uhkaava käyttäytyminen	2.1	9.8
Yritys pakottaa seksiin	0.4	3.3
Seksiin pakottaminen	0.2	1.7
Otoskoko	1918	1283

Väkivallan piirteitä

Tässä luvussa kuvataan joitakin väkivaltaan liittyviä lisäpiirteitä, kuten parisuhdeväkivaltaa ja kontrollia parisuhteessa, tekijän ja uhrin sukupuolta ja ikää, uhrin väkivallan käyttöä tilanteessa ja sitä, kuka väkivallan aloitti. Luvun lopussa tarkastellaan sitä, miten alkoholi liittyi tapauksiin ja tuliko väkivalta poliisin tietoon.

Parisuhdeväkivalta ja kontrolli

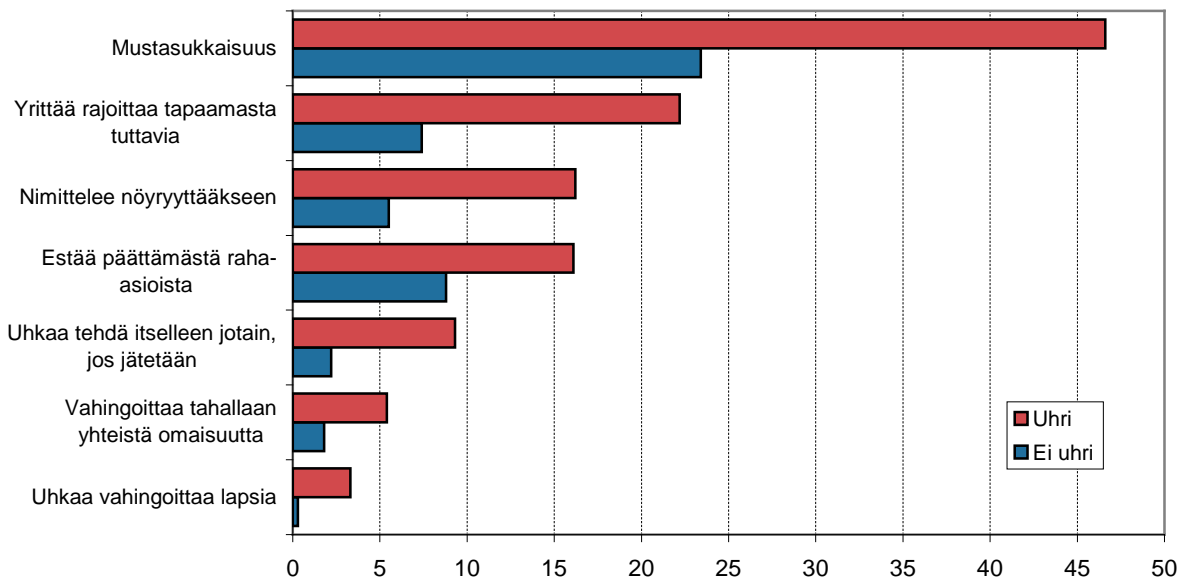
Parisuhteessa olevia pyydettiin arvioimaan nykyisen kumppaninsa käyttäytymistä taulukon 3.11 väittämien suhteen. 27 prosenttia parisuhteessa olevista miehistä arvioi puolisonsa olleen mustasukkainen. Niistä miehistä, jotka olivat kokeneet nykyisen puolisonsa väkivaltaa, 49 prosenttia arvioi kumppaninsa mustasukkaiseksi. Niistä miehistä, jotka eivät olleet kokeneet parisuhdeväkivaltaa 23 prosenttia arvioi kumppaninsa olleen mustasukkainen.

Väkivaltaa parisuhteessa kokeneet miehet ilmoittivat muita miehiä useammin, että kumppani yritti rajoittaa heitä tapaamasta ystäviään ja sukulaisiaan, nimitteli heitä lannistaakseen tai nöyryyttääkseen ja esti miestä päättämästä perheen raha-asioista.

60 prosenttia väkivaltaa kokeneista miehistä arvioi kumppaninsa käyttäytyneen ainakin yhden taulukossa 3.11 esitetyn väittämän tavalla. Niistä, jotka eivät olleet kokeneet parisuhdeväkivaltaa 32 prosenttia kertoi kumppaninsa käyttäytyneen jollakin mainituista tavoista.

Molemmat sukupuolet kokivat kumppaninsa kontrolloivaa käyttäytymistä, miehet hieman useammin kuin naiset. Kontrolloiva käyttäytyminen ei aina liity väkivaltaiseen käyttäytymiseen.

Miesten ja naisten kokema kontrolli oli osin erilaista. Väkivaltaa kokeneet miehet kertoivat naisia useammin puolisoidensa olevan mustasukkaisia, naiset puolestaan miehiä useammin lannistavasta tai nöyryyttävästä nimittelystä. Väkivaltaa käyttäneet miehet vahingoittivat yhteistä omaisuutta useammin kuin väkivaltaa käyttäneet naiset.

Kuvio 3.6 Parisuhteessa olevien miesten arvioita kumppanistaan väkivallan uhrien ja ei-uhrien ryhmässä, usein ja joskus -vastausvaihtoehtojen osuus yhteensä, %

Taulukko 3.11 Parisuhteessa olevien miesten ja naisten arvioita kumppanistaan väkivallan uhrien ja ei-uhrien ryhmässä, usein ja joskus -vastausvaihtoehdot, %

	Yhteensä		Uhri		Ei-uhri	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
1 Hän on mustasukkainen, eikä halua minun puhuvan muiden miesten/naisten kanssa	27.3	20.1	48.6	36.5	23.4	16.6
2 Hän yrittää rajoittaa minua tapaamasta ystäviäni tai sukulaisiani	9.7	9.0	22.2	25.0	7.4	5.6
3 Hän nimittelee minua lannistaakseen tai nöyryyttääkseen minua	7.3	10.6	16.2	39.0	5.5	4.8
4 Hän estää minua päättämästä perheen raha-asioista ja tekemästä itsenäisesti ostoksia	9.9	9.5	16.1	20.5	8.8	7.3
5 Hän uhkaa vahingoittaa lapsia	0.8	0.0	3.3	0.0	0.3	0.0
6 Hän vahingoittaa tahallaan yhteistä omaisuuttamme	2.4	2.7	5.4	14.5	1.8	0.4
7 Hän uhkaa tehdä itselleen jotain, jos jätän hänet	3.4	3.0	9.3	10.5	2.2	1.5
Jokin väittämistä 1-7	36.4	32.8	60.0	69.5	32.0	25.3
Otoskoko	1423	954	203	138	1220	816

Väkivallan tekijä ja uhri

Tuntemattoman tekijän miehiin kohdistama väkivalta oli lähes aina miesten tekemää: 95 prosentissa uhrin viimeksi kokemista tapauksista tekijä oli mies, kahdessa prosentissa tekijöinä oli sekä mies että nainen ja vain yhdessä

prosentissa tapauksista tekijä oli pelkästään nainen. Myös tutun miehille tekemä väkivalta oli pääasiassa miesten tekemää: 94 prosenttia tekijöistä oli miehiä, yksi prosentti miehiä ja naisia ja neljä prosenttia ainoastaan naisia (taulukko 3.12).

Taulukko 3.12 Väkivallan tekijän ja uhrin sukupuoli, viimeisin tapaus, %

Tekijän sukupuoli	Tuntematon tekijä		Tuttu tekijä	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Mies	95.3	83.2	93.5	69.9
Nainen	1.4	13	3.8	25.6
Molempia	2.1	2.1	1.4	3.7
Ei tietoa	1.2	1.7	1.3	0.8
Yhteensä	100	100	100	100
Otoskoko	572	297	260	191

Myös naisten kokema tuntemattoman ja tutun tekemä väkivalta oli useimmiten miesten tekemää. Tutun tekemässä väkivallassa pelkästään miesten tekemän väkivallan osuus oli pienempi kuin tuntemattoman tekemässä.

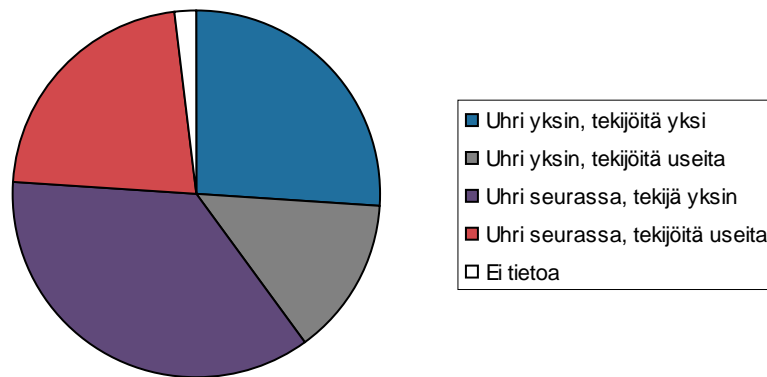
Arvio tuntemattoman ja tutun väkivallan tekijän iästä pyydettiin taulukon 3.13 luokituksella. Alle 16-vuotiaiden pieni osuus johtunee ainakin osittain siitä, että nuorimmat haastateltavat olivat 15-vuotiaita. Nuorimpien ja 45 vuotta täyttäneiden tekijöiden osuus on korkeampi tutun kuin tuntemattoman tekemässä väkivallassa.

Miesten kokemassa väkivallassa tekijä oli nuori useammin kuin naisten kokemassa väkivallassa. Naisten kokemassa väkivallassa tekijä oli yli 45-vuotias useammin kuin miesten kokemassa väkivallassa.

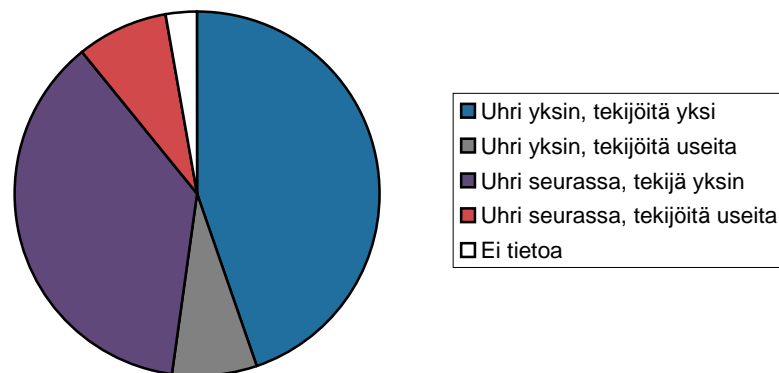
Taulukko 3.13 Tuntemattoman ja tutun tekemän väkivallan kohteeksi joutuneet uhrin sukupuolen ja tekijän iän mukaan, viimeisin tapaus, %

Tekijän sukupuoli	Tuntematon tekijä		Tuttu tekijä	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
alle 16	2.7	2.7	8.1	5.1
16-24	42.8	28.1	39.6	30.7
25-44	45.8	45.7	39.0	36.8
45-	5.7	21.4	13.0	26.1
Ei tietoa	3.0	2.1	0.3	1.3
Yhteensä	100	100	100	100
Otoskoko	572	297	369	375

Lomakkeella kysyttiin myös, oliko uhri yksin vai seurueessa joutuessaan tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi ja oliko tekijöitä yksi vai useampia. Runsaassa kolmasosassa miesten tapauksista uhri oli seurueessa ja tekijöitä yksi. Neljäsosassa tapauksista molemmat olivat yksin tekoheikellä. 14 prosentissa tapauksista uhri oli yksin ja tekijöitä useampia, ja 22 prosentissa tapauksista sekä uhri että tekijä olivat liikkeellä ryhmässä (kuvio 3.7).

Kuvio 3.7 Olivatko uhri ja tekijä yksin vai seurassa, viimeisin tuntemattoman tekemä tapaus, miehet %

Kuvio 3.8 Olivatko uhri ja tekijä yksin vai seurassa, viimeisin tuntemattoman tekemä tapaus, naiset %

Naisten tapauksista 45 prosentissa sekä uhri että tuntematon tekijä olivat yksin. Tyypillistä oli myös se, että nainen oli liikkeellä seurassa, mutta tekijöitä oli yksi (37 % tapauksista). Naisten kokema tuntemattoman tekemä väkivalta oli harvinaista tilanteissa, joissa uhri oli seurassa ja tekijöitä oli useita. Samoin väkivalta oli harvinaista tilanteissa, joissa nainen oli yksin ja tekijöitä useita. Kumpiakin oli kahdeksan prosenttia tapauksista. (Kuvio 3.8.)

Tekijän tuttuus

Miesten kokeman väkivallan tutuista tekijöistä 38 prosenttia oli uhrin kaveripiiristä ja neljäsosa puolittuja ja henkilöitä, jotka uhri tunsu ainoastaan

ulkonäöltä. 17 prosenttia tutuista tekijöistä oli asiakkaita, potilaita, työtovereita tai muita uhrin työpaikalla olleita henkilöitä. Tekijöistä 15 prosenttia oli vastaajan perheestä tai sukulaisia (ei kuitenkaan parisuhdekumppaneita). (Taulukko 3.14.)

Miehet joutuvat tietyissä elämänvaiheissa erityistilanteisiin, joissa heidän riskinsä joutua väkivallan kohteeksi saattaa kasvaa. Yksi tällainen tilanne on varusmiespalvelus. Nämä tapaukset oli haastattelussa luokiteltu tutun tekemäksi väkivallaksi, jossa tekijä on armeijakaveri. Armeijakaverin taholta koettu väkivalta oli koko otoksen tasolla varsin harvinaista (1,4 % vastaajista).¹⁴ Myöskään kysymyksen vapaamuotoisissa vastauksissa ei armeijassa koettua väkivaltaa mainittu.

Taulukko 3.14 Kuka tuttu väkivallan tekijä oli, miehet ja naiset, viimeisin tapaus, %

	Miehet	Naiset
Ystävä, kaveri, opiskelutoveri	37,7	17,5
Puolituttu, tuttu vain ulkonäöltä	25,7	19,7
Asiakas tai potilas	7,3	18,9
Työtoveri	7,0	3,5
Muu sukulainen	4,3	6,5
Sisarus	4,1	7,3
Vanhempi	3,8	11,9
Muut	3,3	10,8
Lapsi	3,0	0,3
Muu henkilö työpaikalta	2,4	3,8
Armeijakaveri	1,4	0,0
Yhteensä	100	100
Otoskoko	369	375

Miesten kokema tutun tekemä väkivalta painottui kaveripiiriin useammin kuin naisten kokema. Naisilla vanhempien sekä asiakkaan tai potilaan tekemä väkivalta oli yleisempää kuin miehillä. Taulukosta 3.9 havaittiin myös, että naiset kokivat lapsena äidin (tai äitipuolen) tekemää väkivaltaa useammin kuin miehet.

Tuntemattoman ja tutun tekemän väkivallan tapahtumapaikka

Tuntemattoman ja tutun tekemästä väkivallasta kysyttiin, missä teko tapahtui. Tuntemattoman miehille tekemästä väkivallasta runsas puolet (54 %) tapahtui

¹⁴ Saksalaisen selvityksen mukaan 60 % armeijassa olleista oli kokenut ahdistelua ja nöyryyttämistä palveluaikanaan (Puchert & Jungnitz 2006, 147). Suomen matalaa lukua voi selittää se, ettei armeijakokemuksista kysyty tarkemmin erillisellä kysymyksellä.

ulkona, kun taas tutun tekemästä väkivallasta yli 70 prosenttia tapahtui sisätiloissa. (Taulukko 3.15.)

Kaksi yleisintä tuntemattoman tekemän väkivallan tapahtumapaikkaa olivat katu ja erilaiset huvittelupaikat. Tutun tekemä väkivalta tapahtui kadun ja huvittelupaikkojen ohella usein omassa tai jonkun muun asunnossa, koulussa tai työpaikalla.

Taulukko 3.15 Tuntemattoman ja tutun tekemän väkivallan tapahtumapaikka, miehet ja naiset, viimeisin tapaus, %

Tapahtumapaikka	Tuntematon tekijä		Tuttu tekijä	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Omassa asunnossa	1.4	3.0	10.9	23.9
Jossain muussa asunnossa	2.1	7.4	13.9	17.7
Asuintalon pihalla tai porraskäytävässä	2.1	7.8	3.0	6.2
Koulussa	2.1	1.3	8.2	2.4
Työpaikalla	4.1	10.4	9.5	20.6
Kahvilassa, ravintolassa, hotellissa, baarissa, tanssipaikassa	27.8	15.9	18.5	7.0
Autossa	0.5	3.0	1.4	1.1
Julkisessa liikennevälineessä	2.4	3.4	1.1	0.0
Muualla sisätiloissa	2.4	4.0	4.9	4.3
Kadulla, torilla tai muulla julkisella paikalla	45.2	27.9	13.1	5.1
Puistossa, metsässä	1.2	2.7	3.5	1.9
Festareilla tai muussa ulkoilmatapahtumassa	3.9	0.6	3.3	0.5
Muualla ulkona	3.3	8.7	3.8	4.3
Ei tietoa	1.4	4.0	4.9	5.1
Kaikki	100.0	100.0	100.0	100.0
Otoskoko	759	351	385	258

Naiset joutuivat tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi miehiä useammin sisätiloissa (56 % vs. 45 %), mm. asunnossa ja työpaikalla. 83 prosenttia tuttujen naisille tekemästä väkivallasta tapahtui sisätiloissa, kuten omassa tai jonkun muun asunnossa tai työpaikalla. 93 prosenttia tuntemattoman miehille tekemästä väkivallasta tapahtui Suomessa (naisten väkivallasta 87 %).

Käyttikö uhri väkivaltaa

Haastateltavalta kysyttiin, käyttikö hän väkivaltaa väkivaltatilanteessa, esimerkiksi puolustautuakseen. Jos haastateltava ilmoitti käyttäneensä väkivaltaa häneltä kysyttiin, käyttikö hän väkivaltaa ensin vai käyttikö toinen osapuoli sitä ensin. Kolmasosa miehistä myönsi käyttäneensä väkivaltaa tekijän ollessa tuntematon tai tuttu. 16 prosenttia nykyisen ja entisen kumppanin tekemää väkivaltaa kokeneista miehistä kertoi käyttäneensä tilanteessa itse väkivaltaa (taulukko 3.16).

Kysymykseen siitä, kumpi käytti väkivaltaa ensin, miehet vastasivat pääasiassa vastapuolen aloittaneen. Tutun ja nykyisen kumppanin tekemän väkivallan suhteen ilmeni epävarmuutta aloittajasta.

Taulukko 3.16 Käyttikö väkivaltaa kokenut itse väkivaltaa tilanteessa, ja kumpi käytti väkivaltaa ensin, sukupuolen ja tekijäryhmän mukaan, % viimeisimmistä tapauksista

	Tuntematon		Tuttu		Nykyinen kumppani		Entinen kumppani	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Käyttikö haastateltu itse väkivaltaa								
Kyllä	33.1	20.6	32.0	18.3	16.2	42.1	15.9	27.9
Ei	66.5	78.6	67.8	81.5	83.2	57.9	84.1	71.3
Ei tietoa	0.5	0.8	0.3	0.3	0.5	0	0	0.7
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
Otoskoko	572	260	299	191	202	138	159	198
Kumpi käytti väkivaltaa ensin								
Haastateltu	4.1	6.0	0.8	13.2	6.7	17.1	0.0	2.7
Vastapuoli	90.9	86.0	79.7	75.0	80.0	59.8	93.8	85.0
Ei tietoa	5.0	8.0	19.5	11.8	13.3	23.2	6.2	12.4
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
Otoskoko	179	45	90	32	32	48	30	47

Väkivallan käyttöä ja sen aloittamista koskevissa kysymyksissä ero miesten ja naisten vastauksissa oli suuri. Miehet kertoivat käyttäneensä väkivaltaa tuntemattomia ja tuttuja kohtaan useammin kuin naiset, mutta nykyistä sekä entistä kumppania kohtaan harvemmin kuin naiset. Lisäksi miehet kertoivat kaikissa tekijäryhmissä aloittaneensa väkivallan harvemmin kuin naiset. Voi olla, että miehet ovat useammin pyrkineet kieltämään, neutraloimaan tai vähättelemään omaa osuuttaan väkivaltatilanteessa (Nygqvist 2008, 130; Archer 2002, 317)¹⁵. Latun (2008, 189) mukaan naisten ja miesten kertomuksissa oman väkivaltansa selittämisestä ja oikeuttamisesta on sekä samankaltaisia että eroavia piirteitä. Naisten valmius ottaa vastuuta väkivallastaan saattaa Latun mukaan olla naisia ja miehiä erottava tekijä (mt.). Ulkomaisissa tutkimuksissa on havaittu naisten myöntävän miehiä useammin tehneensä parisuhdeväkivaltaa (Dobash & Dobash 2004, 333). Myös englantilaisessa uhritutkimuksessa ilmeni, että miehet kertoivat naisia harvemmin aloittaneensa väkivallan kumppaniaan kohtaan (Mirrlees-Black 1999).

Alkoholi

Tuntemattoman ja tutun väkivallan tekijän sekä nykyisen kumppanin osalta kysyttiin, olivatko tekijä tai väkivaltaa kokenut alkoholin tai muun päihteen vaikutuksen alaisina tapahtumahetkellä. Sekä uhri että tekijä olivat usein päihtyneitä miesten kokemassa tuntemattoman tekemässä väkivallassa. Tekijä

¹⁵ Nyqvist havaitsi tutkimuksessaan (2001, 117), että naiset pystyivät vaivattomasti puhumaan hänelle omista aggressioistaan ja väkivallastaan, kun taas miehille omasta väkivaltaisuudesta puhuminen oli vaikeaa, joskus lähes mahdotonta.

oli lähes 80 prosentissa tapauksista uhrin arvion mukaan päihtynyt, hän itse lähes 60 prosentissa tapauksista (tarkasteltavana oli viimeinen väkivaltakokemus) (taulukko 3.17). Tutun tekemässä väkivallassa jompikumpi oli päihtynyt kahdessa kolmasosassa tapauksista.

Taulukko 3.17 Päihtyneenä olleiden tekijöiden ja uhrien osuus eri tekijäryhmissä, miehet ja naiset, %

	Tuntematon		Tuttu		Nykyinen kumppani	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Tekijä päihtynyt	77.9	52.5	62.9	52.0	40.0	56.6
Uhri päihtynyt	58.5	23.5	43.6	22.7	46.5	31.1
Jompikumpi päihtynyt	84.4	58.1	65.8	52.3	50.3	60.9
Molemmat päihtyneitä	52.0	18.1	41.0	22.8	36.2	26.9
Otoskoko	769	357	393	264	209	138

Parisuhdeväkivallassa miehet olivat sekä tekijöinä että uhreina naisia useammin päihtyneenä. Väkivaltaisen kumppaninsa miehet arvioivat 40 prosentissa tapauksista päihtyneeksi. Väkivallan uhrina ollessaan miehet olivat päihtyneitä kaikissa tekijäryhmissä useammin kuin naiset.

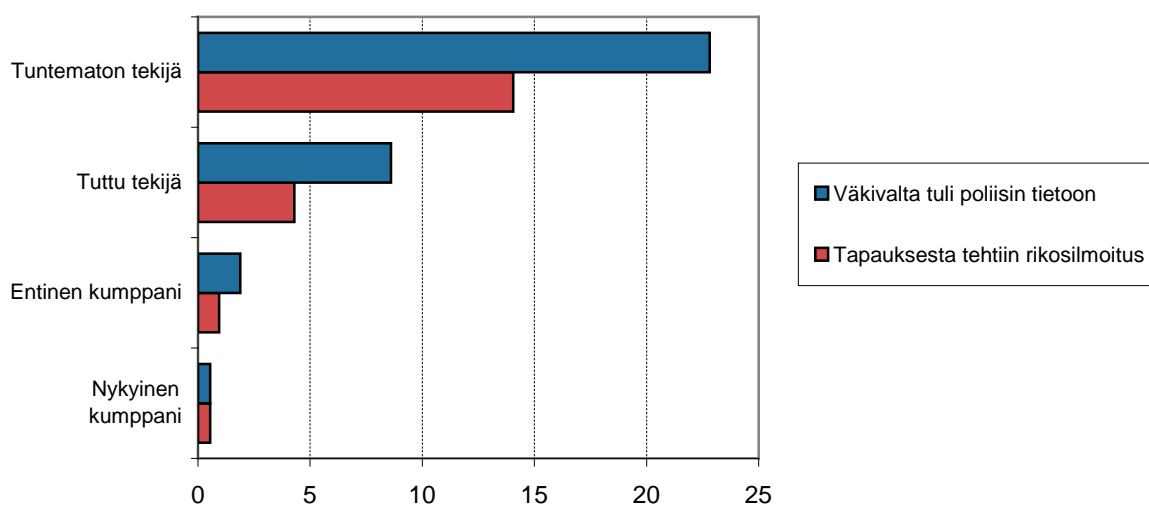
Alkoholi ei kuitenkaan liity kaikkiin väkivaltatilanteisiin. Miesten kokemassa tuntemattoman tekemässä väkivallassa uhri oli selvä 41 prosentissa tapauksista (viimeisin tapaus), parisuhdeväkivallassa ja tutun tekemässä väkivallassa runsaassa puolessa tapauksista. Naisilla luvut ovat korkeammat kuin miehillä (76 %, 69 % ja 77 %). Vastaavasti tekijän arvioitiin olleen selvä 14 prosentissa miesten kokemassa tuntemattoman tekemässä väkivallassa, 58 prosentissa miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta ja 34 prosentissa tutun tekemästä väkivallasta (naisten kohdalla luvut olivat 33 %, 40 % ja 41 %).

Väkivalta ja poliisi

Kansallisista uhritutkimuksista tiedetään, että poliisi tai muut viranomaiset saavat harvoin tietää väkivallasta, eli suuri osa siitä on piilorikollisuutta (Sirén ym. 2010). Miesten kokema väkivalta tuli poliisin tietoon useimmin silloin, kun tekijä oli tuntematon. Tuntemattoman tekemästä väkivallasta tuli 23 prosenttia poliisin tietoon, tutun tekemästä väkivallasta yhdeksän prosenttia. Entisen kumppanin tekemästä väkivallasta pari prosenttia ilmoitettiin poliisille, mutta nykyisen kumppanin väkivallasta ei juuri koskaan (aineistossa oli yksi havainto miesten kokeman parisuhdeväkivallan poliisille ilmoittamisesta) (kuviokuva 3.9).

Poliisin tietoon tullut tapaus päättyy rikostilastoon vasta, kun poliisi on täyttänyt siitä rikosilmoituksen. Sille, ettei poliisi tee tietoonsa tulleesta väkivallasta rikosilmoitusta, voi olla useita syitä. Yleisin lienee se, että tapaus on ollut niin lievä, että poliisin paikalle tulo on rauhoittanut tilanteen, eikä poliisi ole katsonut tarpeelliseksi ryhtyä jatkotoimiin, eivätkä väkivallan osapuolet ole sitä vaatineet. Rikosilmoitus oli tehty 71 prosentissa tuntemattoman tekemästä väkivallasta, jossa mies oli uhrina ja joka oli tullut poliisin tietoon. Tutun sekä

entisen kumppanin tekemästä poliisin tietoon tulleesta väkivallasta puolessa oli täytetty rikosilmoituslomake.

Kuvio 3.9 Miesten kokeman väkivallan poliisin tietoon tuleminen ja rikosilmoituksen tekeminen eri tekijäryhmissä, % tapauksista (viimeinen tapaus)

Taulukko 3.18 Miesten ja naisten kokeman väkivallan poliisin tietoon tuleminen ja rikosilmoituksen tekeminen eri tekijäryhmissä, % tapauksista (viimeinen tapaus)

	Tuntematon		Tuttu		Nykyinen kumppani		Entinen kumppani	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Tapaus tuli poliisin tietoon	22.8	14.4	8.6	8.8	0.5	7.1	1.9	9.4
Tapauksesta tehtiin rikosilmoitus	14.1	6.8	4.3	2.4	0.5	1.5	0.9	7.3
Otoskoko	771	357	394	264	203	138	221	300

Miesten kokema tuntemattoman tekemä väkivalta tuli tutkimusaineiston mukaan useammin poliisin tietoon kuin naisten kokema (taulukko 3.18). Syynä tähän saattaa olla se, että miesten kokema tuntemattomien tekemä väkivalta johti useammin fyysisiin vammoihin kuin naisten kokema. Tuttujen tekemässä väkivallassa sukupuolten välillä ei ollut eroa väkivallan poliisin tietoon tulemisessa.

Miesten kokema nykyisen ja entisen kumppanin tekemä väkivalta tuli sen sijaan harvemmin poliisin tietoon kuin naisten kokema. Miesten haluttomuus ilmoittaa parisuhdeväkivallasta on havaittu myös ulkomaisissa tutkimuksissa (Fontes 2007). Fontesin (2007, 306) mukaan miehet pelkäävät kasvojensa menettämistä, eivätkä halua näyttää haavoittuvuuttaan, kun väkivallan tekijä on nainen. Myös se, että miesten kokema parisuhdeväkivalta on usein lievää, saattaa vähentää halukkuutta ilmoittaa tapauksesta poliisille.

4 Seksuaalinen häirintä ja ahdistelu

Seksuaalisella häirinnällä ja ahdistelulla tarkoitettiin sellaista seksuaalista käyttäytymistä, joka on ei-toivottua, yksipuolista ja saattaa sisältää painostusta. Seksuaalisen häirinnän kokemuksista kysyttiin sekä ajalta vastaajan viidennentoista syntymäpäivän jälkeen että viimeisten 12 kuukauden aikana. Kysymykset eivät koskeneet nykyisen avo- tai aviopuolison ja tyttö- tai poikaystävän tekemää seksuaalista häirintää ja ahdistelua.

Seksuaalista häirintää ja ahdistelua mitattiin molempien ajanjaksojen osalta seuraavalla kysymyksellä:

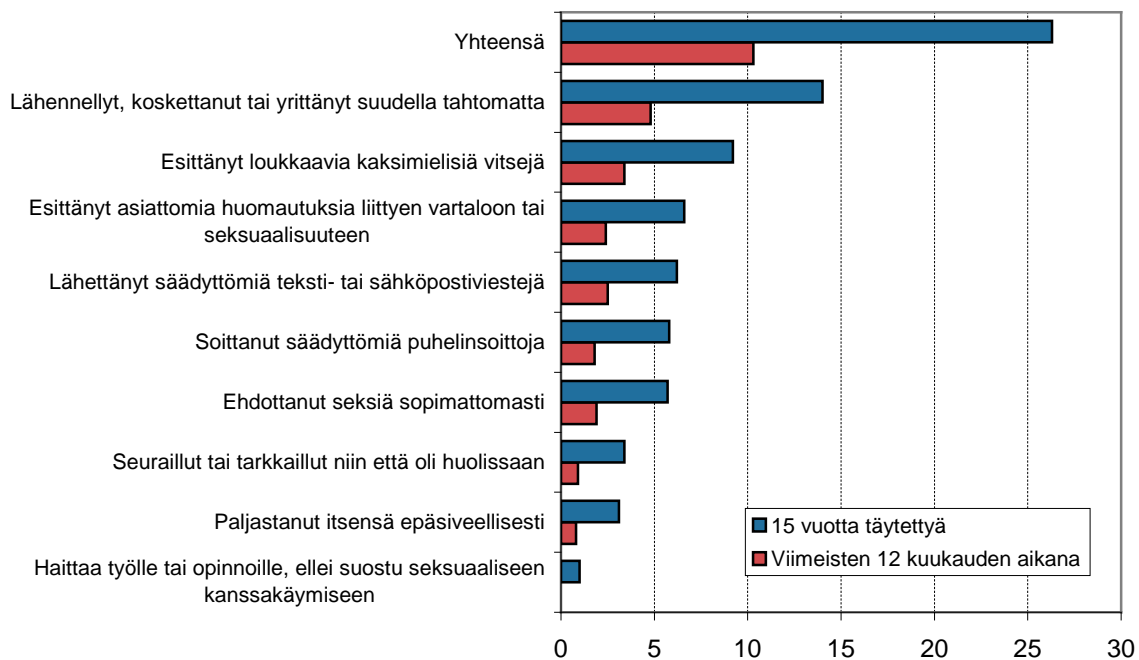
Poislukien nykyinen avio- tai avopuolisosi ja tyttö- tai poikaystäväsi, onko joku muu tehnyt seuraavia asioita sinulle täytettyäsi 15 vuotta/viimeisten 12 kuukauden aikana?

1. Soittanut sinulle säädyttömiä puhelinsoittoja?
2. Lähettänyt sinulle säädyttömiä tekstiviestejä tai sähköpostiviestejä?
3. Paljastanut itsensä epäsiiveellisesti sinulle?
4. Esittänyt asiattomia vartaloosi tai seksuaalisuutesi kohdistuneita huomautuksia?
5. Esittänyt sinulle kaksimielisiä vitsejä tai puhunut härskejä, jotka olet kokenut loukkaaviksi?
6. Ehdottanut seksiä sopimattomasti?
7. Lähennellyt, koskettanut tai yrittänyt suudella sinua tahtomattasi?
8. Seuraillut tai tarkkaillut sinua niin, että olit huolissasi?
9. Antanut ymmärtää, että työllesi tai opinnoillesi on haitaksi, ellet suostu seksuaaliseen kanssakäymiseen hänen kanssaan?

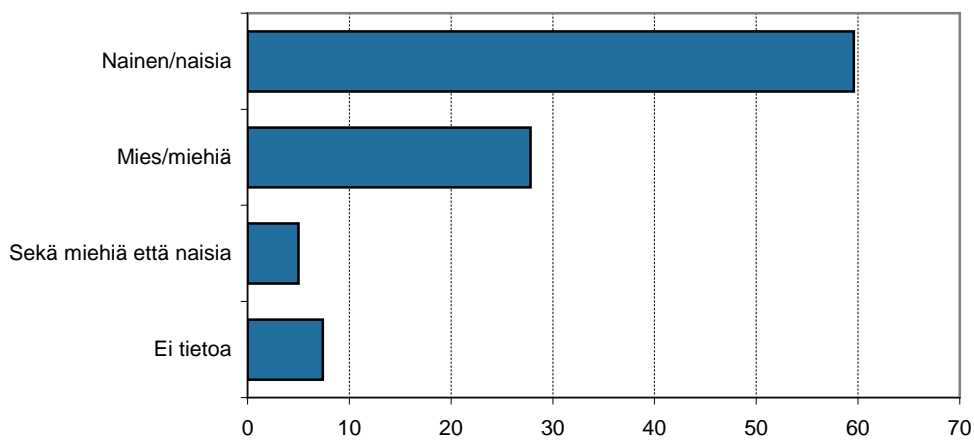
Kymmenen prosenttia miehistä oli kokenut seksuaalista häirintää ja ahdistelua viimeisten 12 kuukauden aikana ja 26 prosenttia täytettyään 15 vuotta. Yleisin miesten kokema seksuaalisen häirinnän ja ahdistelun muoto oli lähentely, koskettelu tai yritys suudella vastoin tahtoa (14 % miehistä oli kokenut tämän 15 vuotta täytettyään ja melkein 5 prosenttia viimeisten 12 kuukauden aikana) (kuvio 4.1).

Viimeisessä häirintätapauksessa suurin tekijäryhmä oli vastaajalle tuntematon henkilö (40 prosentissa tapauksista). Entisen seurustelukumppanin häirintää oli kokenut seitsemän prosenttia häirintää kokeneista miehistä, ja ystävän tekemää 14 prosenttia. 18 prosenttia miehistä kertoi häirinnän tapahtuneen työpaikallaan.

Miesten kokema seksuaalinen häirintä ja ahdistelu oli viimeisimmällä kerralla 60 prosentissa tapauksista naisten tekemää. 28 prosenttia seksuaalista häirintää ja ahdistelua kokeneista miesvastaajista oli kokenut muiden miesten tekemää häirintää ja ahdistelua. (Kuvio 4.2.)

Kuvio 4.1 Seksuaalista häirintää ja ahdistelua kokeneet miehet 15 vuotta täytettyä ja viimeisten 12 kuukauden aikana, %

Kuvio 4.2 Tekijän sukupuoli viimeisimmässä miesten kokemassa häirintä- ja ahdistelutapauksessa, %

Tekijät olivat viimeisimmässä miesten kokemassa häirintä- ja ahdistelutapauksessa pääasiassa keski-ikäisiä. Kaksi prosenttia tekijöistä oli alle 16-vuotiaita, 18 prosenttia 16–24-vuotiaita, 43 prosenttia 25–44-vuotiaita ja 23 prosenttia yli 45-vuotiaita. 15 prosenttia vastaajista ei osannut arvioida tekijän tai tekijöiden ikää. Lukujen yhteenlaskettu summa ylittää sata prosenttia, koska yhdessä häirintätapauksessa saattoi olla useita eri-ikäisiä tekijöitä.

Naisten kokema seksuaalinen ahdistelu ja häirintä oli paljon yleisempää kuin miesten kokema. Naisista melkein 65 prosenttia oli kokenut seksuaalista

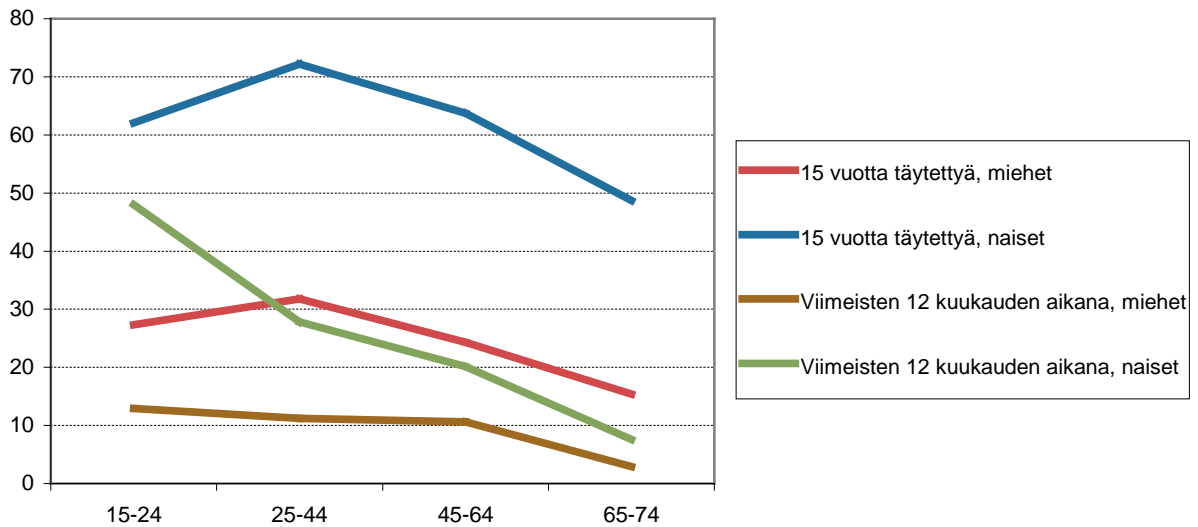
häirintää ja ahdistelua 15 vuotta täytettyään ja 25 prosenttia viimeisten 12 kuukauden aikana. Tämä tulos on samankaltainen vuoden 2005 naisväkivaltakyselyn kanssa, jossa 22 prosenttia naisista ilmoitti kokeneensa seksuaalista häirintää ja ahdistelua viimeisten 12 kuukauden aikana (Piispa ym. 2006). Naisten kokemassa häirinnässä tekijä oli lähes poikkeuksetta mies (94 %). Häirinnän eri muodoista naiset, samoin kuin miehet, olivat useimmin kokeneet lähentelyä, koskettelua tai suutelua vastoin tahtoa. Miesten ja naisten häirintäkokemukset on esitetty taulukossa 4.1.

Myös nuorille tehdyssä kyselyssä ¹⁶ ilmeni, että tytöt olivat kokeneet seksuaalista häirintää useammin kuin pojat (41 % ja 15 %). Nuorisokyselyssä kävi ilmi, että tytöt antavat häirinnälle erilaisen merkityksen kuin pojat. Yli puolet tytöistä luonnehti häirintäkokemusta epämiellyttäväksi, kun pojista runsas neljännes koki sen miellyttäväksi (tytöistä alle 2 % koki häirinnän miellyttäväksi). (Honkatukia 2002.) Tätä voi selittää se, että tyttöjen poikiin kohdistama häirintä on erilaista. Tyttöjen karkeat väkivaltaiset tai pakottavat häirintäteot ovat Aaltosen (2006, 313) mukaan harvinaisia. Lisäksi poika pystyy Aaltosen (mt.) mukaan tyttöä paremmin lopettamaan häneen kohdistuvan häirinnän.

Taulukko 4.1 Miesten ja naisten kokemukset seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta 15 vuotta täytettyä ja viimeisten 12 kuukauden aikana, %

	15 vuotta täytettyä täytettyä		Viimeisten 12 kk aikana	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Yhteensä	26.3	64.3	10.3	25.3
Lähennellyt, koskettanut tai yrittänyt suudella tahtomatta	14.0	36.5	4.8	11.1
Esittänyt loukkaavia kaksimielisiä vitsejä	9.2	34.4	3.4	13.1
Esittänyt asiattomia huomautuksia liittyen vartaloon tai seksuaalisuuteen	6.6	28.4	2.4	5.2
Lähettänyt säädyttömiä teksti- tai sähköpostiviestejä	6.2	12.7	2.5	10.1
Soittanut säädyttömiä puhelinsoittoja	5.8	18.9	1.8	6.3
Ehdottanut seksiä sopimattomasti	5.7	26.6	1.9	3.4
Seuraillut tai tarkkaillut niin että oli huolissaan	3.4	22.9	0.9	5.4
Paljastanut itsensä epäsiiveellisesti	3.1	27.9	0.8	3.5
Haittaa työlle tai opinnoille, ellei suostu seksuaaliseen kanssakäymiseen	1.0	1.5	0	0.1

¹⁶ Nuorisokyselyn kysymykset olivat erilaiset kuin tässä tutkimuksessa.

Kuvio 4.3 Seksuaalisen häirinnän ja ahdistelun kohteeksi joutuneet miehet ja naiset ikäryhmittäin 15 vuotta täytettyä ja viimeisten 12 kuukauden aikana, %

Ikäryhmittäinen tarkastelu osoittaa, että mitä vanhempia vastaajat ovat, sitä vähemmän he kertoivat joutuneensa seksuaalisen ahdistelun ja häirinnän kohteeksi sekä 15 vuotta täytettyään että viimeisten 12 kuukauden aikana.¹⁷

Viimeisten 12 kuukauden aikana seksuaalinen häirintä ja ahdistelu oli lähes yhtä yleistä miehillä eri ikäryhmissä vanhinta ikäryhmää lukuun ottamatta. 15 vuotta täytettyä seksuaalinen häirintä ja ahdistelu oli yleisintä 25–44-vuotiailla.

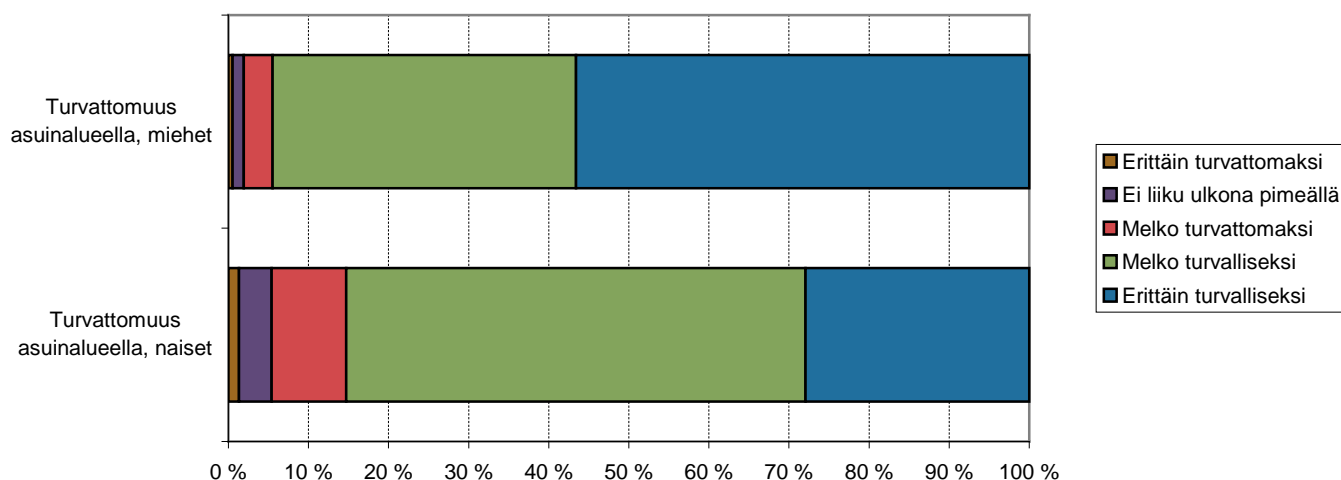
Kaiken kaikkiaan naiset kokivat miehiä enemmän häirintää ja ahdistelua ikäryhmästä riippumatta. Miesten kokemassa häirinnässä tekijä oli useimmiten samanikäinen kuin uhri. Naisten kokemassa häirinnässä tekijä oli yleensä samanikäinen tai vanhempi kuin uhri. Suomalaisen nuorisokyselyn mukaan tekijä oli nuorempi tai samanikäinen kuin häirintää kokenut poika, mutta tytöillä häirinnän tekijä oli samanikäinen tai vanhempi kuin uhri (Honkatukia 2002).

5 Huolestuneisuus väkivallan ja asuntomurron kohteeksi joutumisesta

Huolestuneisuutta väkivallan ja asuntomurron kohteeksi joutumisesta kartoitettiin viidellä eri kysymyksellä. Vastaajilta kysyttiin ensin, kuinka turvalliseksi he tuntevat olonsa kävellessään asuinalueellaan pimeän tulon

¹⁷ Häirinnän ilmoittamista eri ikäryhmissä koskevat jakaumat ovat samanlaiset kuin väkivaltaa kokeneiden (kuvio 3.2 ja 3.3), eli iäkkäät vastaajat eivät ole kertoneet nuorena kokemastaan häirinnästä tai eivät ole sitä kokeneet.

jälkeen. Sama kysymys on ollut mukana kansainvälisessä rikosuhritutkimuksessa (ICVS) vuosina 2000 ja 2005 (van Dijk ym. 2007).

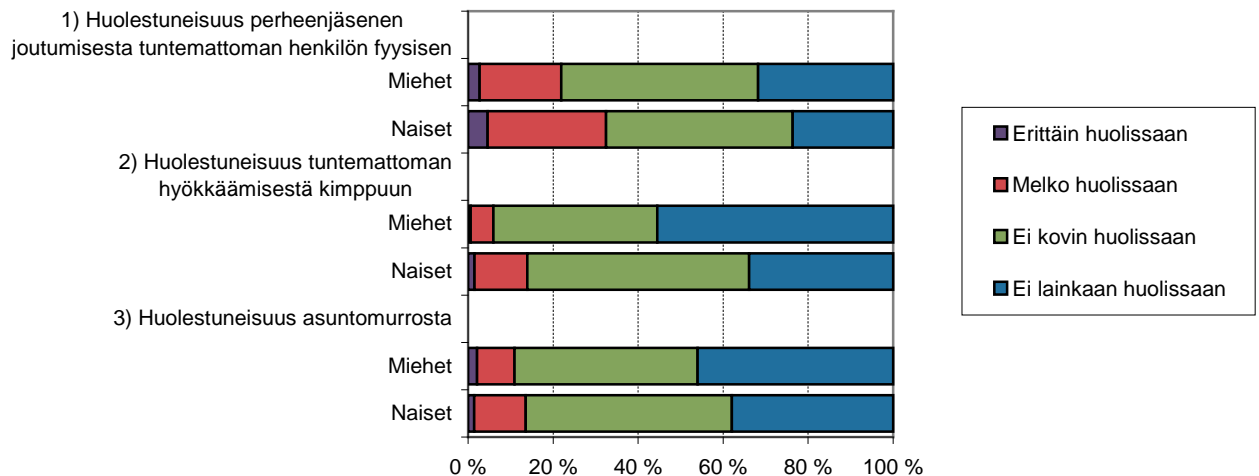
Kuvio 5.1 Miten turvalliseksi tuntee olonsa omalla asuinalueella kävellessään pimeän tulon jälkeen, miehet ja naiset, %

Melkein 95 prosenttia miehistä tunsivat olonsa erittäin tai melko turvalliseksi kävellessään asuinalueellaan pimeän tulon jälkeen. Naisilla vastaava luku oli 85 prosenttia. Erittäin turvalliseksi olonsa tuntevia miehiä oli huomattavasti enemmän kuin naisia. (Kuvio 5.1.)

Sekä suomalaiset miehet että naiset tuntevat lähiympäristönsä turvallisemmaksi kuin eurooppalaiset keskimäärin. Kansainvälisen rikosuhritutkimuksen mukaan vuonna 2005 viisi prosenttia suomalaisista miehistä ja 22 prosenttia naisista tunsivat olonsa melko tai erittäin turvattomaksi kävellessään pimeällä omalla asuinalueellaan. Länsi-Euroopassa keskimäärin 16 prosenttia miehistä ja 35 prosenttia naisista tunsivat olonsa erittäin tai melko turvattomaksi iltaisin omalla asuinalueella. (Aineistosta ks. van Kesteren 2007.)

11 prosenttia miehistä oli ollut melko tai erittäin huolissaan asuntomurrosta viimeisten 12 kuukauden aikana. Miehet ja naiset olivat lähes yhtä vähän huolissaan siitä, että kotiin murtaudutaan ja sieltä varastetaan jotain. (Kuvio 5.2.)

94 prosenttia miehistä ei ollut kovin tai lainkaan huolissaan tuntemattoman henkilön tekemästä väkivallasta viimeisten 12 kuukauden aikana, 55 prosenttia heistä ei ollut lainkaan huolissaan. Kuusi prosenttia miehistä vastasi olleensa erittäin tai melko huolissaan vastaavan luvun ollessa naisilla 14 prosenttia. (Kuvio 5.2.) Miesten huolestuneisuudessa siitä, että tuntematon henkilö hyökkää kimppuun ei juuri ollut eroja ikäryhmien välillä.

Kuvio 5.2 Miesten ja naisten huolestuneisuus viimeisten 12 kuukauden aikana siitä, että 1) perheenjäsen tai muu läheinen henkilö joutuu tuntemattoman henkilön fyysisen väkivallan kohteeksi, 2) tuntematon henkilö hyökkää kimppuun, 3) kotiin murtaudutaan ja sieltä varastetaan jotain, %

Väkivallan kohteeksi joutumisen ja väkivallasta huolestuneisuuden välillä on aineistossa yhteys. Melkein 15 prosenttia miehistä, jotka olivat joutuneet väkivallan uhriksi, oli melko tai erittäin huolissaan siitä, että tuntematon henkilö hyökkää heidän kimppuunsa. Miehistä, jotka eivät olleet uhreja, viisi prosenttia oli huolissaan tuntemattoman tekemästä väkivallasta. Naisten kohdalla uhriksi joutumisen ja huolestuneisuuden yhteys oli vielä selkeämpi: 34 prosenttia naisista, jotka olivat joutuneet väkivallan uhriksi, oli melko tai erittäin huolissaan tuntemattoman henkilön hyökkäämisestä heidän kimppuunsa, kun väkivaltaa kokemattomien naisten kohdalla luku oli 12 prosenttia.

Kuviosta 5.2 nähdään, että miehet ovat huolestuneempia perheenjäsenistään ja muista läheisistä henkilöistä kuin itsestään. 22 prosenttia miehistä sanoi olleensa viimeisten 12 kuukauden aikana melko tai erittäin huolissaan perheenjäsenen tai muun läheisen joutumisesta tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi. Ainoastaan kuusi prosenttia miehistä oli ollut huolissaan, että vastaava tapahtuu heille itselleen. Eri-ikäisistä miehistä 45–64-vuotiaat olivat eniten huolissaan läheisen joutumisesta väkivallan kohteeksi (27 %). Naiset olivat enemmän huolissaan kuin miehet; 32 prosenttia naisista oli melko tai erittäin huolissaan perheenjäsenen tai muun läheisen joutumisesta tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi.

Vastaajilta, jotka sanoivat olleensa melko tai erittäin huolissaan perheenjäsenen tai muun läheisen joutumisesta väkivallan kohteeksi kysyttiin, kenestä perheenjäsenestä tai ihmisestä he olivat olleet huolissaan. Sekä miehet että naiset olivat useimmin huolissaan lastensa joutumisesta tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi (57 % miehistä, 65 % naisista). Miehet (38 %) olivat naisia

(16 %) hieman useammin huolissaan oman avo- tai aviopuolison joutumisesta tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi.

Omat uhrikokemukset ovat yhteydessä myös huoleen läheisen joutumisesta väkivallan kohteeksi. 31 prosenttia miehistä, jotka olivat joutuneet väkivallan kohteeksi viimeisten viiden vuoden aikana, oli melko tai erittäin huolissaan läheisen tai perheenjäsenen joutumisesta tuntemattoman henkilön tekemän väkivallan kohteeksi (naisilla vastaava luku oli 47 %). Niistä miehistä, jotka eivät olleet kokeneet väkivaltaa viimeisten viiden vuoden aikana, 20 prosenttia oli huolissaan läheisen joutumisesta väkivallan uhriksi (naisilla vastaava luku oli 31 %).

6 Keskustelua miehistä ja väkivallasta

Tutkimusaineisto koostui 1918 miehen ja 1283 naisen haastattelusta. Miesten osuus otoksessa oli suurempi kuin naisten, koska tavoitteena oli kuvata erityisesti miesten kokemaa väkivaltaa. Mielestämme miesten lähes 2000 havainnon aineisto on riittävä yleiskuvan luomiseksi miehiin kohdistuvasta väkivallasta. Tulosten tarkasteluun yksityiskohtaisissa taustamuuttujien luokissa aineisto ei kuitenkaan ole tarpeeksi suuri.

Tulokset osoittavat, että suomalaisten miesten väkivaltakokemukset ovat yleisiä. Runsas puolet 15–74-vuotiaista miehistä ilmoitti kokeneensa 15 vuotta täytettyään vähintään kerran väkivallalla uhkailua, fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. 16 prosenttia haastatelluista miehistä oli kokenut uhkailua tai väkivaltaa viimeisen vuoden aikana. Koko aikuisikää koskevaa arviota miesten väkivaltakokemusten yleisyydestä ei ole aikaisemmin esitetty. Väkivaltakokemuksia vuoden ajalta on selvitetty kansallisissa uhritutkimuksissa. Niiden mukaan väkivallan uhriksi joutuneiden miesten osuus oli noin viisi prosenttiyksikköä pienempi kuin tämän tutkimuksen (Sirén ym. 2010). Ero johtunee ainakin osittain siitä, että tässä tutkimuksessa väkivaltaa selvitettiin yksityiskohtaisemmilla kysymyksillä. Myös tutkimusten kontekstit eroavat toisistaan. Kansallinen uhritutkimus keskittyy väestön fyysisen turvallisuuden kuvaamiseen mukaan lukien erilaiset tapaturmat, kun taas tämä tutkimus oli puhtaasti rikosuhritutkimus. Toisaalta tämäkään tutkimus ei keskity pelkästään väkivaltaan, vaan siinä selvitettiin myös monien muiden rikosten kohteeksi joutumista.

Yksi käsillä olevan tutkimuksen ero verrattuna kansalliseen uhritutkimukseen oli se, että siinä selvitettiin miesten kokemaa väkivaltaa eri tekijäryhmissä: tuntemattomien, tuttujen, puolisojen ja entisten puolisojen tekemää väkivaltaa. Väkivallasta kysyttiin yhden uhkailua, kahdeksan fyysistä ja kolmen seksuaalista väkivaltaa kartoittavan kysymyksen avulla. Vastaavaa kyselytapaa ei ole Suomessa käytetty aikaisemmin miehiin kohdistuvaa väkivaltaa selvittävässä survey-tutkimuksissa.

Tuntemattoman miehen tekemä väkivalta suuri riski miehelle

Tarkasteltaessa miesten riskejä kokea yllä mainittujen neljän tekijäryhmän väkivaltaa käy ilmi, että miehet joutuivat yleisimmin tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi niin pitkällä (15 vuotta täytettyä) kuin lyhyellä (viimeiset 12 kuukautta) aikavälillä. Runsaat 40 prosenttia miehistä oli kokenut 15 vuotta täytettyään vähintään kerran tuntemattoman tekemää väkivaltaa tai väkivallalla uhkailua, 10 prosenttia viimeisen vuoden aikana. Tätä väkivaltaa määrittää fyysinen väkivalta ja väkivallalla uhkailu miehiin kohdistuneen seksuaalisen väkivallan ollessa harvinaista.

Runsaassa kolmanneksessa tuntemattoman tekemästä väkivallasta seurasi uhreille fyysisiä vammoja, neljäsosassa tapauksista aiheutui psyykkisiä seurauksia. Sekä fyysiset vammat että psyykkiset seuraukset olivat yleisempiä tuntemattoman kuin tutun tai kumppanin tekemässä väkivallassa.

Tutun tekijän väkivaltaa oli kokenut lähes neljäsosa miehistä 15 vuotta täytettyään. Vuoden ajalta vastaava luku oli viisi prosenttia. Valtaosa tällaisen väkivallan tekijöistä löytyi kaveripiiristä (37 %) tai oli puolittutuja (24 %), eli ei varsinaisesti tuttuja, muttei täysin tuntemattomiakaan. 17 prosenttia tekijöistä oli joko asiakkaita, potilaita, työtovereita tai muita työpaikalla olleita henkilöitä. 15 prosenttia tutuista väkivallan tekijöistä oli perhepiiristä tai sukulaisia (ei kuitenkaan parisuhdekumppaneita). Myös tutun tekemä väkivalta oli yleensä fyysistä tai väkivallalla uhkaamista. Tämä oli toiseksi suurin tekijäryhmä miesten kokemassa väkivallassa. Tuntemattoman ja tutun tekemän väkivallan suuri osuus miesten kokemassa väkivallassa on havaittu myös kansallisissa uhritutkimuksissa (esim. Sirén ym. 2010; Heiskanen ym. 2004; Heiskanen ym. 2000).

Parisuhdeväkivalta ja sukupuoli

16 prosenttia haastatteluhetkellä parisuhteessa olleista miehistä oli kokenut joskus nykyisen kumppaninsa taholta fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai sillä uhkailua. Vuoden ajalta vastaava luku oli kuusi prosenttia. Kumppaneiksi määriteltiin naimisissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa, avoliitossa sekä muussa parisuhteessa, esimerkiksi seurustelusuhteessa olevat.

Miehet olivat kokeneet nykyisen kumppanin tekemää parisuhdeväkivaltaa yhtä usein kuin naiset. Molemmille sukupuolille tehtiin samat kysymykset, joten vertailukelpoisuuden perusedellytykset täyttyivät tältä osin. Monissa maissa tehdyissä Conflict Tactics Scales (CTS) -väittämiin perustuvissa kyselyissä on saatu eri sukupuolille yhtä suuret parisuhdeväkivaltaluvut (esim. Straus 1997; Archer 2006; Carney ym. 2006). Suomessa käytetyt väkivaltakysymysten osiot olivat samantyyppisiä kuin CTS:ssä. Erilaiset arkisia riitoja koskevat

kysymykset kuitenkin puuttuivat omasta tutkimuksestamme, ja seksuaalista väkivaltaa koskevat kysymykset puuttuvat puolestaan CTS:n perusmittarista.

Vaikka parisuhdeväkivallan taso sukupuolten välillä oli sama, miesten ja naisten kokeman parisuhdeväkivallan muodoissa oli eroja. Naiset kokivat useammin liikkumisen estämistä ja kiinni tarttumista sekä kuristamista, miehet puolestaan läimäisyjä ja kovalla esineellä heittämistä. Samanlaiset erot löysi Archer (2006; 2002) ulkomaisista parisuhdeväkivaltatutkimuksista tekemässään vertailussa.

Ulkomaisissa tutkimuksissa on havaittu myös, että vaikka miesten ja naisten parisuhdeväkivaltakokemusten yleisyys nykyisessä suhteessa oli suunnilleen samaa tasoa, väkivallasta aiheutui naisille useammin vammoja kuin miehille (Dobash & Dobash 2004; Carney ym. 2007). Sama asia havaittiin tässä tutkimuksessa. Naisille aiheutui parisuhdeväkivallasta yli kaksi kertaa useammin fyysisiä vammoja kuin miehille ja yli kolme kertaa useammin psyykkisiä seurauksia. Naisilla oli myös miehiä enemmän parisuhdeväkivallan tapahtumakertoja.

Lisäksi entisissä parisuhteissa naiset olivat kokeneet kaksi kertaa useammin väkivaltaa kuin miehet. Kun sekä nykyisessä ja entisissä parisuhteissa koettu väkivalta lasketaan yhteen, ero sukupuolten välillä on selvä: 22 prosenttia kaikista haastatelluista miehistä ja 35 prosenttia naisista oli kokenut joskus nykyisen tai entisen puolison tekemää väkivaltaa, ja naisilla erityisesti psyykkiset seuraukset parisuhdeväkivallasta olivat yleisempiä kuin miehillä.

Väkivallasta aiheutuneiden seurausten näkökulmasta miesten ja naisten kokema parisuhdeväkivalta ei ole symmetristä, vaikka se parisuhdeväkivallan yleisyyttä koskevien tulosten perusteella tältä voi näyttää. Nainen jää usein fyysisesti heikompana alakynteen väkivaltatilanteissa ja kärsii vakavammat seuraukset (Nyqvist 2001, 117). Erityisesti näin tapahtuu päättyneissä parisuhteissa.

Kolmannes parisuhteessa olevista miehistä ja naisista ilmoitti kokeneensa kumppaninsa kontrollia. Miesten ja naisten kokema kontrolli oli osin erilaista. Väkivaltaa parisuhteessa kokeneet miehet kertoivat naisia useammin puolisoitensa olevan mustasukkaisia, naiset puolestaan miehiä useammin lannistavasta tai nöyryyttävästä nimittelystä. Väkivaltaa parisuhteessa kokeneet miehet kertoivat muita miehiä useammin kumppaninsa kontrollista. Samoin oli naisilla.

Väkivallan tekijä ja uhri

Väkivallan tekijä oli mies 95 prosentissa tuntemattoman ja 94 prosentissa tutun tekemästä väkivallasta. Lisäksi parissa prosentissa kummassakin tekijäryhmässä väkivallan tekijöinä olivat mies sekä nainen. Kempe toteaa (2000, 34), että miesten keskinäisestä väkivallasta ei juuri puhuta, ellei se ole poikkeuksellisen raakaa tai tekijä tavallista nuorempi ja esittää, että ongelma otettaisiin julkisen keskustelun kohteeksi.

Miehiin kohdistunut tuntemattoman ja tutun väkivalta oli siis lähes aina miesten tekemää. Kuitenkin miesten ja naisten tekemä parisuhdeväkivalta nykyisessä suhteessa oli suunnilleen yhtä yleistä. Latun mukaan (2007, 169) naisten väkivallan kohteena ovat monesti läheiset ihmiset, ja väkivalta liittyy usein parisuhteen ongelmiin. Se, että naiset eivät tee tuntemattomille väkivaltaa, on Hamelin (2007, 6) mukaan kulttuurisesti opittua, ja fyysisen väkivallan saatetaan katsoa kuuluvan maskuliiniseen käyttäytymiseen (Puchert & Jungnitz 2006, 148).

Nuoret miehet olivat viimeisten 12 kuukauden aikana tuntemattoman ja tutun tekemässä väkivallassa useimmin uhreina riskin vähentyessä iän myötä. Nuorten miesten korkeaa väkivaltariskiä on selitetty rutiiniaktiiviteetti- ja elämäntyyliä. Niiden mukaan ulkona liikkumisen intensiteetti, seura ja kontaktit halukkaisiin väkivallan tekijöihin vaikuttavat uhriksi joutumisen riskiin (Stanko & Hobdell 1993, 401–402).

Iäkkäiden miesten 15 vuotta täytettyä kokema väkivalta oli kaikissa tekijäryhmissä harvinaisempaa kuin heitä nuorempien kokema, mikä herättää kysymyksen siitä, olivatko iäkkäät miehet haluttomia kertomaan kokemastaan väkivallasta. Samanlainen iäkkäitä vastaajia koskeva havainto on tehty naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kartoittaneesta tutkimuksesta, jossa selvitettiin väkivaltakokemuksia koko aikuisiältä (Piispa ym. 2006).

Alkoholi ja väkivalta

Päihteet nousevat usein esiin tarkasteltaessa väkivaltaan liittyviä tekijöitä. Muiden päihteiden kuin alkoholin osuus väkivallassa oli pieni. Miesten väkivaltakokemuksissa alkoholin vaikutuksen alaisena olleiden osuus (viimeksi sattuneista tapauksista) vaihteli uhrin ja tekijän tuttuuden mukaan siten, että mitä uhrille tuntemattomammasta tekijästä oli kyse, sitä useammin alkoholi liittyi tilanteeseen.

Tuntemattoman tekijän tekemässä väkivallassa jompikumpi osapuolista oli päihdyksissä 84 prosentissa tapauksista, kumppanin tekemässä väkivallassa puolessa tapauksista. Kumppanien kanssa vietetään paljon aikaa yhdessä, joten väkivallalle on enemmän mahdollisuuksia myös ilman päihteitä kuin kohdattaessa tuntematon tekijä satunnaisesti, esimerkiksi ravintolassa, öisessä taksijonossa tai kadulla.

Päihteet liittyivät yleensä useammin miesten kuin naisten kokemaan väkivaltaan. Poikkeuksena oli parisuhdeväkivalta, jossa naisten kokemassa väkivallassa jompikumpi kumppaneista oli päihtynyt 61 prosentissa tapauksista.

Poliisi

Väkivallasta ilmoitetaan poliisille harvemmin kuin monista omaisuusrikoksista (ks. van Dijk ym. 2007). Väkivallan poliisille ilmoittamista saattavat vähentää uhrin päihtymys, epäselvyys siitä, kuka väkivallan aloitti, seurausten lievyys, ennakkokäsitykset poliisista tai se, että tekijä on uhrille läheinen ihminen.

Miesten kokema väkivalta tuli poliisin tietoon sitä useammin mitä vieraampia tekijä ja uhri olivat toisilleen. Tuntemattoman tekemä väkivalta (viimeisin tapaus) tuli poliisin tietoon 23 prosentissa tapauksista, kun nykyisen kumppanin väkivalta ei tullut poliisin tietoon juuri lainkaan. Tämän takia viranomaislähteisiin (esim. Tilastokeskus 2009b) perustuvat tiedot aliarvioivat parisuhdeväkivallan määrää verrattuna tuntemattomien tekemään väkivaltaan.

Miesten haluttomuus ilmoittaa parisuhdeväkivallasta voi johtua väkivallan lievydestä. On myös esitetty (Fontes 2007; Puchert & Jungnitz 2006), että miehet saattavat pelätä kasvojensa menettämistä, eivätkä halua näyttää haavoittuvuuttaan, kun väkivallan tekijä on nainen.

Huolestuneisuus väkivallasta

Miehet eivät ole väkivallasta kovin huolissaan. Melkein 95 prosenttia miehistä tunsivat olonsa erittäin tai melko turvalliseksi kävellessään asuinalueellaan pimeän tullen jälkeen. Kuusi prosenttia miehistä oli ollut huolissaan tuntemattoman henkilön tekemästä väkivallasta viimeisten 12 kuukauden aikana. Silti lähes 22 prosenttia miehistä sanoi olleensa viimeisten 12 kuukauden aikana huolissaan perheenjäsenen tai muun läheisen joutumisesta tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi.

Väkivallan kohteeksi joutuminen lisää huolestuneisuutta väkivallasta. Melkein 15 prosenttia miehistä, jotka olivat joutuneet väkivallan uhriksi, oli melko tai erittäin huolissaan siitä, että tuntematon henkilö hyökkää heidän kimppuunsa. Omat uhrikokemukset olivat myös yhteydessä huoleen läheisen joutumisesta väkivallan kohteeksi. Lähes kolmasosa miehistä, jotka olivat joutuneet väkivallan kohteeksi viimeisten viiden vuoden aikana, oli melko tai erittäin huolissaan läheisen tai perheenjäsenen joutumisesta tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi.

Kansainvälistä vertailua miesten kokemasta väkivallasta

Väkivallan määrittely vaikuttaa huomattavasti haastattelututkimuksissa saatuihin tuloksiin. Jos väkivalta määritellään tutkimuksessa samankaltaisesti kuin rikoslaissa (kuten Ruotsin kansallisessa uhritutkimuksessa), saadaan pienemmät väkivaltaa kuvaavat luvut kuin jos käytetään kysymyksiä, joissa

väkivalta on kuvattu laajasti. Erot kansallisten uhritutkimusten väkivallan määrittelyssä vaikeuttavat eri maiden tulosten vertailua.

Maiden välisen vertailumahdollisuuden miehiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä antaa kansainvälinen rikosuhritutkimus (van Kesteren 2007). Tässä vertailussa Suomi ei nouse muiden Euroopan maiden tai Pohjoismaiden yläpuolelle (ks. liite 2).

Suomalaiset miehet joutuvat kuitenkin henkirikosten kohteeksi useammin kuin muiden Länsi-Euroopan maiden miehet: Skotlanti, Suomi ja Portugali¹⁸ muodostavat Länsi-Euroopan maiden kärkikolmikon. Skotlannissa väkivallan taustatekijät ovat samantapaisia kuin Suomessa: runsas päihteiden käyttö ja teräaseiden käsillä olo väkivaltaa edeltäneessä tilanteessa.

Henkirikoksen uhrin ovat Suomessa usein syrjäytyneitä, työttömiä, keski-ikäisiä miehiä, joilla on ollut pitkään jatkunut alkoholi-ongelma ja sosiaalisia ongelmia. Henkirikoksen tekijä on usein uhrin tuttavapiiriin kuuluva henkilö. (Kivivuori 2008; Lehti 2010.)

Uhrien auttaminen

Dobashin ja Dobashin (2004) mukaan parisuhdeväkivaltaa koskeva keskustelu on pitkään ollut sekä akateemisen että populaarin väittelyn kohteena siksi, että sitä koskevat tutkimustulokset ovat ristiriitaisia. Toisinaan on kerrottu naisten olevan yhtä usein väkivaltaisista kumppaneistaan kohtaan kuin miesten, toiset tutkimustulokset ovat puolestaan osoittaneet miesten olevan useammin väkivaltaisista naiskumppaneistaan kuin naisten miehiään kohtaan. Sillä, kumpi näkemys on vallalla, on vaikutusta julkiseen mielipiteeseen, lainsäädäntöön, sosiaalipolitiikkaan sekä siihen, miten uhrin ja tekijän ongelmiin puututaan.

Dobashin ja Dobashin (2004) tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli selvittää, onko naisten kokemaa parisuhdeväkivaltaa painottava englantilainen palvelujärjestelmä oikein mitoitettu, vai tarvitaanko miesten kokeman väkivallan paremmin huomioon ottavia toimenpiteitä. Dobashin ja Dobashin mukaan naisten kokeman väkivallan toistuvuus, vakavuus, vammat ja vaikutukset naisten turvallisuuden tunteeseen ja hyvinvointiin puoltavat sitä, että palvelut kohdistetaan erityisesti naisille. He korostavat kuitenkin, että jos miehet kokevat vakavaa väkivaltaa parisuhteessa, palvelujärjestelmän pitää tarjota heille apua samalla tavalla kuin naisten kokiessa vastaavanlaista väkivaltaa (Dobash & Dobash 2004, 344). Myös suomalaiset väkivaltatyön parissa työskentelevät Säävälä ym. (2006, 26) painottavat, että sukupuolesta riippumatta väkivaltaan pitää puuttua nopeasti, jotta väkivallan kierre saadaan katkaistua.

¹⁸ Kansainvälisen rikosuhritutkimuksen mukaan Portugali kuuluu kuitenkin matalan väkivaltarikollisuuden maihin.

Suomessa uhrien palvelujärjestelmä, esimerkiksi turvakodit, on avoin miehille ja naisille.¹⁹ Olisi tärkeää kannustaa miehiä hakemaan apua väkivallan kohteeksi jouduttuaan – myös silloin, kun väkivallan tekijä on tuntematon. Väkivaltaa kokeneiden parissa työskenteleviä tulisi puolestaan opastaa tunnistamaan ja käsittelemään väkivallan kohteeksi joutuneiden miesten ongelmia.

Maskuliininen normaalius ja tabut

Saksassa miesuhritutkimuksen koetutkimusta²⁰ edelsi parin vuoden suunnitteluvaihe, jonka aikana tutkijat perehtyivät miesten kokemaan väkivaltaan ja miesten haavoittuvuuteen. Tällöin kävi ilmi se, että väkivaltaa kokeneille miehille tarvitaan tukipalveluja (Jungnitz ym. 2004; Heiskanen 2004). Tutkimuksessamme uhrien tarvitsemaa tukea koskevat kysymykset jätettiin pois kyselylomakkeelta. Toinen tärkeä aihe, jota koskevat kysymykset puuttuvat lomakkeelta, on rikoksen uhrin subjektiivinen arvio tapauksen merkityksestä hänen elämäänsä. Esimerkiksi fyysisten vammojen ja psyykkisten seurausten avulla ei voida suoraan päätellä, miten vakavaksi uhri koki väkivallan kohteeksi joutumisen.

Saksassa tehdyn miesten kokemaa väkivaltaa selvittäneen taustatyön perusteella Jungnitz ym. (2004) määrittivät väkivallan eräänlaiseksi jatkumoksi, jonka molemmista päistä jää kyselytutkimuksissa kertomatta tapauksia. Toisessa ääripäässä niitä jää piiloon siksi, että miesten arkielämässä, ”maskuliinisessa normaaliudessa”, tietynlainen väkivalta on niin tavallista, ettei sitä oikeastaan pidetä väkivaltana. Tällaista saattaa olla julkisilla paikoilla tapahtuva väkivalta, joka voidaan määritellä riidaksi tai tappeluksi, tai poikien vanhemmiltaan saama kuritus. Taustalla voi myös olla se, etteivät miehet halua tunnistaa itsessään puolustuskyvyttöntä uhria. Väkivallan jatkumon toisessa ääripäässä ovat tabuiksi luokitellut tilanteet, jotka poikkeavat liiaksi miehisyyden normeista. Tällaiset tapaukset koetaan häpeällisiksi, eikä niitä siksi haluta muistaa tai kertoa niistä. Tähän ryhmään kuuluu esimerkiksi seksuaalinen ahdistelu, raiskaus ja parisuhdeväkivalta (ks. myös Puchert & Jungnitz 2006, 149; Stanko & Hobdell 1993).

Kummankin ääripään kokemukset ovat saksalaisten tutkijoiden (Jungnitz ym. 2004) mukaan lähtökohtaisesti aliedustettuina kyselyihin perustuvissa tutkimustuloksissa, mutta piiloon jäävien ääripäiden suuruutta voidaan pienentää tutkimuksen huolellisella suunnittelulla. Näyttäisi siltä, että tutkimusinstrumenttimme on pystynyt tavoittamaan ainakin jossain määrin kartoittamamme väkivallan alueet etenkin fyysisen väkivallan osalta. Miehiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta ja ahdistelu eivät ehkä tulleet yhtä hyvin ilmi. Toisaalta seksuaalista häirintää eri muodoissa kokeneiden miesten osuus oli

¹⁹ Vuotta 2008 koskevan kartoituksen mukaan turvakotien asiakkaista 7 % oli miehiä, iältään 18 vuotiaista yli 60-vuotiaisiin (Laine 2010, 27).

²⁰ Varsinaista miesuhritutkimusta ei vielä ole toteutettu Saksassa.

varsin suuri; runsas neljäsosa vastasi 15 vuotta täytettyään joutuneensa ainakin kerran seksuaalisen häirinnän kohteeksi, ja 10 prosenttia viimeisen vuoden aikana.

Jatkotutkimus

Allardt (1995, 129) totesi empiirisistä tutkimuksista saamiensa kokemusten kumonneen tietyt tutkimuksen prioriteetit. Aikaisemmin hänelle oli ollut miltei itsestään selvää, että ensin tehdään kokeilevia tutkimuksia kvalitatiivisten menetelmien avulla, ja lopullinen vertailu kvantitatiivisesti ja tilastollisesti. Sitten hän oli tullut johtopäätökseen, että on hedelmällistä aloittaa tilastollisista vertailuista ja edetä niistä syventäviin tutkimuksiin.

Joistakin metodisista ongelmista huolimatta tämä raportti on nostanut esiin kaksi miesten väkivaltaongelmaa: tuntemattoman tekemän väkivallan ja miesten parisuhteessa kokeman väkivallan. Seuraava askel voisi olla Allardtia mukaillen syventäviin tutkimuksiin eteneminen. Miten miehet määrittelevät väkivallan eri tilanteissa? Millaisesta väkivallasta miehet eivät halua puhua? Miten he kokevat uhriksi joutumisen? Vaikuttiko uhriksi joutuminen heidän hyvinvointiinsa? Millaiset seuraukset he kokivat vakavimmiksi? Millaisia palveluja heille tulisi järjestää? Miten miehet selvisivät kokemastaan väkivallasta? Kuka heitä auttoi? Nämä ovat muutamia kysymyksiä, joihin ei saatu vastausta tässä tutkimuksessa. On ilmeistä, että myös muilla tutkimusmenetelmillä kuin surveyllä olisi annettavaa tämän ongelmavyöhykkeen purkamisessa.

Lähteet

- Aaltonen, S. 2006. Tytöt, pojat ja sukupuolinen häirintä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 69.
- Allardt, E. 1995. Suunnistuksia ja kulttuurishokkeja. Helsinki: Otava.
- Archer, J. 2006. Cross-Cultural Differences in Physical Aggression Between Partners: A Social-Role Analysis. *Personality and Social Psychology Review* 10:2, 133–153.
- Archer, J. 2002. Sex differences in physically aggressive acts between heterosexual partners. A meta-analytic review. *Aggression and Violent Behavior* 7, 313–351.
- Aromaa, K., Heiskanen, M., Laaksonen, S., Nikula, J. & Ruuskanen, E. 2010. Finnish Results from the EU Pilot Survey. The final report delivered to the European Commission 22.2.2010. Julkaisematon. Saatavana HEUNIsta.
- Aromaa, K. & Heiskanen, M. 2006. Kansanvälinen rikosuhritutkimus vaikeuksissa. *Haaste* 2006, 16–17.
- Aromaa, K. 1971. Arkipäivän väkivaltaa Suomessa. Helsinki: Kriminologinen tutkimuslaitos, sarja M:11.
- Carney, M., Buttell, F. & Dutton, D. 2007. Women who perpetrate intimate partner violence: A review of the literature with recommendation for treatment. *Aggression and Violent Behavior* 12, 108–115.
- Catalano, S. ym. 2009. Female Victims of Violence. Bureau of Justice Statistics, Selected Findings. U.S. Department of Justice.
- Dillman, D.A., Smyth, J.D. & Christian, L.M. 2009. Internet, Mail and Mixed-Mode Surveys. The Tailored Design Method. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Dobash, R. P. & Dobash, R. E. 2004. Women's Violence to Men in Intimate Relations. Working on a Puzzle. *British Journal of Criminology* 44, 329–349.
- Ekbrand, H. 2006. Separationer och mäns våld mot kvinnor. Göteborg university: Göteborg Studies in Sociology No 28.
- Fontes, D. L. 2007. Male Victims of Domestic Violence. Teoksessa Hamel, J. & Nicholls, T.L. (eds.) *Family Interventions in Domestic Violence*. New York: Springer, 303–318.
- Haaland, T., Clausen, S-E. & Schei, B. 2005. Vold i parforhold – ulike perspektiver. Resultater fra den forste landsdekkende undersøkelsen i Norge. NIBR-rapport 2005:3. Oslo: Nordberg A.S. (Englanninkielinen yhteenveto)
- Hamel, J. & Nicholls, T.L. (eds.) *Family Interventions in Domestic Violence*. New York: Springer.

- Hamel, J. 2007. Domestic Violence: A Gender-Inclusive Conception. Teoksessa Hamel, J. & Nicholls, T.L. (eds.) *Family Interventions in Domestic Violence*. New York: Springer, 3–26.
- Heiskanen, M. 2010. Trends in Police Recorded Crime. Teoksessa Harrendorf, S., Heiskanen, M. & Malby, S. (eds.) *International Statistics on Crime and Justice*. HEUNI Publication Series No. 64. Helsinki: HEUNI & UNODC, 21–47.
- Heiskanen, M. 2004. Saksalaiset miehet kärsivät väkivallasta parisuhteissaan? *Haaste* 4/2004, 10–11.
- Heiskanen, M, Sirén, R. & Aromaa, K. 2004. Suomalaisten turvallisuus 2003. Vuoden 2003 haastattelututkimuksen ennakkotietoja suomalaisten tapaturmien ja rikosten kohteeksi joutumisesta ja pelosta. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 29.
- Heiskanen, M. 2002. Väkivalta, pelko, turvattomuus. *Surveytutkimuksen näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Heiskanen, M., Aromaa, K., Niemi, H. & Sirén, R. 2000. Tapaturmat, väkivalta, rikollisuuden pelko. Väestöhaastattelujen tuloksia vuosilta 1980–1997. Helsinki: Tilastokeskus, *Oikeus* 2000:1, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 171.
- Heiskanen, M. & Piispa, M. 1998. Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Helsinki: Tilastokeskus, *Tasa-arvoasiain neuvottelukunta*.
- Helweg-Larsen, K. ym. 2008. Vold mod mænd i Danmark. Omfang og karakter – 2008. Minister for Ligestilling, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.
- Hoare, J. 2009. Extent and trends. Teoksessa Walker et al. (eds.) *Crime in England and Wales 2008/09. Volume 1: Findings from the British Crime Survey and police recorded crime*. Home Office, 13–42.
- Homicide in Scotland 2007–2008. Statistics Release, the Scottish Government. <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2008/12/15155727/1>
- Honkatukia, P. 2002. Ällöttävää! Nuorten tulkintoja kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta. Teoksessa Kivivuori, J. (toim.) *Nuoret rikosten tekijöinä ja uhreina*. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 188, 64–83.
- Hradilova-Selin K. 2009. Partner Violence against Women and Men. English summary of Brå report No 2009:12.
- Jansson, K. 2007. *British Crime Survey – Measuring crime for 25 years*. London: Home Office.
- Japac, L., Ahtiainen, A., Hörngren, J., Lindén, H., Lyberg, L. & Nilsson, P. 1997. *Minska bortfallet*. Statistiska centralbyrån.

- Johnson, H. 1996. *Dangerous Domains. Violence against Women in Canada*. Toronto: Nelson Canada.
- Jungnitz, L., Lenz, H-J., Puchert, R., Puhe, H. & Walter, W. 2004. *Violence against men. Men's experiences of interpersonal violence in Germany. Results of the pilot study*. Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth.
- Kempe, J. 2000. *Miesten harjoittama fyysinen väkivalta*. Teoksessa Kempe, J. (toim.) *Miesnäkökulmia tasa-arvoon*. Tasa-arvojulkaisuja 2000:5. Helsinki: Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysministeriö, 32–36.
- Kivivuori, J. 2008. *Rikollisuuden syyt*. Helsinki: Nemo.
- Laaksonen, S. & Heiskanen, M. 2010. *Unit non-response and victimisation by three survey modes. Results from the Finnish European Security Survey*. Artikkelikäsikirjoitus.
- Laaksonen, S. 2007. *Weighting for Two-phase Surveyed Data*. *Survey Methodology* 33:2, 121–130.
- Laaksonen, S. & Chambers, R. 2006. *Survey Estimation under Informative Nonresponse with Follow-up*. *Journal of Official Statistics* 22:1, 81–95.
- Laine, T. 2010. *Lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille tarjottavat turvakotipalvelut*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:1. Verkkojulkaisu: www.stm.fi.
- Lattu, E. 2008. *Naisten tekemä väkivalta*. Teoksessa Näre, S. & Ronkainen, S. (toim.) *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 168–189.
- Lehti, M. 2010. *Henkirikoskatsaus 2009. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 13/2010*. <http://www.optula.om.fi/49629.htm>
- Manual on Victimisation Surveys*. 2010. United Nations Office on Drugs and Crime / United Nations Economic Commission for Europe. Geneva: United Nations.
- Mirrlees-Black, C. 1999. *Domestic Violence: Findings from a new British Crime Survey self-completion questionnaire*. Home Office Research Study 191. London: Home Office.
- Muratore, M.G. & Corazziari, I. 2008. *The New Italian Violence against Women Survey*. Teoksessa Aromaa, K. and Heiskanen, M. (eds.) *Victimisation Surveys in Comparative Perspective. Papers from the Stockholm Criminology Symposium 2007*. Helsinki: Hakapaino, 160–179.
- Nikula, J. 2010. *Tiedonkeruu- ja painotusmenetelmien vaikutukset tutkimusaineiston laatuun ja estimaatteihin. EU-rikosuhritutkimuksen aineistojen tarkastelu. Pro gradu -tutkielma*. Helsingin yliopisto.
- Nyqvist, L. 2008. *Seksuaalinen väkivalta parisuhteessa*. Teoksessa Näre, S. & Ronkainen, S. (toim.) *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 129–167.

- Nyqvist, L. 2001. Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Prosessi-arviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28.
- Näre, S. & Ronkainen, S. (toim.) 2008. Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2010. WHO:n henkirikostietoja sukupuolittain eri maista. Julkaisematon.
- Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J. & Sirén, R. 2006. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225 / HEUNI Publication series No. 51. Helsinki: Hakapaino.
- Puchert, R. & Jungnitz, L. 2006. Violence Against Men. The Hidden Side of Patriarchy? – German Pilot Study. Teoksessa Varanka, J., Närhinen, A. & Siukola, R. (toim.) Men and Gender Equality. Towards Progressive Policies. Helsinki: Reports of the Ministry of Social Affairs and Health 2006:75, 146–149.
- Roe, S. 2010. Intimate violence: 2008/09 BCS. Teoksessa Smith et al. (eds.) Homicides, Firearm Offences and Intimate Violence 2008/09. Supplementary Volume 2 to Crime in England and Wales 2008/09. Home Office, 57–82.
- Ronkainen, S. 2009. Miten näkökulma piilotetaan: esimerkkinä 'monimuotoinen väkivaltatutkimus'. Oikeus 38:4, 454–464.
- Salmi, V. 2009a. Kohti monimuotoista parisuhdeväkivaltatutkimusta. Oikeus 38:2, 119–137.
- Salmi, V. 2009b. Nuoret seurusteluväkivallan uhreina. Teoksessa Salmi, V. (toim.) Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrkokemukset. Nuorisoriikollisuuskyselyn tuloksia 1995–2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 246. Helsinki: Hakapaino, 123–205.
- Sirén, R., Aaltonen, M. & Kääriäinen, J. 2010. Suomalaisten väkivaltakokemukset. Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 103. Helsinki: Hakapaino.
- Stanko, E. A. & Hobdell, K. 1993. Assault on Men. Masculinity and Male Victimization. British Journal of Criminology 33, 400–414.
- Straus, M. A. 2007. Conflict Tactics Scales. Teoksessa Jackson, N. A. (ed.) Encyclopedia of Domestic Violence. New York: Routledge, 190–197.
- Säävälä, H., Nyqvist, L. & Salonen, S. 2006. Väkivallan olemus. Teoksessa Säävälä, H., Pohjoisvirta, R., Keinänen, E. & Salonen, S. Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulu: Oulun ensi- ja turvakoti ry, 17–29.
- Tilastokeskus 2009a. Internetin käytön yleistymisen pysähtyminen. http://www.stat.fi/til/sutivi/2009/sutivi_2009_2009-09-08_tie001.html.
- Tilastokeskus 2009b. Oikeustilastollinen vuosikirja 2008. Oikeus 2009. Helsinki.

- Times Online 15.2.2009. Scotland's murder rate soars.
<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article5733964.ece>
- Tjaden, P. & Thoennes, N. 2000. Full Report of the Prevalence, Incidence, and Consequences of Violence against Women. Findings from the National Violence Against Women Survey. U.S. Department of Justice.
- Törnudd, P. 1982. Measuring victimisation. Teoksessa The OECD social indicator development programme. Special Studies No. 6. Paris, 45–65.
- Törrönen, H. 2009. Prosenttien sota. Teoksessa Törrönen, H. (toim.) Vaiettu naiseus. Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Hämeenlinna: Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10, 27–38.
- Van Dijk, J. M. 2008. The World of Crime. Breaking the Silence on Problems of Security, Justice, and Development Across the World. Los Angeles: Sage.
- Van Dijk, J., van Kesteren, J. and Smit, P. 2007. Criminal Victimization in International Perspective. Key findings from the 2004–2005 ICVS and EU ICS. Onderzoek en beleid. Den Haag: WODC.
- Van Kesteren, J., van Dijk, J. & Mayhew, P. 2010. Evaluation of the pilot exercises for the EU victimisation module. April 2010 Julkaisematon. Saatavana HEUNIsta.
- Van Kesteren, J. 2007. Integrated Database from the International Crime Victim Surveys (ICVS) 1989–2002, Data and Codebook. ICVS200_3 - Extracted from Version ICVS2005_2. Intervict, Tilburg University.
<http://rechten.uvt.nl/icvs>.

Liite 1

Tutkimusaineisto

Johdanto

Tutkimus perustuu Euroopan komission pääosin rahoittaman eurooppalaisen rikosuhritutkimuksen koetutkimuksen Suomen aineistoon. Eurostat suunnittelee toteuttavansa vuonna 2013 jäsenmaissaan turvallisuustutkimuksen, jonka lomaketta testattiin kuudessatoista maassa vuosina 2009–2010. Suomessa tutkimuksen otosta suurennettiin oikeusministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön lisärahoituksella.

Eurooppalaisista asiantuntijoista koostunut ryhmä suunnitteli koetutkimuksen kysymyslomakkeen. Lomakkeella kysytään mm. erilaisten omaisuusrikosten, petosten, identiteettivarkauksien ja väkivallan kohteeksi joutumisesta. Rikosten uhriksi joutumisen ohella lomake sisältää kysymyksiä seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta, rikoksen pelosta sekä vastaajan taustasta.

Suomessa tutkimusaineisto kerättiin kolmea eri menetelmää käyttäen, jotka olivat käyntihaastattelu, puhelinhaastattelu sekä internet-kysely. Käyntihaastattelussa vastaajat täyttivät itse väkivaltaa koskevat kysymykset haastattelijan kannettavalla tietokoneella, eikä haastattelijaa nähnyt, mitä haastateltava vastasi. Itse täytettävän osion tarkoituksena oli helpottaa vastaajaa kertomaan arkaluontoisista väkivaltakokemuksistaan. Koetutkimuksessa käytettiin kolmea eri menetelmää sen selvittämiseksi, miten eri menetelmät toimivat kentällä. Mahdollisuus verrata eri menetelmillä saatavia tuloksia oli yksi syy kolmen menetelmän käyttöön (vertailusta ks. Aromaa ym. 2010). Tilastokeskus keräsi aineiston 5.10.2009–15.1.2010 välisenä aikana. 93 haastattelijaa osallistui tutkimukseen. Haastattelijat olivat naisia.

Käytetyt aineiston keruumenetelmät eroavat toisistaan monella tavalla, eivätkä puhelinhaastattelu ja internet-kysely voi olla yhtä pitkiä kuin käyntihaastattelu. Puhelinhaastattelun ja internet-kyselyn lomaketta supistettiin haastattelun keston lyhentämiseksi.²¹ Tässä tutkimuksessa raportoitavat kysymykset kysyttiin samoin kaikissa kolmessa tiedonkeruumenetelmässä. Kysymyslomake, jossa on kaikille menetelmille yhteiset kysymykset, on liitteessä 3.

²¹ Käyntihaastatteluna voidaan tehdä sisällöltään huomattavasti laajempia tiedonkeruita kuin puhelinhaastatteluna tai internet-kyselynä. Yläraja käyntihaastattelun keskimääräiselle kestolle on 60 minuuttia, puhelinhaastattelulle 30 minuuttia (esim. Japac ym. 1997). Tässä aineistossa puhelinhaastattelun ja internet-kyselyn pituus oli 23 minuuttia, käyntihaastattelut kestivät keskimäärin 38 minuuttia. Yksittäisen haastattelun kesto saattoi kasvaa huomattavasti, jos haastateltava kertoi useita uhriksi joutumiskokemuksia. Pisin haastattelu oli kaikilla menetelmillä yli kahden tunnin pituinen.

Otos ja kato

Tutkimuksen kohteena oli 15–74-vuotias manner-Suomessa asuva suomenkielinen väestö. Ruotsinkieliset, ahvenanmaalaiset, laitosväestö ja ilman vakituista osoitetta olevat rajattiin otannan ulkopuolelle.

Otantamenetelmänä käytettiin kaksiasteista ositettua ryväotantaa. Brutto-otos käsitti 7 828 henkilöä. Otannan ensimmäisessä vaiheessa perusjoukko ositettiin suuralueen mukaan. Toisen vaiheen ositus tehtiin ikäryhmän ja sukupuolen mukaan.

Neljä suuraluetta määriteltiin seuraavasti:

- pääkaupunkiseutu (Espoo, Helsinki, Kauniainen, Vantaa)
- muut Etelä-Suomen kaupungit (Turku, Tampere, Lahti, Kouvola, Pori, Lappeenranta, Hämeenlinna, Kotka, Hyvinkää, Riihimäki, Järvenpää, Kirkkonummi)
- pohjoiset kaupungit (Oulu, Kuopio, Jyväskylä, Joensuu, Rovaniemi, Vaasa, Seinäjoki, Mikkeli, Savonlinna, Kajaani, Kokkola, Raahе)
- Muut kunnat (Ahvenanmaata lukuun ottamatta)

Perusjoukko luokiteltiin neljään ikäryhmään:

- 15–19-vuotiaat
- 20–29-vuotiaat
- 30–59-vuotiaat
- 60–74-vuotiaat

Sukupuoli mukaan lukien ositteita oli 32.

Perusjoukko ryvästettiin asuinalueen mukaan ja nämä ryppäät toimivat ensimmäisen asteen otosyksikköinä. Ryppäät määritettiin postinumeroiden avulla siten, että jokaiseen rypäeseen kuului riittävä määrä väestöä. Useiden testausten jälkeen päädyttiin 449 rypäeseen, joiden koko vaihteli 900:n ja 35 000:n henkilön välillä keskiarvon ollessa 16 000 henkilöä.

Otannan ensimmäisessä vaiheessa poimittiin (pps-otanta palauttaen) 100 ryvästä siten, että 20 valittiin pääkaupunkiseudulta, 19 muista Etelä-Suomen kaupungeista, 16 Pohjois-Suomen kaupungeista ja 45 muista kaupungeista ja kunnista.

Otannan toisessa vaiheessa poimittiin kohdehenkilöt ryppäistä yksikertaisella satunnaisotannalla siten, että sukupuoli ja ikäryhmä olivat luokittelukriteerejä. Kustakin ryppästä poimittiin keskimäärin 79 henkilöä. Poiminnassa suurennettiin jonkin verran miesten osuutta, samoin nuorten osuutta kasvatettiin hieman. Menettelyn tavoitteena oli varmistaa riittävän suuri otos miesten väkivaltakokemusten kartoittamiseen.

Kaikkiaan otos käsitti 7 171 henkilöä, kun ylipeitto²² oli poistettu. Otos jaettiin kolmeen osaan. Aineistonkeruumenetelmistä halvimmassa, internet-kyselyssä, otos oli suurin, 3 945 henkilöä. Menetelmistä kallein on käyntihaastattelu, jonka otos käsitti 735 henkilöä. Puhelinhaastattelun otokseen poimittiin 2 491 henkilöä.

Kaikkien kolmen menetelmän keskimääräinen vastausprosentti oli 45, eli tutkimukseen osallistui 3 201 henkilöä. Miesten vastausprosentti oli 44 (taulukko 1.1).

Vastausprosentti oli korkein puhelinhaastattelussa ja matalin internet-kyselyssä. Miesten vastausprosentti oli pienempi kuin naisilla puhelinhaastattelussa ja internet-kyselyssä, mutta suurempi kuin naisilla käyntihaastattelussa (taulukko 1.2). Iäkkäät miehet osallistuivat käynti- ja puhelinhaastatteluun keskimääräistä aktiivisemmin. Internet-kyselyssä ei eri-ikäisten miesten vastaamishalukkuudessa ollut suuria eroja. Nuoret naiset sen sijaan osallistuivat iäkkäitä useammin internet-kyselyyn. (Taulukko 1.3.)

Taulukko 1.1 Otokoko, vastaajien lukumäärä ja vastausprosentti sukupuolittain

	Otokoko	Vastaajien lukumäärä	Vastausprosentti
Yhteensä	7171	3201	44,6
Miehet	4385	1918	43,7
Naiset	2786	1283	46,1

Taulukko 1.2 Otokoko, vastaajien lukumäärä ja vastausprosentti sukupuolittain eri menetelmillä

	Käyntihaastattelu			Puhelinhaastattelu			Internet-kysely		
	Otokoko	Vastaajien lkm	%	Otokoko	Vastaajien lkm	%	Otokoko	Vastaajien lkm	%
Yhteensä	735	366	49,8	2491	1864	74,8	3945	971	24,6
Miehet	417	213	51,1	1536	1135	73,8	2432	571	23,5
Naiset	318	153	48,1	955	730	76,4	1513	400	26,4

²² Ylipeitto tarkoittaa kohteita, jotka eivät kuulu otoskehikkoon, jos se olisi päivitetty tarkalleen haastatteluhetkellä. Ylipeitto käsittää henkilöt, jotka ovat kuolleet otoksen poimimisen ja haastattelun välisenä aikana, maasta muuttaneet sekä muut väestöryhmät, jotka halutaan rajata otoskehikon ulkopuolelle (esim. laitosväestö). Tilastokeskus määritteli puhelinhaastatteluja varten poimitun otoksen ylipeittoon myös henkilöt, joille ei löytynyt puhelinnumeroa (513 henkilöä).

Taulukko 1.3 Otokoko, vastaajien lukumäärä ja vastausprosentti sukupuolittain ja eri ikäryhmissä eri menetelmillä

	Käyntihaastattelu			Puhelinhaastattelu			Internet-kysely		
	Otokoko	Vastaajien lkm	%	Otokoko	Vastaajien lkm	%	Otokoko	Vastaajien lkm	%
Miehet	417	213	51,1	1536	1134	73,8	2432	571	23,5
15-24	71	34	47,9	273	193	70,7	413	85	20,6
25-34	71	31	43,7	248	163	65,7	456	101	22,1
35-44	64	29	45,3	227	159	70,0	398	97	24,4
45-54	84	38	45,2	300	237	79,0	443	113	25,5
55-64	83	53	63,9	306	235	76,8	458	122	26,6
65-74	44	28	63,6	182	147	80,8	264	53	20,1
Naiset	318	153	48,1	955	730	76,4	1513	400	26,4
15-24	47	24	51,1	143	100	69,9	215	65	30,2
25-34	50	20	40,0	145	103	71,0	286	88	30,8
35-44	48	19	39,6	153	120	78,4	261	67	25,7
45-54	58	31	53,4	176	131	74,4	282	84	29,8
55-64	74	42	56,8	204	168	82,4	272	65	23,9
65-74	41	17	41,5	134	108	80,6	197	31	15,7

Keskimääräinen vastausprosentti on matala, mikä johtuu pääasiassa internet-kyselyn suuresta kadosta. Tilastokeskus arvioi ennen tutkimuksen aloittamista internet-kyselyn vastausprosentiksi 25, mikä saavutettiin²³. Suhteessa muihin Tilastokeskuksen internetin välityksellä tekemiin väestökyselyihin internet-kyselyn vastausprosentti on varsin korkea, mutta verrattuna perinteisiin tietojenkeruumenetelmiin – puhelin- ja käyntihaastatteluun – internet-kyselyn vastaamisprosentti on pieni ja herättää kysymyksen aineiston edustavuudesta.

Käyntihaastattelujen vastausprosentti oli matala verrattuna Tilastokeskuksen tekemiin vastaaviin tutkimuksiin viime vuosina. Usein kieltäytyneiden ja tavoittamatta jääneiden määrä on haastattelututkimuksissa suunnilleen sama. Tässä tutkimuksessa kieltäytymisten määrä oli käyntihaastatteluissa poikkeuksellisen suuri (taulukko 1.4). Myös sellaisten kohdehenkilöiden määrä, joita ei tavoitettu, oli korkea käyntihaastattelussa. Yksi syy käyntihaastattelujen suureen katoon lienee se, että haastattelujen teko-aika jäi suunniteltua lyhyemmäksi haastattelujen myöhennyksen aloittamisen vuoksi.

Puhelinhaastattelujen vastausprosentti oli suunnilleen sama kuin kansallisessa uhritutkimuksessa vuonna 2009, joka tehtiin puhelimitse (Sirén ym. 2010). Puhelinhaastattelujen vastausprosentti näyttää kuitenkin todellista korkeammalta, koska henkilöt, joiden puhelinnumeroa ei löytynyt (runsaat 10 % lähtöotoksesta) on laskettu ylipeitoksi, eivätkä he siten ole mukana katoluviissa.

²³ Internet-kyselyyn vastaamista pyrittiin parantamaan lähettämällä vastaamiskehotuskirje niille, jotka eivät olleet vastanneet määräajassa. Niille, jotka eivät tämänkään jälkeen vastanneet ja joille löytyi puhelinnumero, lähetettiin tekstiviestinä vastaamispyyntö.

Käynti- ja puhelinhaastatteluista selvitettiin kadon syy. Yleisin kadon syy oli kieltäytyminen haastattelusta (taulukko 1.4). Internet-kyselyissä kadon syytä ei tiedetä, koska kohdehenkilöt yleensä vain jättävät vastaamatta kyselyyn.

Taulukko 1.4 Kadon syyt käynti- ja puhelinhaastatteluissa

	Käyntihaastattelu		Puhelinhaastattelu	
	Lukumäärä	Osuus netto-otoksesta	Lukumäärä	Osuus netto-otoksesta
Kieltäytyi	219	29,8	282	11,3
Ei tavoitettu	96	13,1	182	7,3
Kieliongelma	9	1,2	28	1,1
Sairaus tai vamma	9	1,2	23	0,9
Muu syy	36	4,9	112	4,5
Yhteensä	369	50,2	627	25,2

Kato on kasvanut Tilastokeskuksen tekemissä tutkimuksissa 1980-luvulta lähtien. Väestön osallistuminen haastattelu- ja kyselytutkimuksiin on vähentynyt myös muissa länsimaissa. Haastateltavien tavoitettavuus on Suomessa vaikeutunut samalla, kun tutkimusten kenttätyöajat ovat lyhentyneet ja kadon pienentämistyötä on kustannussyistä vähennetty (Heiskanen 2002, 114–115). Matala vastausprosentti on ongelma tuloksia analysoitaessa ellei kato ole satunnaista. Käyntihaastattelujen matala vastausprosentti on ongelma aineiston analyysin kannalta myös siksi, että käyntihaastattelujen otos oli alun perin pieni.

Aineiston painottaminen

Tilastollisten päätelmien luotettavuuden parantamiseksi haastattelu- ja kyselyaineistot yleensä painotetaan siten, ettei otanta-asetelman satunnaisuudesta poikkeaminen (esim. tässä aineistossa miesten yliedustus) vaikuta tuloksiin ja että vastauskadon vaikutus tuloksiin pienenee.

Painotus perustuu otanta-asetelmaan siten, että paino on käänteisarvo otantahenkilön otokseen sisällymisen todennäköisyydestä ja kuvaa sitä, kuinka monta yksikköä tämä otantayksikkö edustaa koko tutkimuksen kohdejoukossa. Otoksesta laskettujen painokerrointen summa vastaa siten tutkimuksen kohteena olevaa perusjoukkoa. Koska otos oli kaksivaiheinen, kohdehenkilöiden painokertoimet määrittyivät sen kautta, miten todennäköisesti he sisältyivät molempiin otantavaiheisiin.

Kummassakin otantavaiheessa kohdehenkilön todennäköisyys tulla poimituksi otokseen vaihteli. Ensimmäisessä vaiheessa kohteita poimittiin suhteellisesti enemmän kolmesta kaupunkiositteesta. Otannan toisessa vaiheessa poimittiin enemmän miehiä ja nuoria. Siten iäkkään, maaseudulla asuvan naisen todennäköisyys tulla poimituksi otokseen oli pienempi kuin nuoren kaupungissa asuvan miehen.

Kadon huomioon ottamiseksi käytettiin ns. vastaamisalttiuspainotusta (*response propensity weighting*). Menetelmässä käytettiin hyväksi väestörekisteristä saatuja lisätietoja tutkimuksen kohteena olleista henkilöistä ja 15 taustamuuttujan avulla laadittiin binaariselle katoindikaattorille logistiset regressiomallit, joilla ennustettiin vastaamisalttiutta tutkimukseen osallistuneille. Ensi vaiheen painot laskettiin jakamalla otanta-asetelmaan perustuvat painokertoimet mallin tuottamalla vastausalttiuden ennustepistemäärillä. Lopulliset painot saatiin suhteuttamalla ensi vaiheen painot ositteittain kohdeperusjoukkoon siten, että painojen summa vastasi kohdeperusjoukkoa. (Ks. Laaksonen & Chambers 2006; Laaksonen 2007.)

Eri tietojenkeruumenetelmillä saaduille otoksille laskettiin omat painokertoimet samoin kriteerein (suuraluejaotusta ei kuitenkaan käytetty internet-kyselyssä). Yhdistettäessä nämä kolme eri menetelmin kerättyä aineistoa väestötason painot jaettiin kussakin otoksessa kolmella, joten painojen summa vastaa kohdeperusjoukkoa. Siten kunkin menetelmän vaikutus saatuihin tuloksiin on sama. Tulosten analyysissä on käytetty otoksen tasolle skaalattuja painoja, jolloin painojen keskiarvo on yksi.

Eri menetelmien yhteys tuloksiin

Kato ei ole ainoa tekijä, joka voi vaikuttaa siihen, että eri menetelmillä saadaan erilaisia tuloksia. Eri menetelmillä saatujen tulosten välillä esiintyy Dillmanin ym. (2009, 310–316) mukaan eroja. Erojen taustalla on heidän mukaansa kolme tekijää: haastattelijan vaikutus vastaamiseen, kuuloon ja näköön perustuvan viestinnän erilaisuus sekä kysymysten muotoilu. Haastattelijalla voi vaikuttaa tavalla, jolla hän esittää kysymykset haastateltavalle, mutta myös siten, että haastateltava pyrkii vastaamaan kysymyksiin sosiaalisesti hyväksyttäväksi olettamallaan tavalla. Dillman ym. toteavat (2009, 313), että sosiaalisen suotavuuden vaikutus näkyy erityisesti arkaluontoisissa kysymyksissä, mutta sosiaalinen suotavuus voi liittyä myös näennäisesti neutraaleihin kysymyksiin. Tässä tutkimuksessa käytetty useiden väkivallan muotojen kysyminen peräkkäin on saattanut toimia paremmin itse täytettävässä lomakkeessa, jossa vastaaja on nähnyt eri väkivallan muodot samanaikaisesti kuin silloin, kun kysymykset on esitetty puhelimitse.

Eri menetelmillä saaduissa tuloksissa oli eroja. Koko aineistossa miehistä 55 prosenttia oli joutunut väkivallan tai uhkailujen kohteeksi 15 vuotta täytettyään. Käyntihaastattelussa luku oli 57 prosenttia, internet-kyselyssä 61 ja puhelinhaastattelussa 49 prosenttia. Naisten kohdalla erot olivat vielä suurempia: 57, 63 ja 44 prosenttia. Näiden tulosten laskemisessa käytettiin painoja, jotka korjaavat katoa ja otoksen ei-satunnaisuutta.

Erot eri menetelmien tuottamissa tuloksissa näyttävät olevan samalla tavalla systemaattisia väkivallan eri muodoissa (muttei kaikissa survey-kysymyksissä, kuten omaisuusrikoksissa): internet-kysely tuottaa korkeimman pitkän aikavälin

luvun, puhelin matalimman. Vuoden aikavälillä ero väkivaltakokemusten yleisyydessä on käyntihaastattelujen ja internet-kyselyn välillä pieni.

Rikoksen kohteeksi joutuminen (esim. raiskaus) voi olla hyvin arkaluontoinen asia ja kokemus, josta ei ole helppo kertoa kenellekään. Eri tietojenkeruumenetelmät suojaavat vastaajan yksityisyyttä eri tavoin. Tässä tutkimuksessa käytetyistä menetelmistä puhelinhaastattelu saattoi tarjota heikoimman yksityisyyden suojan, sillä käyntihaastattelussa haastateltavat täyttivät itse tietokoneella väkivaltaa koskevat kysymykset, joiden vastauksia haastattelija ei nähnyt. Näin ollen käyntihaastattelun itse täytettävä, väkivaltaa koskeva osio ja nettikysely olivat metodisesti varsin lähellä toisiaan, vaikka haastateltavien saaminen tietokoneen äärelle toteutettiin eri tavoin. Toisaalta eräissä maissa on käytetty puhelinta tietojenkeruuvälineenä myös arkaluontoisissa aiheissa kuten parisuhdeväkivallassa (ks. Muratore ym. 2008).

Ei ole varmaa, mikä menetelmä tuotti luotettavimman arvion väkivallan yleisyydestä. Tämän vuoksi analyysissa on käytetty kaikkien kolmen aineiston yhdistelmää, josta on laskettu keskiarvot. Useiden kysymysten kohdalla keskiarvoa lähimpänä oleva luku on käyntihaastattelusta. Internet-kyselyn suuri kato syö hiukan tällä menetelmällä saatujen tulosten uskottavuutta. On mahdollista, että vastaajat, joilla ei ole kokemuksia uhriksi joutumisesta ovat jättäneet vastaamatta internet-kyselyyn useammin kuin ne, jotka olivat joutuneet väkivallan kohteeksi. Tätä argumenttia vastaan puhuu kuitenkin se, ettei internet-kyselyn saatekirjeessä kerrottu tarkasti, mitä haastattelussa tullaan kysymään, ja se, että internet-kyselyn täyttämisen kesken jättäneiden määrä oli pieni.

Vertailu muihin suomalaisiin tutkimuksiin

Väkivallan kohteeksi joutumista koskevia tietoja voidaan karkealla tasolla verrata muiden suomalaisten uhritutkimusten tuloksiin. Kansallisen uhritutkimuksen mukaan vuonna 2008 joutui 11,4 prosenttia miehistä väkivallan kohteeksi (Sirén ym. 2010). Kansallinen uhritutkimus tehdään puhelinhaastatteluna. Tässä tutkimuksessa puhelinhaastatteluaineiston mukaan 8,5 prosenttia miehistä oli kokenut väkivaltaa viimeisten 12 kuukauden aikana, kun vastaava luku käyntihaastatteluaineistossa ja internet-kyselyssä oli kummassakin noin 18 prosenttia. Tuntuisi luontevalta ajatella, että yksityiskohtainen ja tarkasti eri tekijäryhmiin kohdennettu kysymyspatteristo, jollaista tässä tutkimuksessa käytettiin, tuottaisi korkeamman uhriprosentin kuin kansallisen uhritutkimuksen kysymys. Siten käyntihaastattelun ja internet-kyselyn tuottama luku saattaisi olla luotettavampi arvio kuin puhelinhaastattelun tieto. Kenttähavainnot toivat esille sen, että puhelinhaastattelussa monet haastatelijat kertoivat haastatteluaikaa lyhentäväkseen yhdistäneensä uhrikysymysten osioita, eli he kysyivät ne omin sanoin. Kysymysten esittäminen omin sanoin saattoi olla yksi selitys puhelinhaastattelun matalalle uhriprosentille sen ohella, että aiheen arkaluontoisuus otettiin paremmin huomioon itse täytettävissä lomakkeissa.

Suomessa ei ole aikaisemmin tehty kyselytutkimusta miesten kokeman parisuhdeväkivallan yleisyydestä, joten tuloksilla ei ole vertailupohjaa. Naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa Suomessa on tutkittu kahdesti ja vuonna 2005 samoin peruskysymyksen kuin tässä tutkimuksessa (Piispa ym. 2006). Vuonna 2005 tehdyn kyselyn mukaan 19,6 prosenttia naisista oli kokenut nykyisessä parisuhteessaan väkivaltaa, ja viimeisten 12 kuukauden aikana 7,9 prosenttia. Sekä nykyisessä parisuhteessa että viimeisten 12 kuukauden aikana koetun väkivallan määrä oli laskenut vuodesta 1997, jolloin edellinen naisuhritutkimus tehtiin. Erityisesti viimeistä 12 kuukautta koskeva tulos oli vuonna 2005 selvästi korkeampi kuin tässä tutkimuksessa, joten näyttäisi siltä – mahdollinen laskutrendikin huomioon ottaen – että käsillä oleva aineisto aliarvioi naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrää. Yksi syy tulosten erilaisuuteen saattaa olla se, että naisuhritutkimuksen aineisto kerättiin perinteisenä postikyselyinä, ja sen vastausprosentti oli korkeampi kuin tässä tutkimuksessa.

Otoksen koko

Tämän raportin tulokset perustuvat varsin pieneen haastattelujen määrään: vajaat 2000 miestä ja vajaat 1300 naista. Monien maiden kansalliset, jopa vuosittain toteutettavat uhritutkimukset perustuvat kymmenien tuhansien miesten ja kymmenien tuhansien naisten haastatteluihin. Suuria otoksia perustellaan sillä, että rikoksissa on kyse harvinaisista tapauksista ja että tuloksilta edellytetään suurta tilastollista luotettavuutta, kuten pientä luottamusväliä (väli, jonka puitteissa perusjoukkoa koskevat tulokset suurella todennäköisyydellä sijaitsevat). Usein tuloksilta vaaditaan myös alueellista edustavuutta. Nämä ovat varteenotettavia argumentteja suuren otoskoon puolesta. Mutta kyse on myös kustannuksista: kuinka paljon verrattain yleistä tietoa tuottaviin uhritutkimuksiin kannattaa sijoittaa?

Tarkasteltaessa uhritutkimusten historiaa havaitaan että monissa maissa kansalliset uhritutkimukset perustuivat alun perin 1000–2000 henkilön otoksiin, ja näille tuloksille muurattiin uhritutkimusten kivijalka (Heiskanen 2002, Suomessa esim. Aromaa 1971). Viidesti toteutetun kansainvälisen rikosuhritutkimuksen tulokset pohjautuvat keskimäärin 2000 henkilön otoksiin. Saatujen tulosten on katsottu riittävän harvinaistenkin rikosten yleisyyden vertailuun eri puolilla maapalloa sijaitsevien maiden välillä (van Dijk ym 2007).

Mielestämme lähes 2000 haastattelua riittää miehiin kohdistuvaa väkivaltaa kuvaavien perusindikaattorien tuottamiseen. Yksi niistä on parisuhteessa koettu väkivalta. Tästä huolimatta on otettava huomioon, että tulokset eivät ole yhtä tarkkoja kuin suurten otosten tuottamat, ja että pienissä osaryhmissä tulokset saattavat olla harhaisia.

Muut tutkimuksessa käytetyt aineistot

Liite 2 sisältää kansainvälisiä vertailutietoja henkirikoksista ja muista väkivaltarikoksista, jotka pohjautuvat kuolemansyytilastoihin ja Kansainväliseen rikosuhritutkimukseen. Kuolemansyytilastot perustuvat ICD-10-luokitukseen. Kuolemansyytilastoja voidaan pitää suhteellisen luotettavana tietolähteenä Euroopan maissa. Suomea koskevia tietoja on saatu myös Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen henkirikostietokannasta (Lehti 2010).

Kansainvälinen rikosuhritutkimus (ICVS) on toteutettu viisi kertaa (vuosina 1989, 1992, 1996, 2000 ja 2005) lähes samoin peruskysymyksin, ja se on tehty ainakin kerran suurimmassa osassa Euroopan maita (van Dijk ym. 2007). ICVS:n otos on käsittänyt noin 2000 henkilöä eri maissa. Tietojen luotettavuuden parantamiseksi vuosien 2000 ja 2005 aineistot on yhdistetty (mikäli maa osallistui kumpaankin tutkimukseen, muussa tapauksessa vertailutiedot koskevat vain yhtä mittausta). Kansainvälisen rikosuhritutkimuksen ja tämän tutkimuksen tuloksia ei voida verrata, koska tutkimuksissa kysytyt väkivaltakysymykset olivat erilaisia. ICVS:n tulosten avulla voidaan kuitenkin tehdä karkeita tasovertoja eri maiden välillä.

Liite 2

Kansainvälistä vertailua miesten kokemasta väkivallasta

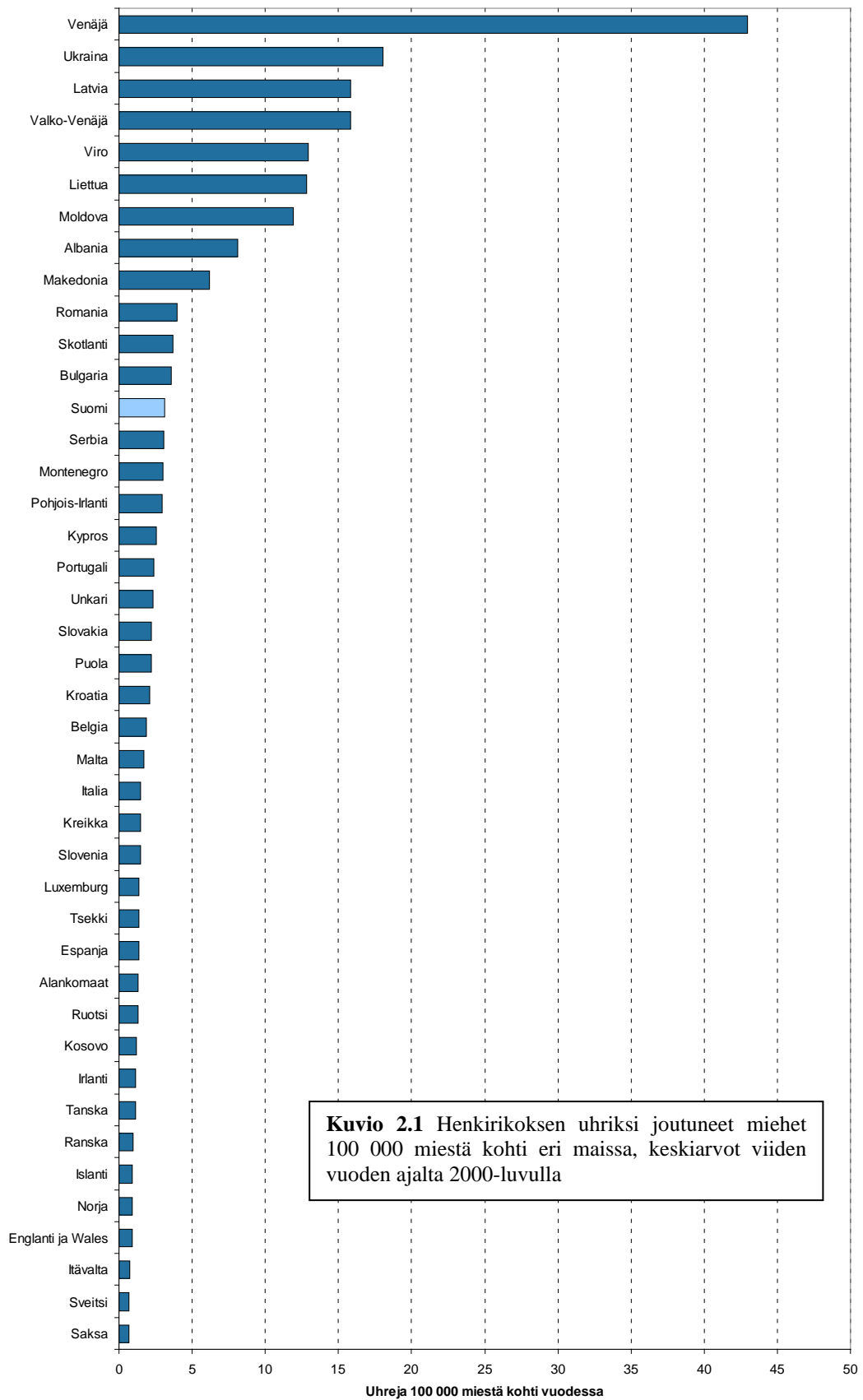
Tämä katsaus perustuu henkirikoksia koskeviin tietoihin ja Kansainvälisestä rikosuhritutkimuksesta (ICVS) saatuihin haastattelutietoihin (ICVS:n tietosisällöstä ks. van Kesteren 2007). Väkivaltakuolemat ovat tärkeä väkivaltaa kuvaava osoitin, ja niitä koskevat kansainväliset tiedot ovat ainakin Euroopan tasolla verraten luotettavia. Kansainvälinen rikosuhritutkimus on ainoa useimmissa Euroopan maissa vertailukelpoisella tavalla toteutettu uhritutkimus. Lopuksi tässä luvussa esitetään tiivistelmät eräissä maissa miehiin kohdistunutta parisuhdeväkivaltaa kartoittaneiden kyselytutkimusten tuloksista.

Henkirikokset

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on koonnut tietoja henkirikoksista kansallisista kuolemansyytilastoista ja Maailman terveysjärjestön WHO:n tilastoista (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2010). Kuviossa 2.1 on kuvattu henkirikosten kohteeksi joutuneiden miesten määrä 100 000 henkilöä kohti Euroopan eri maissa. Luvut ovat keskiarvoja viimeisten viiden vuoden ajalta 2000-luvulla.

Suomessa keskimäärin 3,1 miestä 100 000 miestä kohti joutui henkirikoksen uhriksi vuosittain. Useimmissa Euroopan maissa miesten kuolleisuus henkirikoksiin on Suomea alemmalla tasolla. Joissakin Itä-Euroopan maissa luvut ovat puolestaan huomattavasti korkeampia kuin Suomessa. Esimerkiksi Virossa, Latviassa ja Liettuaassa kuoli vuosittain yli 10 miestä 100 000 miestä kohti. Realistinen vertailukohde Suomelle on kuitenkin Länsi-Eurooppa ja Pohjoismaat, ja tässä vertailussa Suomi näyttää korkean henkirikollisuuden maana. Länsi-Euroopan maista ainoastaan Skotlannissa miesten henkirikokset olivat yleisempiä kuin Suomessa. Suurin osa Skotlannin henkirikoksista tapahtui maan länsiosissa, missä teräaseiden osuus väkivallanteoissa on perinteisesti suuri. Melkein puolet Skotlannissa tapahtuneista henkirikoksista tehtiin teräaseella, ja puolessa tapauksista tekijä oli alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alainen. (Homicide in Scotland 2007–2008; Times Online 15.2.2009.)

Poliisin mukaan 80 prosentissa tapauksista, joissa mies joutuu Suomessa henkirikoksen uhriksi, joko uhri tai tekijä (usein molemmat), ovat päihtyneitä. Henkirikoksen uhrit ovat usein syrjäytyneitä, työttömiä, keski-ikäisiä miehiä, joilla on pitkään jatkunut alkoholi-ongelma ja sosiaalisia ongelmia. Henkirikoksen tekijä ja uhri kuuluvat usein samaan juomaporukkaan. (Kivivuori 2008; Lehti 2010.)

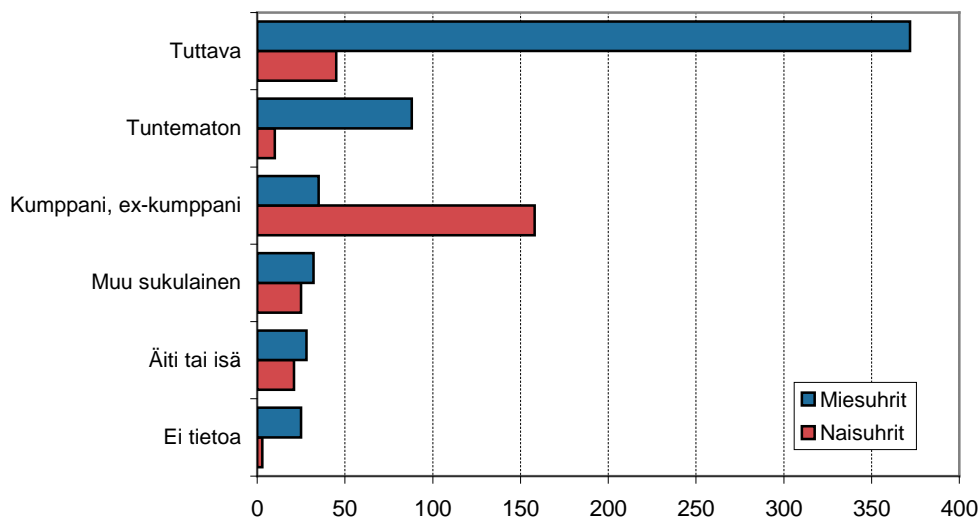
Kuvio 2.1 Henkirikoksen uhriksi joutuneet miehet 100 000 miestä kohti eri maissa, keskiarvot viiden vuoden ajalta 2000-luvulla

Taulukossa 2.1 verrataan henkirikosten mies- ja naisuhreja. Naisten luvut ovat miehiä matalampia kaikissa Euroopan maissa. Suomessa henkirikoksen uhriksi joutui 1,3 naista 100 000 naista kohti. Sekä naiset että miehet joutuivat henkirikoksen kohteeksi Suomessa useammin kuin muissa Pohjoismaissa ja Länsi-Euroopassa. Suomessa naisten henkirikollisuuden taso on sama kuin Serbiassa ja Makedoniassa.

Taulukko 2.1 Henkirikoksen uhrit 100 000 asukasta kohti Euroopan maissa sukupuolittain, keskiarvot viiden vuoden ajalta 2000-luvulla (luokittelujärjestys miesten mukaan)

	Miehet	Naiset
Venäjä	43,0	12,2
Ukraina	18,0	6,8
Valko-Venäjä	15,8	7,0
Latvia	15,8	5,9
Viro	13,0	3,0
Liettua	12,8	4,5
Moldova	11,9	5,4
Albania	8,1	1,6
Makedonia	6,2	1,3
Romania	4,0	1,7
Skotlanti	3,7	0,6
Bulgaria	3,6	1,0
Suomi	3,1	1,3
Serbia	3,0	1,3
Montenegro	3,0	1,0
Pohjois-Irlanti	2,9	0,6
Kypros	2,6	0,6
Portugali	2,4	0,8
Unkari	2,3	1,6
Slovakia	2,2	1,0
Puola	2,2	0,8
Kroatia	2,1	1,2

	Miehet	Naiset
Belgia	1,9	1,6
Malta	1,7	0,7
Italia	1,5	0,5
Kreikka	1,5	0,5
Slovenia	1,5	1,0
Tsekki	1,4	0,8
Luxemburg	1,4	1,0
Espanja	1,4	0,6
Alankomaat	1,3	0,6
Ruotsi	1,3	0,7
Kosovo	1,2	0,3
Tanska	1,2	0,6
Irlanti	1,2	0,3
Ranska	1,0	0,6
Islanti	0,9	0,5
Norja	0,9	0,8
Englanti ja Wales	0,9	0,4
Itävalta	0,7	0,7
Sveitsi	0,7	0,8
Saksa	0,7	0,5

Kuvio 2.2 Tekijän ja uhrin suhde Suomessa tapahtuneissa henkirikoksissa 2002–2008 (tapaukset yhteensä, Lehti 2010)

Kuviosta 2.2 nähdään, että suurin osa Suomessa tapahtuvista henkirikoksista on tuttujen, seurustelukumppanien tai perheenjäsenten välisiä. Henkirikoksen kohteeksi joutuneista miehistä 67 prosenttia oli joutunut tutun surmaamaksi, naisista 16 prosenttia. Miehistä kumppanin surmaamaksi oli joutunut kuusi prosenttia, naisista 67 prosenttia. (Lehti 2010.)

Naisten tekemissä henkirikoksissa uhri oli useimmiten tekijän puoliso, seurustelukumppani (35 %) tai lapsi (31 %). Miesten tekemissä henkirikoksissa uhreista 53 prosenttia oli tuttavien ja ystävien, ja 22 prosenttia puolisoita, seurustelukumppaneita tai entisiä puolisoita. (Lehti 2010.)

Kansainvälinen rikosuhritutkimus

Kansainvälinen rikosuhritutkimuksen (ICVS) aineiston avulla on mahdollista vertailla rikoksen uhriksi joutumista eri maissa. Etenkin Euroopassa ICVS on toteutettu useita kertoja, joten suomalaisten rikoksen kohteeksi joutumista kuvaaville luvuille löytyy kansainvälisiä vertailulukuja.

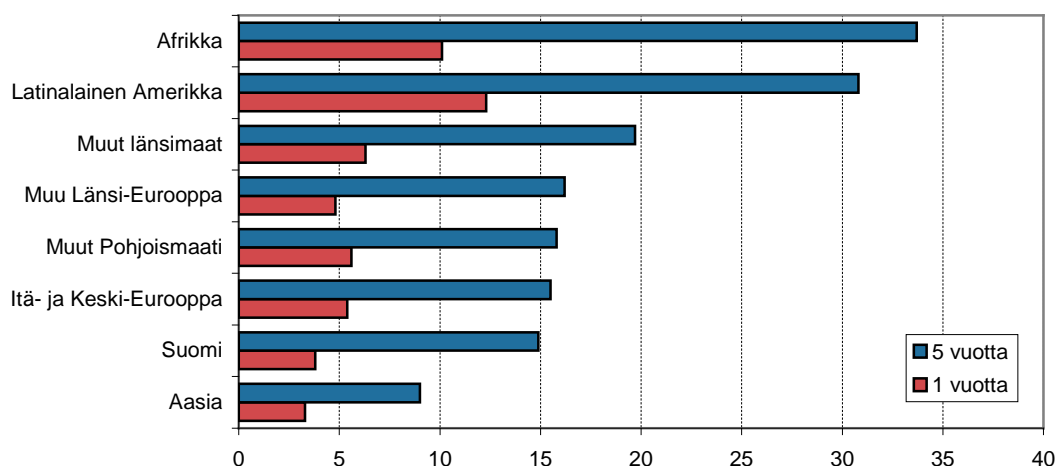
Kansainvälisen uhritutkimuksen otokset ovat olleet noin 2000 henkilöä maata kohden, minkä vuoksi mahdollisuudet yksityiskohtaisten vertailujen tekeminen yleisimpien taustamuuttujien, kuten sukupuolen ja iän mukaan, ovat rajalliset. Tässä luvussa esitettäviä vertailuja varten olemme yhdistäneet vuosien 2000 ja 2005 ICVS-aineistot saadaksemme luotettavamman kuvan miehiin kohdistuvasta väkivallasta.²⁴

²⁴ Kahden vuoden aineistojen yhdistäminen on perusteltua myös siksi, että Suomen otos vuoden 2005 Kansainvälisessä rikosuhritutkimuksessa oli vinoutunut, minkä seurauksena esimerkiksi

Seuraavassa vertailussa on käytetty neljää indikaattoria: väkivalta ja uhkailu, ryöstö, seksuaalinen väkivalta ja näistä kolmesta rikostyyppistä laskettu yhteisluku. Kansainvälisessä rikosuhritutkimuksessa rikosten uhriksi joutumista tarkastellaan viimeisten viiden vuoden ja viimeisten 12 kuukauden ajalta.

Väkivalta ja uhkailu

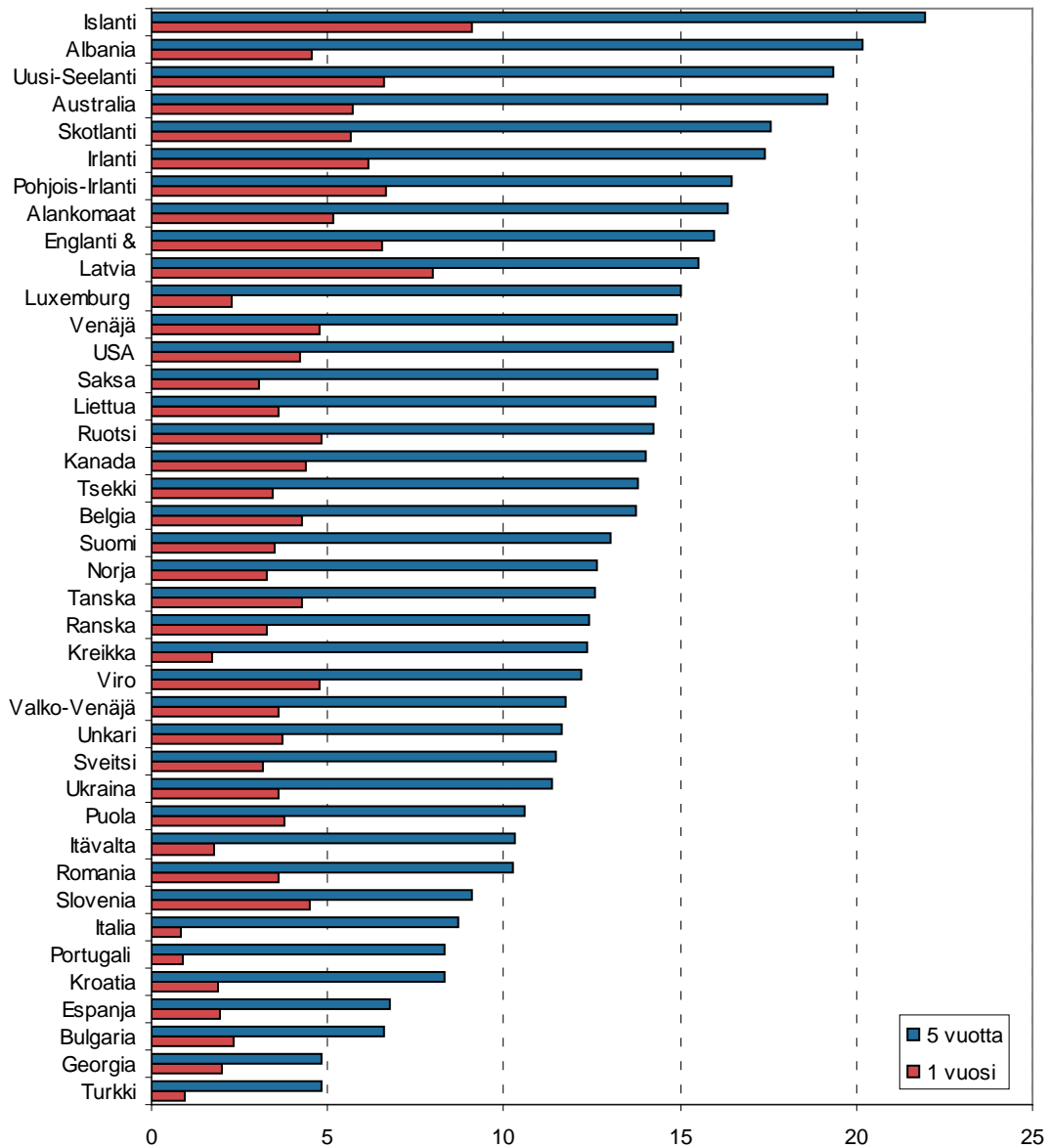
Miehet joutuivat väkivallan kohteeksi oli suunnilleen yhtä usein Euroopan eri alueilla; 15–16 prosenttia miehistä oli ollut väkivallan kohteena viimeisten viiden vuoden aikana. Suomen luku oli sama kuin Pohjoismaiden ja muun Euroopan. Muissa länsimaissa (Australia, Kanada, Uusi Seelanti ja USA) miesten joutuminen väkivallan uhriksi oli hieman yleisempää kuin Euroopassa. Miehet joutuivat usein väkivallan kohteeksi Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa ryöstöjen yleisyyden vuoksi.

Kuvio 2.3 Miesten joutuminen väkivallan uhriksi viiden ja yhden vuoden aikana eri puolilla maailmaa, ICVS 2000–2005 (16–74-vuotiaat), %

Kuviossa 2.4 on kuvattu miesten joutuminen väkivallan ja uhkailun kohteeksi Itä- ja Länsi-Euroopassa sekä muissa Kansainväliseen rikosuhritutkimukseen osallistuneissa länsimaissa. Suomi sijoittuu vertailussa maiden puolivälin tienoille. Väkivallan ja uhkailun kohteeksi joutuminen on tulosten mukaan monissa Itä-Euroopan maissa Länsi-Euroopan maita alemmalla tasolla.

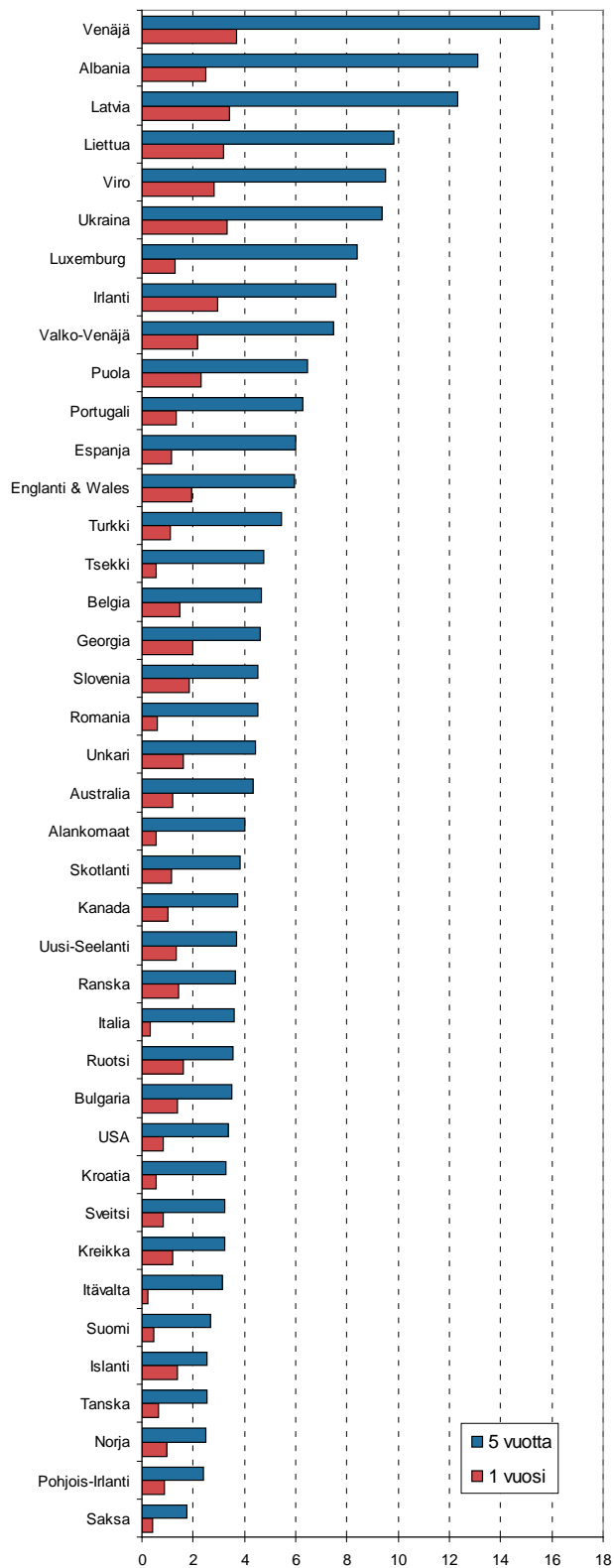
pahoinpitelyjä koskevat tulokset olivat aiempia lukuja huomattavasti pienempiä (Aromaa & Heiskanen 2006). Kansallisessa uhritutkimuksessa ei ole havaittu vastaavia muutoksia 2000-luvulla (Sirén ym. 2010).

Kuvio 2.4 Miesten joutuminen väkivallan ja uhkailun kohteeksi viiden ja yhden vuoden aikana eri maissa, keskiarvot ICVS-luvuista vuosina 2000–2005, (16–74-vuotiaat), %

Ryöstö

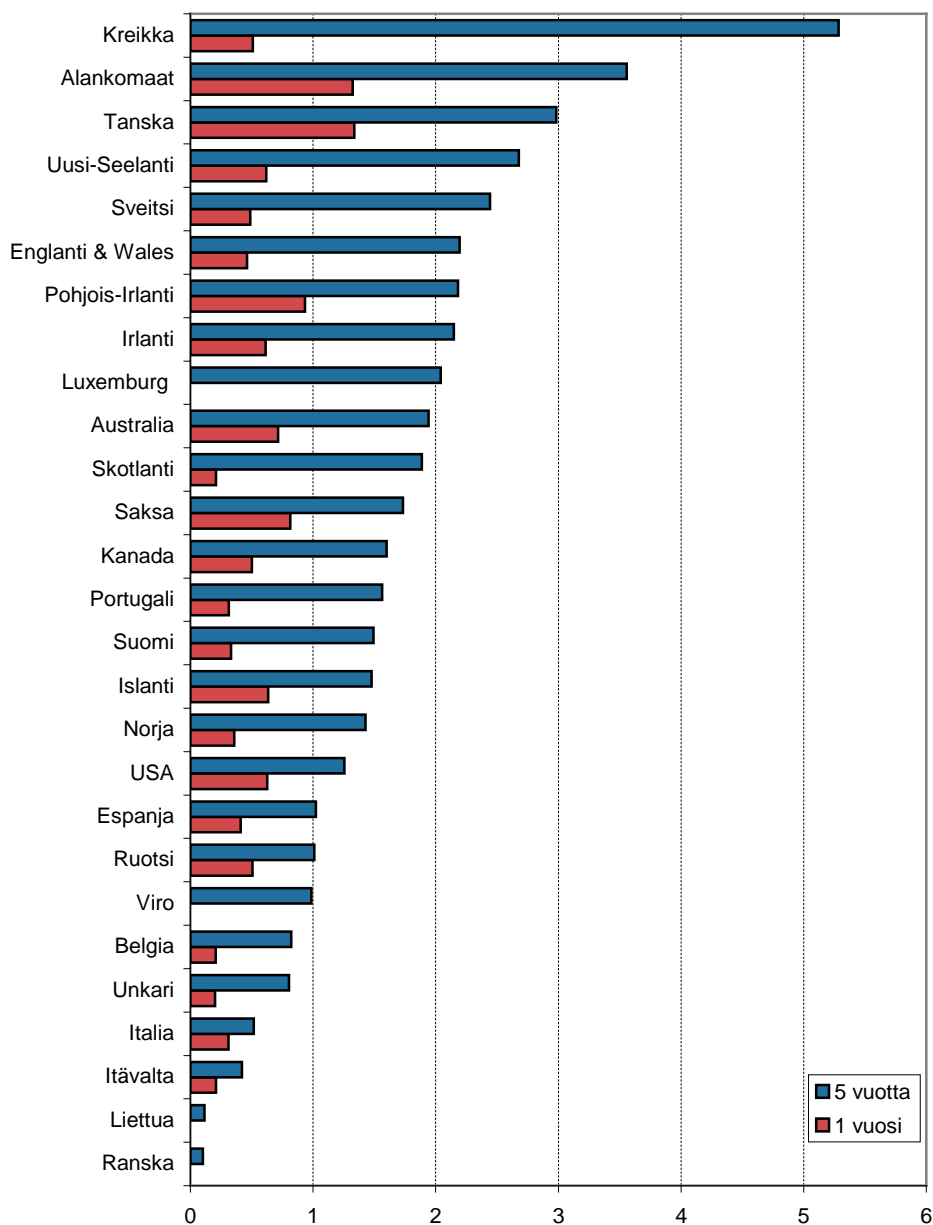
Ryöstöt ovat perinteisesti olleet Suomessa ja muissa Pohjoismaissa monia länsimaita alemmalla tasolla. Tilanne on sama tarkasteltiinpa uhritutkimusten tuloksia tai poliisin tietoon tullutta rikollisuutta (Heiskanen 2010). Kuvioista 2.5 käy ilmi, että ryöstöt ovat yleisempiä Itä- kuin Länsi-Euroopassa.

Kuvio 2.5 Miesten joutuminen ryöstön kohteeksi viiden ja yhden vuoden aikana eri maissa, keskiarvot ICVS-luvuista vuosina 2000–2005, (16–74-vuotiaat), %

Seksuaalinen väkivalta

Miehiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta on ICVS:n mukaan ryöstöjä ja muuta väkivaltaa harvinaisempaa. Keskimäärin 1,7 prosenttia miehistä Euroopassa ja muissa länsimaissa oli joutunut seksuaalisen väkivallan kohteeksi viimeisten viiden vuoden aikana. Vastaava luku viimeisten 12 kuukauden ajalta oli 0,5 prosenttia. Suomen luvut olivat hieman keskimääräistä pienempiä.

Kuvio 2.6 Miesten joutuminen seksuaalisen väkivallan kohteeksi viiden ja yhden vuoden aikana eri maissa, keskiarvot ICVS-luvuista vuosina 2000–2005, joistakin maista tieto on vain 5 vuoden ajalta, %

Seksuaalista väkivaltaa koskeva kysymys kysyttiin ensimmäistä kertaa miehiltä suurimmassa osassa tutkimukseen osallistuvista maista vuonna 2005. Näin ollen seksuaalista väkivaltaa koskevat luvut perustuvat pienempään otokseen kuin ryöstöjä ja pahoinpitelyjä koskevat luvut. Seksuaalisen väkivallan määrittely ja tunnistaminen vaihtelee maittain, minkä lisäksi aiheen arkaluontoisuus on saattanut vaikuttaa tulosten luotettavuuteen (esimerkiksi Kreikan luvuissa viiden vuoden ja vuoden uhrikokemusten välinen ero on vaikeasti selitettävissä).

Miehiin kohdistunut parisuhdeväkivalta eri maissa: eräitä yleisyysarvioita

Tähän lukuun on koottu lyhyet tiivistelmät eräistä ulkomaisista tutkimuksista, joissa on raportoitu miesten kokemaa väkivaltaa. Niistä havaitaan, että väkivallan taso eri maissa tehdyissä selvityksissä vaihtelee huomattavasti. Enemmän kuin todellisista eroista eri maiden välillä on kyse erilaisista tavoista määrittellä väkivalta. Eräissä maissa (tässä USA ja Ruotsi) väkivallan määrittelyllä on tavoiteltu rikoslain määritelmää, jolloin tuloksilla pyritään arvioimaan ensisijaisesti piilorikollisuutta. Laajemmat väkivallan määritelmät (tässä Norja, Saksa ja Englanti) perustuvat ilmiön sosiaaliseen kuvaukseen, jolloin halutaan selvittää erilaisten väkivallan muotojen yleisyyttä riippumatta siitä, miten ne on rikoksina määritelty. Tanska puolestaan on esimerkki maasta, jossa on erilaisista rekisterilähteistä ja muista survey-tutkimuksista kuin uhritutkimuksista kerätty tietoja väkivallan yleisyydestä.

Norja

Vuosina 2003–2004 Norjassa 20–54-vuotiaille tehdyn (n=4 618) postikyselyn mukaan lähes 50 prosenttia miehistä ja noin 40 prosenttia naisista oli kokenut 15 vuotta täytettyään muun kuin kumppanin tekemää väkivaltaa tai uhkailua. Parisuhdeväkivaltaa oli Norjassa kokenut viimeisen vuoden aikana 6 prosenttia sekä naisista että miehistä. Aikaisemmin kuin viimeisen vuoden aikana oli Norjassa kokenut parisuhdeväkivaltaa 27 prosenttia naisista ja 22 prosenttia miehistä. (Haaland ym. 2005.) Väkivaltamittari oli varsin samanlainen kuin Suomessa käytetty, mutta vertailtavuutta heikentää Norjan tutkimuksessa käytetty suppeampi ikärajaus. Norjassa parisuhdeväkivallaksi laskettiin nykyisessä ja entisissä parisuhteissa koettu väkivalta.

Ruotsi

Ruotsissa on julkaistu tietoja naisten ja miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta kansallisen uhritutkimuksen tietoihin perustuen (Hradilova-Selin 2009). Koko aineisto käsittää 37 500 puhelinhaastattelua vuosilta 2006–2008. Aineiston mukaan vuoden aikana pahoinpidellyiksi parisuhteessa joutui 0,4 prosenttia naisista ja alle 0,1 prosenttia miehistä. Seksuaalista väkivaltaa parisuhteessa oli kokenut 0,1 prosenttia naisista ja alle

0,1 prosenttia miehistä. Uhkailua oli kokenut 0,5 prosenttia naisista ja alle 0,1 prosenttia miehistä. Tulokset osoittavat että ns. yleiset uhritutkimukset tuottavat matalia uhrilukuja. Ruotsin raportissa todetaan, että naisten kokema parisuhdeväkivalta on toistuvaa useammin kuin miesten kokema ja siitä on useammin vakavia seurauksia naisille kuin miehille, riskiryhminä nuoret ja yksinhuoltajat.

Englanti

Englannissa vuosittain tehtävän kansallisen uhritutkimuksen (*British Crime Survey*) yksi osio käsittelee lähisuhdeväkivaltaa, johon kuuluu henkinen, fyysinen ja taloudellinen parisuhde- ja perheväkivalta sekä seksuaalinen väkivalta. Vuosien 2008/2009 aineisto muodostui 46 286 kasvokkain tehdystä haastattelusta, joissa lähisuhdeväkivaltaa koskevan osion haastateltava täytti itse tietokoneella. Viimeisen vuoden aikana parisuhdeväkivaltaa oli kokenut viisi prosenttia naisista ja kolme prosenttia miehistä. Seksuaalista väkivaltaa pari- tai perhesuhteissa oli viimeisen vuoden aikana kokenut 2,5 prosenttia naisista ja alle yksi prosentti miehistä. (Hoare 2009; Roe 2010.)

Saksa

Saksassa yli 10 000 naista käsittävään haastattelututkimukseen liittyi miehille tehty koetutkimus (n=266), jossa taustoitettiin ja selvitettiin miesten väkivaltakokemuksia myös parisuhteessa. Arkaluontoiset tiedot kerättiin kyselylomakkeella henkilökohtaisen haastattelun yhteydessä. Miehistä 23 prosenttia oli kokenut parisuhteessaan jossain vaiheessa vähintään lievää fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa, naisten kohdalla vastaava luku oli 25 prosenttia. Runsas puolet miehistä ilmoitti, etteivät he olleet aloittaneet väkivaltaa ja puolet, etteivät he olleet vastanneet puolison aloittamaan väkivaltaan. (Jungnitz ym. 2004; Heiskanen 2004.)

Tanska

Tanskassa julkaistiin vuonna 2008 miehiin kohdistuvaa väkivaltaa koskeva tutkimus. Tutkimuksessa käytettiin useita eri tietolähteitä, kuten Tanskan kansanterveyslaitoksen terveystutkimuksia, poliisin tekemiä uhritutkimuksia sekä kansallisia rekistereitä, kuten rikosrekisteri, uhrirekisteri, kuolemansyyrekisteri ja potilasrekisteri. Vuoden 2005 terveystutkimuksen mukaan 3,6 prosenttia miehistä oli kokenut viimeisen vuoden aikana väkivaltaa. Hieman yli kymmenessä prosentissa miesten kokemasta väkivallasta tekijä oli uhrin entinen tai nykyinen puoliso. Poliisin tietoon tulleesta väkivallasta 1,1 prosenttia oli parisuhdeväkivaltaa, josta 69 prosenttia oli miesten ja 31 prosenttia naisten tekemää. (Helweg-Larsen ym. 2008.)

USA

Yhdysvalloissa tehtävä kansallinen uhritutkimus sisältää kysymyksiä lähisuhdeväkivallasta sekä raiskauksista ja muusta seksuaalisesta väkivallasta, ryöstöistä sekä pahoinpitelyistä. Lähisuhdeväkivallaksi lasketaan nykyisten ja entisten puolisoitten sekä tyttö- ja poikaystävien tekemä väkivalta. Vuoden 2008 aineistossa on 77 852 henkilön puhelinhaastattelut. Tutkimuksen mukaan 0,4 prosenttia naisista ja 0,1 prosenttia miehistä oli kokenut lähisuhdeväkivaltaa vuonna 2008. (Catalano ym. 2009.)

Vuonna 2000 Yhdysvalloissa julkaistiin väkivaltaa koskeva tutkimus, johon haastateltiin 8 000 naista ja 8 000 miestä. Tässä tutkimuksessa lähisuhteeksi määriteltiin nykyinen ja entinen puoliso, eri tai samaa sukupuolta oleva avopuoliso, tyttö- ja poikaystävä sekä satunnainen seurustelukumppani. Lähisuhdeväkivallan kohteeksi joutuneiden osuus oli tutkimuksessa korkeampi kuin kansallisessa uhritutkimuksessa. Tutkimuksen mukaan 1,8 prosenttia naisista ja 1,1 prosenttia miehistä oli joutunut lähisuhdeväkivallan kohteeksi viimeisten 12 kuukauden aikana. Pahoinpitelyn kohteeksi oli joutunut 1,3 prosenttia naisista ja 0,9 prosenttia miehistä. (Tjaden & Thoennes 2000.)

Liite 3

Kyselylomake

Sisältää kysymykset, jotka kysyttiin kaikilla kolmella menetelmällä (käyntihaastattelu, puhelinhaastattelu, internet-haastattelu)

A2 Onko paikka jossa vastaaja asuu: [VOIT TÄYTTÄÄ KYSYMÄTTÄ]

- 1 Kaupungin keskusta
- 2 Muu kaupunkialue
- 3 Kunnan keskusta
- 4 Kaupungin lähiö
- 5 Maaseutu tai muu harvaanasuttu alue

A4 Missä maassa olette syntyneet? SYNNYINMAA ON MAA, JOSSA HAASTATELTAVAN ÄITI SYNNYTTI HAASTATELTAVAN. SYNNYINMAALLA TARKOITETAAN MAAN NYKYISTÄ VIRALLISTA NIMEÄ.[VASTAUSVAIHTOEHDOT: LISTA KAIKISTA MAISTA]

A5 Ovatko molemmat vanhempanne syntyneet Suomessa?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

A7a Oletteko Suomen kansalainen?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS A7a=2, KYSYTÄÄN:

A7bMinkä maan kansalainen olette tällä hetkellä?

[VASTAUSVAIHTOEHDOT: LISTA KAIKISTA MAISTA]

A8 Oletteko tällä hetkellä:

- 1 Avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa,
- 2 Leski,
- 3 Eronnut, tai
- 4 Ette koskaan avioitunut?

A10 Kuinka monta henkilöä kotitalouteenne kuuluu itsenne mukaan lukien?

Kotitalouden jäsenten lukumäärä: _____

A12 Oletteko tällä hetkellä:

- 1 Työntekijä, kokopäivätyössä
- 2 Työntekijä, osa-aikatyössä
- 3 Yrittäjä
- 4 Työtön
- 5 Koululainen, opiskelija
- 6 Eläkeläinen
- 7 Työkyvytön
- 8 Ase- tai siviilipalveluksessa
- 9 Hoidatte omaa kotia

10 Äitiys-, isyys- tai hoitovapaalla?

11 Muu

A15 Mikä on korkein suorittamanne tutkinto? LUE VASTAUSVAIHTOEHDOT TARVITTAESSA

0 Alle peruskoulutaso

1 Peruskoulu

2 Ammattikoulu

3 Lukio

4 Ammattikorkeakoulu

5 Yliopisto, alempi tutkinto

6 Yliopisto, ylempi tutkinto

B3 Kuinka turvalliseksi tunnette olonne kävellessänne asuinalueellanne pimeän tulon jälkeen? Tunnetteko olonne: KORTTI 1

ASUINALUE = 15 MINUUTIN KÄVELYMATKAN SÄTEELLÄ KODISTA

1 Erittäin turvalliseksi

2 Melko turvalliseksi

3 Melko turvattomaksi

4 Erittäin turvattomaksi?

5 EI LIIKU ULKONA PIMEÄLLÄ

Miten huolissanne olette seuraavista asioista? Oletteko erittäin huolissanne, melko huolissanne, ette kovinkaan huolissanne vai ette lainkaan huolissanne?

B8 Miten huolissanne olette ollut viimeisten 12 kuukauden aikana siitä, että kotiinne murtaudutaan ja sieltä varastetaan jotain? KORTTI 3

1 Erittäin huolissaan

2 Melko huolissaan

3 Ei kovin huolissaan

4 Ei lainkaan huolissaan

B12 Miten huolissanne olette ollut viimeisten 12 kuukauden aikana siitä, että tuntematon henkilö hyökkää kimppuunne? KORTTI 3

1 Erittäin huolissaan

2 Melko huolissaan

3 Ei kovinkaan huolissaan

4 Ei lainkaan huolissaan

B14 Miten huolissanne olette ollut viimeisten 12 kuukauden aikana siitä, että perheenjäsenenne tai muu läheinen henkilö joutuu tuntemattoman henkilön fyysisen väkivallan kohteeksi? KORTTI 3

1 Erittäin huolissaan

2 Melko huolissaan

3 Ei kovinkaan huolissaan

4 Ei lainkaan huolissaan

JOS B14=1 TAI 2, KYSYTÄÄN:

B15 Kenen perheenjäsenen tai läheisen henkilön fyysisen väkivallan kohteeksi joutumisesta olette ollut huolissanne? USEAMPI VASTAUS MAHDOLLINEN

1 Avio- tai avopuoliso

2 Lapsi

- 3 Vanhempi
- 4 Sisar tai veli
- 5 (Eri taloudessa asuva) tyttö- tai poikaystävä
- 6 Muu perheenjäsen tai ystävä

C1 Onko jollain kotitaloutenne jäsenellä ollut henkilö-, paketti- tai kuorma-auto viimeisten viiden vuoden aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

C7 Onko kotitaloudellanne toinen asunto tai kesämökki? TARKOITETAAN ERILLISTÄ MÖKKIÄ, TALOA TAI ASUNTOA, JOKA SIJAITSEE MUUALLA KUIN HENKILÖN KOTI

- 1 Kyllä
- 2 Ei

Nyt kysyn eräistä rikoksista, joiden kohteeksi te tai muut perheenjäsenenne ovat mahdollisesti joutuneet. JOS C1=1, KYSYTÄÄN:

C9 Onko Teiltä tai muulta kotitaloutenne jäseneltä varastettu henkilö-, paketti- tai kuorma-auto viimeisten viiden vuoden aikana? TYÖSUHDEAUTOT MUKAANLUKIIEN

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS C9=1, KYSYTÄÄN:

C10 Minä vuonna viimeisin autovarkaus tapahtui

- 1 Tänä vuonna (2009)
- 2 Viime vuonna (2008)
- 3 Aikaisemmin (2004-2007) JOS C1=1, KYSYTÄÄN:

C14 Onko Teiltä tai muulta kotitaloutenne jäseneltä varastettu jotain autosta, kuten auton osia, henkilökohtaista omaisuutta tai muita tavaroita, viimeisten viiden vuoden aikana? TYÖSUHDEAUTOT MUKAANLUKIIEN

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS C14=1, KYSYTÄÄN:

C15 Minä vuonna viimeisin varkaus tapahtui?

- 1 Tänä vuonna (2009)
- 2 Viime vuonna (2008)
- 3 Aikaisemmin (2004-2007)

C17 Varastettiinko Teiltä tai joltain kotitaloutenne jäseneltä auton osia tai tavaroita auton sisältä vuoden 2008 aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS C1=1, KYSYTÄÄN:

C19 (Edellä mainitut autovarkaudet pois lukien) Onko Teidän tai kotitaloutenne jäsenen auto joutunut ilkeiden kohteeksi tai vahingoittunut murtoyrityksen seurauksena viimeisten viiden vuoden aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

TYÖSUHDEAUTOT MUKAANLUKIEN
JOS C19=1, KYSYTÄÄN:

C20 Minä vuonna viimeisin vahingonteko tapahtui?

- 1 Tänä vuonna (2009)
- 2 Viime vuonna (2008)
- 3 Aiemmin (2004-2007)

JOS C20=1, KYSYTÄÄN:

C22 Vahingoitettiinko autoanne tai kotitaloutenne jäsenen autoa ilkeillä tai murtoyrittäjien seurauksena vuoden 2008 aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

JOS C3=1, KYSYTÄÄN:

C24 Onko Teidän tai muun kotitaloutenne jäsenen moottoripyörä, skootteri tai mopo varastettu viimeisten viiden vuoden aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

JOS C24=1, KYSYTÄÄN:

C25 Minä vuonna viimeisin varkaus tapahtui?

- 1 Tänä vuonna (2009)
- 2 Viime vuonna (2008)
- 3 Aiemmin (2004-2007)

JOS C25=1, KYSYTÄÄN:

C27 Entä varastettiinko teidän tai muun perheenjäsenenne moottoripyörä, skootteri tai mopo vuoden 2008 aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

JOS C5=1, KYSYTÄÄN:

C29 Onko Teidän tai muun perheenjäsenenne polkupyörä varastettu viimeisten viiden vuoden aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

JOS C29=1, KYSYTÄÄN:

C30 Minä vuonna viimeisin polkupyörävarkaus tapahtui?

- 1 Tänä vuonna (2009)
- 2 Viime vuonna (2008)
- 3 Aiemmin (2004-2007)

JOS C30=1, KYSYTÄÄN:

C32 Entä varastettiinko Teiltä tai joltain muulta taloutenne jäseneltä polkupyörä vuonna 2008?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

C34 Onko joku tunkeutunut asuntoon ilman lupaa ja varastanut tai yrittänyt varastaa sieltä jotain viimeisten viiden vuoden aikana? KELLARIT JA AUTOTALLIT, JOTKA OVAT KODIN YHTEYDESSÄ OTETAAN MUKAAN. TOISIA ASUNTOJA/KESÄMÖKKEJÄ EI OTETA HUOMIOON TÄSSÄ KYSYMYKSESSÄ.

- 1 Kyllä
- 2 Ei

JOS C34=1, KYSYTÄÄN:

C35 Minä vuonna viimeisin asuntomurto tapahtui?

1 Tänä vuonna (2009)

2 Viime vuonna (2008)

3 Aiemmin (2004-2007)

JOS C35=1, KYSYTÄÄN:

C37 Entä murtauduttiinko asuntoonne vuonna 2008?

1 Kyllä

2 Ei JOS C7=1, KYSYTÄÄN:

C39 Onko joku tunkeutunut toiseen asuntoonne tai kesämökkiinne ilman lupaa, ja varastanut tai yrittänyt varastaa sieltä jotain viimeisten viiden vuoden aikana?

TOISELLA ASUNNOLLA TARKOITETAAN ERILLISTÄ ASUMUSTA, KUTEN KESÄMÖKKIÄ, TALOA TAI ASUNTOA, JOKA SIJAITSEE MUUALLA KUIN VASTAAJAN ENSISIJAINEN KOTI

1 Kyllä

2 Ei JOS C39=1, KYSYTÄÄN:

C40 Minä vuonna viimeisin murto tapahtui?

1 Tänä vuonna (2009)

2 Viime vuonna (2008)

3 Aiemmin (2004-2007)

JOS C40=1, KYSYTÄÄN:

C42 Entä murtauduttiinko toiseen asuntoonne tai kesämökkiinne vuoden 2008 aikana?

1 Kyllä

2 Ei

Seuraavaksi kysyn, mitä Teille on mahdollisesti henkilökohtaisesti tapahtunut. Ottakaa huomioon kaikki tapaukset viimeisten viiden vuoden ajalta – kotona, kadulla, työssä, kaupassa, puistossa, junassa tai muualla.

C49 Onko joku viimeisten viiden vuoden aikana varastanut tai yrittänyt varastaa Teiltä jotain käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä?

TASKUVARKAUDET SEURAAVASSA KYSYMYKSESSÄ

1 Kyllä

2 Ei JOS C49=1, KYSYTÄÄN:

C50 Minä vuonna viimeisin tällainen tapaus sattui?

1 Tänä vuonna (2009)

2 Viime vuonna (2008)

3 Aiemmin (2004-2007)

JOS C50=1, KYSYTÄÄN:

C52 Varastiko tai yrittikö joku varastaa Teiltä jotain käyttämällä väkivaltaa tai uhkailemalla vuoden 2008 aikana?

1 Kyllä

2 Ei

C59 Oletteko viimeisten viiden vuoden aikana joutunut läheisen, tutun tai tuntemattoman tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai sillä uhkaamisen kohteeksi, esimerkiksi kotona, kadulla, työssä, kaupassa, puistossa, junassa tai muualla?

- 1 Kyllä
2 Ei JOS C59=1, KYSYTÄÄN:

C60 Minä vuonna viimeisin tällainen tapaus sattui?

- 1 Tänä vuonna (2009)
2 Viime vuonna (2008)
3 Aiemmin (2004-2007) JOS C60=1, KYSYTÄÄN:

C62 Koitteko väkivaltaa tai sillä uhkailua vuoden 2008 aikana?

- 1 Kyllä
2 Ei JOS C60=2 TAI C62=1, KYSYTÄÄN:

C63 Kuinka monta kertaa näin tapahtui vuoden 2008 aikana?

Väkivallantekojen lukumäärä: _____

C54 Omaisuutta voidaan varastaa muullakin tavalla kuin väkivaltaa käyttämällä, esimerkiksi taskuvarkaus, käsilaukun, lompakon, vaatteiden, korujen, matkapuhelimen tai urheiluvälineiden varkaus. Varkauksia voi tapahtua työpaikalla, koulussa, baarissa, julkisessa liikennevälineessä, uimarannalla tai kadulla. Oletteko Te joutunut tällaisen rikoksen kohteeksi viimeisten viiden vuoden aikana?

- 1 Kyllä
2 Ei JOS C54=1, KYSYTÄÄN:

C55 Minä vuonna viimeisin varkaus tapahtui?

- 1 Tänä vuonna (2009)
2 Viime vuonna (2008)
3 Aiemmin (2004-2007) JOS C55=1, KYSYTÄÄN:

C57 Entä varastettiinko omaisuuttanne vuoden 2008 aikana?

- 1 Kyllä
2 Ei

Sitten teen muutaman kysymyksen toisenlaisten rikosten kohteeksi joutumisesta. Kysyn ensin kahdenlaisista petoksista. Aluksi kysyn onko sinua mahdollisesti petetty jonkin tuotteen ostamisen yhteydessä, ja sen jälkeen erikseen onko sinua petetty erilaisia palveluja ostaessasi.

E1 Onko joku viimeisten viiden vuoden aikana myydessään Teille jotain petkuttanut tuotteiden määrän tai laadun suhteen, tai jättänyt Teidät täysin ilman maksamaanne tuotetta? ERILAISIIIN PALVELUIHIN LIITTYVÄT PETOKSET SELVITETÄÄN KYSYMYKSISSÄ E20-E29

- 1 Kyllä
2 Ei JOS E1=1, KYSYTÄÄN:

E2 Minä vuonna viimeisin tällainen petos tapahtui?

- 1 Tänä vuonna (2009)
2 Viime vuonna (2008)
3 Aiemmin (2004-2007) JOS E2=1, KYSYTÄÄN:

E4 Tapahtuiko tällainen petos vuoden 2008 aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

E6 Tapahtuiko (viimeisin) petos:JOS TAVARAN TOIMITTAJA OLI ULKOMAALAINEN TAHO, MERKITSE PETOS TAPAHTUNEESI ULKOMAILLA; ESIM. INTERNET-OSTOS

- 1 Suomessa vai
- 2 Ulkomaille? JOS E1=1, KYSYTÄÄN:

E8 Millä tavalla koitte tulleetne petetyksi? USEAMPI VASTAUS MAHDOLLINEN

KORTTI 17

- 1 Ette saanut tuotetta
- 2 Saitte vähemmän tuotetta kuin mistä olitte maksanut
- 3 Tuote oli huonolaatuinen
- 4 Olitte maksanut enemmän kuin olisi pitänyt
- 5 Luottokorttianne käytettiin väärin
- 6 Tuote ei ollut se, jonka olitte tilannut
- 7 Tuotteen hinta oli korkeampi kuin oli ilmoitettu (esim. käsittelykuluja lisätty)
- 8 Tuote oli rikkinäinen tai viallinen
- 9 Palautitte tuotteen mutta ette saanut rahojanne takaisin
- 10 Muu syy, mikä? _____ JOS E1=1, KYSYTÄÄN:

E9 (Viimeksi, kun tällainen petos tapahtui) Tehtiinkö kauppa kasvokkain yksityishenkilön kanssa, jossakin liikkeessä vai Internetissä?

- 1 Yksityishenkilö
- 2 Liike
- 3 Internet
- 4 Liikkeessä ja Internetissä (tavara tilattiin Internetistä ja haettiin liikkeestä)
- 5 Muulla tavalla, miten? _____

E20 Onko joku Teitä palvellessaan petkuttanut palvelujen määrän tai laadun suhteen, tai jättänyt teidät kokonaan ilman maksamaanne palvelua viimeisten viiden vuoden aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS E20=1, KYSYTÄÄN:

E21 Minä vuonna viimeisin tällainen petos tapahtui?

- 1 Tänä vuonna (2009)
- 2 Viime vuonna (2008)
- 3 Aiemmin (2004-2007) JOS E21=1, KYSYTÄÄN:

E23 Tapahtuiko tällainen petos vuoden 2008 aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS E20=1, KYSYTÄÄN:

E25 (Viimeksi, kun petos tapahtui) Liittyikö tapaus:

- 1 Rakennus- tai korjaustyöhön
- 2 Autokorjaamolla tehtyyn työhön
- 3 Kauneus- tai terveystyöihin
- 4 Hotelliin, ravintolaan tai pubiin

- 5 Johonkin kauppaan tai myymälään
- 6 Internet-palvelujen ostamiseen
- 7 Julkisiin palveluihin
- 8 Johonkin muuhun, mihin? _____ JOS E20=1, KYSYTÄÄN:

E26 Millä tavalla koitte tulleenne petetyksi? USEAMPI VASTAUS MAHDOLLINEN. KORTTI 18

- 1 Ette saanut palvelua lainkaan
- 2 Palvelu ei ollut sitä mitä olitte tilannut
- 3 Hinta oli korkeampi kuin oli ilmoitettu
- 4 Saitte huonoa palvelua
- 5 Palvelu oli ylihinnoiteltu
- 6 Luottokorttianne käytettiin väärin
- 7 Muu syy, mikä? _____

E30 Lahjuksella tarkoitetaan ylimääräistä maksua, palvelusta tai aineellista etua virkamiehen palvelusta. Onko suomalainen valtion tai kunnan virkamies, esimerkiksi poliisi, tuomari tai tarkastaja, pyytänyt tai odottanut Teidän antavan lahjuksen palveluistaan viimeisten viiden vuoden aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS E30=1, KYSYTÄÄN:

E31 Minä vuonna viimeisin tällainen tapaus sattui?

- 1 Tänä vuonna (2009)
- 2 Viime vuonna (2008)
- 3 Aiemmin (2004-2007) JOS E31=1, KYSYTÄÄN:

E33 Tapahtuiko lahjontaa vuoden 2008 aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS E30=1, KYSYTÄÄN:

E35 (Viimeksi, kun tämä tapahtui) Mikä viranomainen oli kyseessä?

KORTTI 19

- 1 Tullivirkailija
- 2 Poliisi
- 3 Tuomari
- 4 Syyttäjä
- 5 Muu oikeushallinnon virkailija
- 6 Verovirkailija
- 7 Jokin tarkastusviranomainen, esim. terveys-, elintarvike-, rakennus- tai lupatarkastaja
- 8 Lääkäri tai muu terveydenhuollon työntekijä
- 9 Professori tai muu opettaja
- 10 Muu viranomainen, mikä? _____

E44a Ovatko rikollisiksi epäilemämme henkilöt pyytäneet Internetissä tai sähköpostin välityksellä luottokorttinne, pankkikorttinne tai verkkopankkinne tunnuksia viimeisten viiden vuoden aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS E44a=1, KYSYTÄÄN:

E44b Annoitteko tunnuksesi?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS E44b=1, KYSYTÄÄN:

E45 Onko luottokorttianne, pankkikorttianne tai verkkopankkitiliänne käytetty laittomasti näillä tunnuksilla viimeisten viiden vuoden aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS E45=1, KYSYTÄÄN:

E46 Minä vuonna viimeisin tapaus sattui?

- 1 Tänä vuonna (2009)
- 2 Viime vuonna (2008)
- 3 Aiemmin (2004-2007) JOS E46=1, KYSYTÄÄN:

E47 Tapahtuiko samanlainen rikos myös vuoden 2008 aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

E50 On mahdollista, että joku yrittää esiintyä Teinä ja käyttää henkilötietojanne, kuten nimeänne, osoitettanne, henkilötunnustanne tai vakuutustunnustanne ilman lupaanne, esimerkiksi anoakseen luottokorttia, pikavippiä tai matkapuhelinliittymää. Onko kukaan tietääksenne esiintynyt luvattomasti Teinä tai käyttänyt henkilötietojanne viimeisten viiden vuoden aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS E50=1, KYSYTÄÄN:

E51 Minä vuonna viimeisin tapaus sattui?

- 1 Tänä vuonna (2009)
- 2 Viime vuonna (2008)
- 3 Aiemmin (2004-2007) JOS E51=1, KYSYTÄÄN:

E52 Tapahtuiko vastaavaa vuoden 2008 aikana?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS E50=1, KYSYTÄÄN:

E53 (Viimeksi, kun tämä tapahtui) Millaisiin tarkoituksiin henkilötietojanne käytettiin? USEAMPI VASTAUS MAHDOLLINEN. KORTTI 20

- 1 Haettiin luottokortti
- 2 Avattiin pankkitili
- 3 Käytettiin luotto-, maksu- tai pankkikortin tietoja ostoksen tekoon
- 4 Haettiin laina, pikavippi tai muu luottosopimus
- 5 Haettiin julkisia tukia kuten lapsilisää, veroetuja, asumistukea, jne.
- 6 Haettiin ajokorttia
- 7 Rekisteröitiin ajoneuvo
- 8 Anottiin passia
- 9 Anottiin matkapuhelinliittymää
- 10 Muuhun, mihin? _____ JOS E50=1, KYSYTÄÄN:

E54 (Viimeksi, kun tämä tapahtui) Miten väärinkäyttäjä sai henkilötietonne? KORTTI 21

- 1 Henkilökohtaisia asiakirjoja anastettiin muun varkauden yhteydessä
- 2 Vain henkilökohtaisia asiakirjoja kuten passi tai ajokortti varastettiin

- 3 Tiedot annettiin alun perin johonkin muuhun lailliseen tarkoitukseen
 4 Kadotitte henkilökohtaisen asiakirjan (kuten passi, ajokortti)
 5 Henkilötiedot saatiin petkuttamalla
 6 Muuten, miten? _____

F2 Onko kotinne suojattu seuraavilla tavoilla: KAIKKI OSIOT LUETAAN

	Kyllä	Ei
1 Murtohälytin? [EI PALOHÄLYTIN]	1	2
2 Murtohälytin, joka on yhteydessä vartiointiliikkeeseen?	1	2
3 Erityislukot ovissa?	1	2
4 Oviketju?	1	2
5 Ovisilmä?	1	2
6 Valvontakamera?	1	2
7 Erityisovet tai ikkunakalterit?	1	2
8 Koira murtovarkaiden varalta?	1	2
9 Korkea aita?	1	2
10 Asuntojen valvontajärjestely naapureiden kesken?	1	2
11 Liikkeen tunnistimella varustetut ulkovalot?	1	2
12 Kiinteistössä talonmies tai vartija?	1	2
13 Muu tapa, mikä? _____	1	2

F3 Oletteko parantaaksenne henkilökohtaista turvallisuuttanne:

	Kyllä	Ei
1 Osallistunut itsepuolustuskurssille?	1	2
2 Pidätte turvasprayta tai hälytintä mukanaan?	1	2
3 Pidätte iltaisin mukanaan esinettä, jota voitte tarvittaessa käyttää aseena?	1	2
4 Pidätte mukanaan matkapuhelinta, jolla voitte tarvittaessa soittaa apua?	1	2

F4 Omistatteko Te tai joku muu kotitaloutenne jäsen käsiaseen, haulikon tai kiväärin?

- 1 Kyllä
 2 Ei JOS F4=1, KYSYTÄÄN:

F5 Miksi omistatte aseet? USEAMPI VASTAUS MAHDOLLINEN

- 1 Metsästystä varten
 2 Tarkkuusammunta, urheilu
 3 Osana kokoelmaa
 4 Rikosten ehkäisyä tai suojautumista varten
 5 Työssä poliisissa tai puolustusvoimissa
 6 Perintö, lahja
 7 Muu syy, mikä: _____

G VÄKIVALTA: [TÄMÄ ON CASI-KYSELYVERSIO, ELI VASTAAJA TÄYTTÄÄ LOMAKKEEN ITSE, JA HAASTATTELIJA AUTTAA AINOASTAAN TEKNISISSÄ ONGELMISSA]

Arvoisa vastaaja

Haastattelun tässä osassa kysyn väkivallasta. Toivon, että vastaat kysymyksiin mahdollisimman avoimesti. Vastauksesi ovat ehdottoman luottamuksellisia, eikä

haastattelija näe niitä. Tutkijat, jotka raportoivat tulokset, eivät saa tietää nimeäsi tai osoitettasi.

Jotkut kysymyksistä saattavat tuntua arkaluonteisilta. Jos et halua vastata johonkin kysymykseen, voit valita vaihtoehdon ”En halua vastata”. Pyydän kuitenkin sinua vastaamaan mahdollisimman moneen kysymykseen, koska tutkimuksen tarkoituksena on luotettavan tiedon saaminen aiheesta.

Useimpien kysymysten kohdalla sinua pyydetään valitsemaan yksi vaihtoehto useiden vastausvaihtoehtojen listasta. Jos kysymyksen jälkeen on teksti ”VOIT VALITA USEMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON”, voit merkitä useamman kuin yhden tilanteeseesi sopivan vaihtoehdon.

Jos sinulla on kysyttävää, tai tarvitset apua lomakkeen täyttämässä, pyydä neuvoa haastattelijalta.

Kiitos jo etukäteen!

Kysyn seuraavaksi eräistä väkivallan ja sopimattoman käytöksen muodoista, joita olet saattanut kokea. Kysyn ensin kokemuksistasi sen jälkeen, kun täytit 15 vuotta ja sitten viimeisten 12 kuukauden ajalta. Aloitamme seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta.

K1 Seksuaalisella häirinnällä ja ahdistelulla tarkoitetaan tässä sellaista seksuaalista käyttäytymistä, joka on ei-toivottua, yksipuolista ja saattaa sisältää painostusta. Poislukien nykyinen avio- tai avopuolisosi ja tyttö- tai poikaystäväsi, onko joku muu tehnyt seuraavia asioita sinulle täytettyäsi 15 vuotta? VASTAA KAIKKIIN KYSYMYKSIIN. Kyllä/Ei/ En muista /En halua vastata

- 1 Soittanut sinulle säädyttömiä puhelinsoittoja?
- 2 Lähettänyt sinulle säädyttömiä tekstiviestejä tai sähköpostiviestejä?
- 3 Paljastanut itsensä epäsiiveillisesti sinulle?
- 4 Esittänyt asiattomia vartaloosi tai seksuaalisuuteesi kohdistuneita huomautuksia?
- 5 Esittänyt sinulle kaksimielisiä vitsejä tai puhunut härskejä, jotka olet kokenut loukkaaviksi?
- 6 Ehdottanut seksiä sopimattomasti?
- 7 Lähennellyt, koskettanut tai yrittänyt suudella sinua tahtomattasi?
- 8 Seuraillut tai tarkkaillut sinua niin että olit huolissasi?
- 9 Antanut ymmärtää, että työllesi tai opinnoillesi on haitaksi, ellet suostu seksuaaliseen kanssakäymiseen hänen kanssaan?

[JOS VAIHTOEHDOISTA 1–9 AINAKIN YHDESSÄ ON VALITTU KYLLÄ, SIIRRYTÄÄN KYSYMYKSEEN K2, MUUTEN KYSYMYKSEEN K9 – K2 KYSYTÄÄN VAIN NIISTÄ VAIHTOEHDOISTA, JOTKA MAINITTU K1:SSA]

K2 Poislukien nykyinen avio- tai avopuolisosi ja tyttö- tai poikaystäväsi, onko joku muu tehnyt seuraavia asioita sinulle viimeisten 12 kuukauden aikana? VASTAA KAIKKIIN KYSYMYKSIIN

Kyllä /Ei /En muista /En halua vastata

<TULOSTETAAN K1:SSA VALITUT VÄKIVALLAN MUODOT>

JOS K2=1-9=KYLLÄ, KYSYTÄÄN:

K3 Kuinka monta kertaa olet joutunut tällaisen häirinnän ja ahdistelun kohteeksi viimeisten 12 kuukauden aikana?

- 1 Kerran
- 2 2-3 kertaa
- 3 4-10 kertaa
- 4 Useammin

JOS KYSYMYKSESSÄ K1 VALITTIIN USEAMPI KUIN YKSI VAIHTOEHTO, KYSYTÄÄN:

K4 Mikä seuraavista häirinnän tai ahdistelun tavoista oli viimeisin?

[KYSYTÄÄN VAIN NIISTÄ VAIHTOEHDOISTA, JOTKA MAINITTU K1:SSA JA JOTKA TULOSTETAAN TÄHÄN / ELI K1 OSIOT 1-9]

K5 Oliko tässä viimeisimmässä tapauksessa sinua seksuaalisesti häirinyt tai ahdistellut henkilö: VOIT VALITA USEMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON, JOS AHDISTELIJOITA OLI USEAMPI KUIN YKSI

- 1 Työtoveri
- 2 Esimies
- 3 Opettaja
- 4 Muu työtehtävässään ollut henkilö
- 5 Asiakas
- 6 Potilas
- 7 Muu työpaikallasi ollut henkilö
- 8 Vuokranantaja
- 9 Perheenjäsen
- 10 Muu sukulainen
- 11 Entinen puoliso tai entinen tyttö- tai poikaystävä
- 12 Ystävä
- 13 Opiskelutoveri
- 14 Tuttu tai naapuri
- 15 Tuntematon
- 16 Muu, kuka? _____
- 17 En tiedä/en muista
- 18 En halua vastata

K5a Tapahtuiko häirintä työpaikallasi vai muualla?

- 1 Työpaikalla
2. Muualla

K6 Oliko tässä viimeisimmässä tapauksessa sinua seksuaalisesti häirinyt tai ahdistellut henkilö mies vai nainen?

- 1 Mies/miehiä
- 2 Nainen/naisia
- 3 Sekä miehiä että naisia
- 4 En tiedä

K7 Minkä ikäinen sinua seksuaalisesti häirinyt tai ahdistellut henkilö oli? VOIT VALITA USEMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON

- 1 Alle 16-vuotias
- 2 16–24-vuotias

- 3 25–44-vuotias
- 4 Yli 45-vuotias
- 5 En tiedä

Seuraavaksi kysyn tuntemattoman henkilön sinulle Suomessa tai ulkomailla tekemästä väkivallasta. Tuntemattomalla tarkoitetaan tässä sellaista henkilöä, jota et tuntenut lainkaan ennen väkivallantekoa.

K9 Onko sinulle tuntematon henkilö tehnyt sinulle seuraavanlaista väkivaltaa täytettyäsi 15 vuotta? VOIT VALITA USEMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON. JOS YKSI VÄKIVALLANTEKO SISÄLSI USEITA ERI VÄKIVALLAN MUOTOJA, VALITSE KAIKKI SOPIVAT VAIHTOEHDOT (ESIM. JOS VÄKIVALLANTEKIJÄ SEKÄ TARTTUI SINUUN KIINNI ETTÄ LÄIMÄISI SINUA, VALITSE VAIHTOEHDOT 2 JA 3). VASTAA KAIKKIIN KYSYMYKSIIN (Kyllä/Ei/En halua vastata)

- 1 Uhkaillut sinua väkivallalla?
- 2 Estänyt sinua liikkumasta tai tarttunut sinuun kiinni?
- 3 Läimäissyt sinua?
- 4 Heittänyt sinua jollakin kovalla esineellä?
- 5 Tukistanut sinua/repinyt sinua hiuksista?
- 6 Lyönyt nyrkillä, kovalla esineellä tai potkinut?
- 7 Kuristanut tai yrittänyt kuristaa sinua?
- 8 Ampunut tai lyönyt sinua teräaseella?
- 9 Hakannut päätäsi johonkin?
- 10 Pakottanut sinut seksuaaliseen kanssakäymiseen?
- 11 Yrittänyt pakottaa sinut seksuaaliseen kanssakäymiseen?
- 12 Käyttänyt sinua seksuaalisesti hyväkseen tilanteessa, jossa et pystynyt kieltäytymään (Esim. siksi, että olit humalassa tai sammunut)?
- 13 Käyttäytynyt väkivaltaisesti jollain muulla tavalla, miten? _____

[JOS K9:N KAIKISSA OSIOISSA VALITTU ”EI”, SIIRRYTÄÄN KYSYMYKSEEN K34. MIKÄLI KYSYMYKSEN K9 VAIHTOEHDOISTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN NIISTÄ VAIHTOEHDOISTA, JOTKA MAINITTU K9:SSÄ]

K10 Onko sinulle tuntematon henkilö käyttänyt seuraavanlaista väkivaltaa sinua kohtaan viimeisten 12 kuukauden aikana? JOS YKSI VÄKIVALLANTEKO SISÄLSI USEITA ERI VÄKIVALLAN MUOTOJA, VALITSE KAIKKI SOPIVAT VAIHTOEHDOT (ESIM. JOS VÄKIVALLANTEKIJÄ SEKÄ TARTTUI SINUUN KIINNI ETTÄ LÄIMÄISI SINUA, VALITSE VAIHTOEHDOT 2 JA 3). VASTAA KAIKKIIN KYSYMYKSIIN. (Kyllä/Ei/En halua vastata)

<TULOSTETAAN K9:SSA VALITUT VÄKIVALLAN MUODOT>
[JOS KYSYMYKSEN K9 VAIHTOEHDOISTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN:]

K11 Kuinka monta kertaa tuntematon henkilö on ollut väkivaltainen sinua kohtaan täytettyäsi 15 vuotta?

- 1 Kerran
- 2 2-3 kertaa
- 3 4-10 kertaa
- 4 Useammin

[JOS KYSYMYKSEN K10 VAIHTOEHDOSTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN:]

K12 Kuinka monta kertaa tuntematon henkilö on ollut väkivaltainen sinua kohtaan viimeisten 12 kuukauden aikana?

- 1 Kerran
- 2 2-3 kertaa
- 3 4-10 kertaa
- 4 Useammin [JOS K9=10-12, KYSYTÄÄN:]

K14 Oliko 15 vuotta täytettyäsi kokemasi seksuaalinen väkivalta mielestäsi raiskaus, raiskauksen yritys vai muuta seksuaalista väkivaltaa? VOIT VALITA USEMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON, MIKÄLI OLET OLLUT SEKSUAALISEN VÄKIVALLAN UHRI USEAMMIN KUIN KERRAN 15 VUOTTA TÄYTETTYÄSI.

- 1 Raiskaus (myös suuseksi)
- 2 Raiskauksen yritys
- 3 Muu seksuaalinen väkivalta, mikä? _____
- 4 En halua vastata [JOS K10=10-12, KYSYTÄÄN:]

K15 Oliko viimeisten 12 kuukauden aikana kokemasi seksuaalinen väkivalta mielestäsi raiskaus, raiskauksen yritys vai muuta seksuaalista väkivaltaa? VOIT VALITA USEMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON, MIKÄLI OLET OLLUT SEKSUAALISEN VÄKIVALLAN UHRI USEAMMIN KUIN KERRAN VIIMEISTEN 12 KUUKAUDEN AIKANA.

- 1 Raiskaus (myös suuseksi)
- 2 Raiskauksen yritys
- 3 Muu seksuaalinen väkivalta, mikä? _____
- 4 En halua vastata

Seuraavat kysymykset koskevat viimeisintä tuntemattoman henkilön sinulle tekemää väkivaltatapausta.

[JOS KYSYMYKSESSÄ K9 USEAMPI KUIN YKSI VAIHTOEHTO ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN:]

K16 Mikä seuraavista väkivallanteoista on viimeisin sinulle tuntemattoman henkilön tekemä? JOS YKSI VÄKIVALLANTEKO SISÄLSI USEITA ERI VÄKIVALLAN MUOTOJA, VALITSE KAIKKI SOPIVAT VAIHTOEHDOT (ESIM. JOS VÄKIVALLANTEKIJÄ SEKÄ TARTTUI SINUUN KIINNI ETTÄ LÄIMÄISI SINUA, VALITSE VAIHTOEHDOT 2 JA 3). [LISTA KYSYMYKSESSÄ K9 VALITUISTA VAIHTOEHDOSTA]

K17 Missä viimeisin tuntemattoman henkilön sinulle tekemä väkivalta tapahtui?

- 1 Omassa asunnossani
- 2 Jossain muussa asunnossa
- 3 Asuintalon pihalla tai porraskäytävässä
- 4 Koulussa
- 5 Työpaikalla
- 6 Kahvilassa, ravintolassa, hotellissa, baarissa, tanssipaikassa
- 7 Autossa

- 8 Julkisessa liikennevälineessä
- 9 Muualla sisätiloissa
- 10 Kadulla, torilla tai muulla julkisella paikalla
- 11 Puistossa, metsässä
- 12 Festareilla tai muussa ulkoilmatapahtumassa
- 13 Muualla ulkona
- 14 En muista

K17B Tapahtuiko viimeisin tuntemattoman tekemä väkivalta:

- 1 Suomessa vai
- 2 Ulkomailla?

K18 Olitko yksin vai seurueessa väkivallan tapahtuessa?

- 1 Yksin
- 2 Seurueessa

K19 Oliko viimeisimmässä väkivallanteossa tekijänä mies vai nainen?

- 1 Mies/miehiä
- 2 Nainen/naisia
- 3 Sekä miehiä että naisia
- 4 En tiedä

K20 Minkä ikäinen tekijä oli? JOS TEKIJÖITÄ OLI USEITA, VOIT VALITA USEMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON

- 1 Alle 16-vuotias
- 2 16–24-vuotias
- 3 25–44-vuotias
- 4 Yli 45-vuotias
- 5 En tiedä

K21 Oliko väkivallan tekijä mielestäsi tekohetkellä alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alainen?

- 1 Alkoholin vaikutuksen alainen
- 2 Huumeiden vaikutuksen alainen
- 3 Alkoholin ja huumeiden vaikutuksen alainen
- 4 Alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alainen (en osaa sanoa kumman)
- 5 Todennäköisesti ei
- 6 Ei ollut
- 7 En tiedä

K22 Olitko sinä väkivallan tapahtuessa alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alainen?

- 1 Alkoholin
- 2 Huumeiden
- 3 Alkoholin ja huumeiden
- 4 En ollut

K23 Käytitkö sinä väkivaltaa tekijää vastaan, esimerkiksi puolustautuaksesi?

- 1 Kyllä
- 2 En [JOS K23=1, KYSYTÄÄN:]

K24 Kumpi käytti väkivaltaa ensin, sinä vai tekijä?

- 1 Minä
- 2 Tekijä
- 3 En osaa sanoa

K25 Aiheutuiko väkivallasta sinulle mustelmia, naarmuja, haavoja tai muita vammoja?

- 1 Kyllä
- 2 Ei [JOS K25=1, KYSYTÄÄN:]

K27 Kävitkö lääkärissä tai saitko hoitoa terveydenhoitohenkilöstöltä tapauksen vuoksi?

- 1 Kyllä
- 2 En

K28 Aiheuttiko väkivaltatapaus sinulle psyykkisiä seurauksia, kuten vihaa, pelkoa tai masennusta?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS K28=1 KYSYTÄÄN K28a:

K28a Aiheuttiko tapaus sinulle: VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Vihaa
- 2 Aggressiivisuutta
- 3 Järkytystä
- 4 Pelkoa
- 5 Häpeää
- 6 Syyllisyyttä
- 7 Masennusta
- 8 Ahdistusta/paniikkikohtauksia
- 9 Itsevarmuuden heikkenemistä/haavoittuvuuden tunteita
- 10 Univaikeuksia
- 11 Keskittymisvaikeuksia
- 12 Ärtynoisyyttä
- 13 Vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa
- 14 Muita ongelmia, mitä? _____

K29 Varastettiinko sinulta jotakin väkivallanteon yhteydessä?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

K31 Tuliko väkivallanteko poliisin tietoon?

- 1 Kyllä
- 2 Ei
- 3 En tiedä [JOS K31=1, KYSYTÄÄN:]

K32 Täyttikö poliisi tapauksesta rikosilmoituslomakkeen?

- 1 Kyllä
- 2 Ei
- 3 En tiedä

K34 Oletko tällä hetkellä:

- 1 Naimisissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa
- 2 Avoliitossa
- 3 Muussa parisuhteessa, esim. seurustelusuhteessa
- 4 En missään näistä

[JOS K34=4, SIIRRYTÄÄN KYSYMYKSEEN K65, JOS K34=1-3, KYSYTÄÄN:]

K35 Kuinka kauan olet ollut nykyisessä parisuhteessasi?

_____ vuotta _____ kuukautta

K36 Seuraavassa on väittämiä, joilla ihmiset voivat kuvailla puolisoaan.

Kuvaavatko nämä väittämät nykyistä avo- tai aviopuolisoasi tai seurustelukumppaniasi?

	Usein 1	Joskus 2	Ei koskaan 3	Väite ei sovi tilanteeseeni 4
1 Hän on mustasukkainen, eikä halua minun puhuvan muiden miesten/ naisten kanssa?				
2 Hän yrittää rajoittaa minua tapaamasta ystäviäni tai sukulaisiani?				
3 Hän nimittelee minua lannistaakseen tai nöyryyttääkseen minua?				
4 Hän estää minua päättämästä perheen raha-asioista ja tekemästä itsenäisesti ostoksia?				
5 Hän uhkaa vahingoittaa lapsia?				
6 Hän vahingoittaa tahallaan yhteistä omaisuuttamme?				
7 Hän uhkaa tehdä itselleen jotain, jos jätän hänet?				

K38 Onko nykyinen puoliso joskus: JOS YKSI VÄKIVALLANTEKO SISÄLSI USEITA ERI VÄKIVALLAN MUOTOJA, VALITSE KAIKKI SOPIVAT VAIHTOEHDOT (ESIM. JOS PUOLISOSI SEKÄ TARTTUI SINUUN KIINNI ETTÄ LÄIMÄISI SINUA, VALITSE VAIHTOEHDOT 2 JA 3). VASTAA KAIKKIIN KYSYMYKSIIN

(Kyllä/Ei/En halua vastata)

- 1 Uhkaillut sinua väkivallalla?
- 2 Estänyt sinua liikkumasta tai tarttunut sinuun kiinni?
- 3 Läimäissyt sinua?
- 4 Heittänyt sinua jollakin kovalla esineellä?
- 5 Tukistanut sinua/repinyt sinua hiuksista?
- 6 Lyönyt nyrkillä, kovalla esineellä tai potkinut?
- 7 Kuristanut tai yrittänyt kuristaa sinua?
- 8 Ampunut tai lyönyt sinua teräaseella?
- 9 Hakannut päätäsi johonkin?
- 10 Pakottanut sinut seksuaaliseen kanssakäymiseen?
- 11 Yrittänyt pakottaa sinut seksuaaliseen kanssakäymiseen?
- 12 Käyttänyt sinua seksuaalisesti hyväkseen tilanteessa, jossa et pystynyt kieltäytymään (Esim. siksi, että olit humalassa tai sammunut)?
- 13 Käyttäytynyt väkivaltaisesti jollain muulla tavalla, miten? _____

[JOS K38:N KAIKISSA OSIOISSA VALITTU ”EI”/MISSÄÄN EI OLE ”KYLLÄ”, SIIRRYTÄÄN KYSYMYKSEEN K65, MIKÄLI KYSYMYKSEN K38 VAIHTOEHDOISTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN NIISTÄ VAIHTOEHDOISTA, JOTKA MAINITTU K38:SSÄ]:

K39 Onko puolisosi viimeisten 12 kuukauden aikana: JOS YKSI VÄKIVALLANTEKO SISÄLSI USEITA ERI VÄKIVALLAN MUOTOJA, VALITSE KAIKKI SOPIVAT VAIHTOEHDOT (ESIM. JOS PUOLISOSI SEKÄ TARTTUI SINUUN KIINNI ETTÄ LÄIMÄISI SINUA, VALITSE VAIHTOEHDOT 2 JA 3). VASTAA KAIKKIIN KYSYMYKSIIN. (Kyllä/Ei/En halua vastata)

<TULOSTETAAN K38:SSA VALITUT VÄKIVALLAN MUODOT>

[JOS KYSYMYKSEN K38 VAIHTOEHDOISTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN:]

K40 Kuinka monta kertaa nykyinen puolisosi on käyttäytynyt väkivaltaisesti sinua kohtaan (koko parisuhteen aikana)?

- 1 Kerran
- 2 2-3 kertaa
- 3 4-10 kertaa
- 4 Useammin

[MIKÄLI KYSYMYKSEN K39 VAIHTOEHDOISTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN:]

K41 Kuinka monta kertaa nykyinen puolisosi on käyttäytynyt väkivaltaisesti sinua kohtaan viimeisten 12 kuukauden aikana?

- 1 Kerran
- 2 2-3 kertaa
- 3 4-10 kertaa
- 4 Useammin

[JOS K38=10-12, KYSYTÄÄN:]

K42 Oliko puolisosi sinuun kohdistama seksuaalinen väkivalta mielestäsi raiskaus, raiskauksen yritys vai muuta seksuaalista väkivaltaa? VOIT VALITA USEMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON, JOS OLET OLLUT SEKSUAALISEN VÄKIVALLAN KOHTEENA USEAMMIN KUIN KERRAN.

- 1 Raiskaus (myös suuseksi)
- 2 Raiskauksen yritys
- 3 Muu seksuaalinen väkivalta, mikä? _____
- 4 En halua vastata

[JOS K39=10-12, KYSYTÄÄN:]

K43 Oliko puolisosi sinuun viimeisten 12 kuukauden aikana kohdistama seksuaalinen väkivalta mielestäsi raiskaus, raiskauksen yritys vai muuta seksuaalista väkivaltaa? VOIT VALITA USEMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON, JOS OLET OLLUT SEKSUAALISEN VÄKIVALLAN KOHTEENA USEAMMIN KUIN KERRAN VIIMEISTEN 12 KUUKAUDEN AIKANA.

- 1 Raiskaus (myös suuseksi)
- 2 Raiskauksen yritys
- 3 Muu seksuaalinen väkivalta, mikä? _____
- 4 En halua vastata

K44 Milloin nykyinen puoliso käyttäytyi väkivaltaisesti sinua kohtaan ensimmäisen kerran?

- 1 Viimeisten 12 kuukauden aikana
- 2 Yli vuosi mutta alle kaksi vuotta sitten
- 3 Kaksi vuotta sitten – alle kolme vuotta sitten
- 4 Kolme – viisi vuotta sitten
- 5 Kuusi – kymmenen vuotta sitten
- 6 Yli 10 vuotta sitten
- 7 Ei muista

K45 Milloin puoliso käyttäytyi väkivaltaisesti sinua kohtaan viimeksi?

- 1 Viimeisen viikon aikana
- 2 Viimeisen kuukauden aikana
- 3 Kaksi – kolme kuukautta sitten
- 4 Neljä – kuusi kuukautta sitten
- 5 Seitsemän – yksitoista kuukautta sitten
- 6 Vuosi sitten
- 7 Kaksi vuotta sitten
- 8 Kolme – viisi vuotta sitten
- 9 Kuusi – kymmenen vuotta sitten
- 10 Yli kymmenen vuotta sitten
- 11 Ei muista

[MIKÄLI KYSYMYKSEN K38 VAIHTOEHDOSTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN:]

Seuraavat kysymykset koskevat viimeisintä kertaa, kun puoliso käyttäytyi väkivaltaisesti sinua kohtaan.

K46 Mikä seuraavista puoliso sinuun kohdistamista väkivallanteoista on viimeisin? JOS YKSI VÄKIVALLANTEKO SISÄLSI USEITA ERI VÄKIVALLAN MUOTOJA, VALITSE KAIKKI SOPIVAT VAIHTOEHDOT (ESIM. JOS PUOLISO SEKÄ TARTTUI SINUUN KIINNI ETTÄ LÄIMÄISI SINUA, VALITSE VAIHTOEHDOT 2 JA 3). [LISTA KYSYMYKSESSÄ K38 VALITUISTA VAIHTOEHDOSTA]

K47 Oliko puoliso väkivallan tekohetkellä alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alainen?

- 1 Alkoholin vaikutuksen alainen
- 2 Huumeiden vaikutuksen alainen
- 3 Alkoholin ja huumeiden vaikutuksen alainen
- 4 Alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alainen (en osaa sanoa kumman)
- 5 Todennäköisesti ei
- 6 Ei ollut
- 7 En tiedä

K48 Olitko sinä väkivallan tapahtuessa alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alainen?

- 1 Alkoholin
- 2 Huumeiden
- 3 Alkoholin ja huumeiden
- 4 En ollut

K49 Käytitkö sinä väkivaltaa puolisoasi vastaan, esimerkiksi puolustautuaksesi?

- 1 Kyllä
- 2 En [JOS K49=1, KYSYTÄÄN:]

K50 Kumpi käytti väkivaltaa ensin, sinä vai puoliso?

- 1 Minä
- 2 Puolisoni
- 3 En osaa sanoa

K51 Aiheutuiko sinulle väkivallasta mustelmia, naarmuja, haavoja tai muita vammoja?

- 1 Kyllä
- 2 Ei [JOS K51=1, KYSYTÄÄN:]

K52 Millaisia vammoja sinulle aiheutui? VOIT VALITA USEMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Aivotärähdys
- 2 Naarmuja päähän
- 3 Naarmuja muualle kehoon
- 4 Mustelmia tai ruhjeita päähän
- 5 Mustelmia tai ruhjeita muualle kehoon
- 6 Venähdys, revähdys tai sijoiltaan meno
- 7 Haavoja päähän
- 8 Haavoja muualle kehoon
- 9 Murtumia päähän
- 10 Murtumia muualle kehoon
- 11 Hammasvamma
- 12 Sisäinen vamma
- 13 Muu vamma, mikä? _____ [JOS K51=1, KYSYTÄÄN:]

K53 Kävitkö lääkärissä tai saitko hoitoa terveydenhoitohenkilöstöltä tapauksen vuoksi?

- 1 Kyllä
- 2 En

K54 Aiheuttiko väkivaltatapaus sinulle psyykkisiä seurauksia, kuten vihaa, pelkoa tai masennusta?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS K54=1 KYSYTÄÄN K54a:

K54a Aiheuttiko tapaus sinulle: VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Vihaa
- 2 Aggressiivisuutta
- 3 Järkytystä
- 4 Pelkoa
- 5 Häpeää
- 6 Syyllisyyttä
- 7 Masennusta
- 8 Ahdistusta/paniikkikohtauksia
- 9 Itsevarmuuden heikkenemistä/haavoittuvuuden tunteita
- 10 Univaikeuksia

- 11 Keskittymisvaikeuksia
- 12 Ärtynoisyyttä
- 13 Vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa
- 14 Muita ongelmia, mitä? _____

K55 Tuliko viimeisin puolisisi sinulle tekemä väkivallanteko poliisin tietoon?

- 1 Kyllä
- 2 Ei [JOS K55=2 KYSYTÄÄN:]

K55a Miksi et ilmoittanut poliisille väkivallasta? VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Yksityinen / henkilökohtainen / perheasia
- 2 Ei vammoja tai muita vahinkoja
- 3 Ei ilmoittamisen arvoinen, ei tarpeeksi vakava
- 4 Sait apua muilta kuin poliisilta (naapurilta, ystävältä, vartijoilta)
- 5 Vastenmielisyys / pelko poliisia kohtaan
- 6 Koston pelko
- 7 Poliisi ei olisi tehnyt mitään
- 8 Poliisi ei olisi ollut kiinnostunut
- 9 Yritit ilmoittaa, mutta et saanut poliisia kiinni
- 10 Aikaisempia huonoja kokemuksia poliisista / oikeusjärjestelmästä
- 11 Se oli omaa syytä
- 12 Puoliso ei ollut vastuussa teoistaan (esim. mielisairas)
- 13 Puoliso oli päihtynyt
- 14 Ilmoittamisesta olisi seurannut perheelle taloudellista haittaa (esim. sakot)
- 15 Todistusaineiston puute
- 16 Muu syy, mikä? _____ [JOS K55=1, KYSYTÄÄN:]

K55b Miten poliisi sai tietää väkivallasta? VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Ilmoitin itse
 - 2 Toinen perheenjäsen ilmoitti
 - 3 Muu henkilö ilmoitti (esim. naapuri)
 - 4 Poliisi sai tietää muuta kautta, miten? _____
- [JOS K55b=1, KYSYTÄÄN:]

K55c Miksi ilmoitit väkivallasta poliisille? VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Rikokset pitää ilmoittaa, velvollisuus
- 2 Väkivaltatilanteen rauhoittamiseksi
- 3 Väkivallasta aiheutuneet seuraukset (esim. vammat)
- 4 Halusin lopettaa pitkään jatkuneen väkivallan
- 5 Halusin, että tekijää rangaistaisiin
- 6 Muiden viranomaisten ohje
- 7 Etten joutuisi uhriksi uudestaan
- 8 Ettei kukaan muu perheestä joutuisi uhriksi
- 9 Tarvitsin apua (esim. henkistä tukea)
- 10 Muu syy, mikä? _____ [JOS K55=1, KYSYTÄÄN:]

K55d Täyttikö poliisi tapauksesta rikosilmoituslomakkeen?

- 1 Kyllä

- 2 Ei
- 3 En tiedä [JOS K55=1, KYSYTÄÄN:]

K56 Olitko täysin tyytyväinen poliisin toimintaan?

- 1 Kyllä
- 2 Ei [JOS K56=2, KYSYTÄÄN:]

K56B Esiintyikö poliisin toiminnassa seuraavia ongelmia: VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Poliisi ei tehnyt tarpeeksi rikoksen selvittämiseksi
- 2 Poliisi vähätteli tai ei ollut kiinnostunut tapauksestani
- 3 Poliisi kohteli minua epäasiallisesti
- 4 Poliisi syyllisti minua tapauksesta
- 5 En saanut tarpeeksi tietoa erilaisista tuki- ja apumahdollisuuksista
- 6 Muu ongelma, mikä? _____
- 7 Ei ongelmia

K57 Puhuitko tästä väkivallanteosta. VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Ystävälle
- 2 Naapurille
- 3 Työkaverille
- 4 Lapsille
- 5 Muulle perheenjäsenelle
- 6 Muulle sukulaiselle
- 7 Jollekin muulle, kenelle? _____
- 8 En kenellekään

K65 Poislukien mahdollisen nykyinen parisuhteesi, oletko ollut sitä aikaisemmin? VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Naimisissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa
- 2 Avoliitossa
- 3 Muussa parisuhteessa, esim. seurustelusuhteessa
- 4 En missään näistä?

[JOS K65=4, SIIRRYTÄÄN KYSYMYKSEEN K84, JOS K65=1-3, KYSYTÄÄN:]

Seuraavaksi kysyn kokemastasi, entisen puolison tai kumppanin tekemästä väkivallasta.

K66 Onko entinen puolisesi (kuka tahansa heistä) joskus suhteen aikana tai sen päätyttyä: JOS YKSI VÄKIVALLANTEKO SISÄLSI USEITA ERI VÄKIVALLAN MUOTOJA, VALITSE KAIKKI SOPIVAT VAIHTOEHDOT (ESIM. JOS ENTINEN PUOLISOSI SEKÄ TARTTUI SINUUN KIINNI ETTÄ LÄIMÄISI SINUA, VALITSE VAIHTOEHDOT 2 JA 3). VASTAA KAIKKIIN KYSYMYKSIIN (Kyllä/Ei/En halua vastata)

- 1 Uhkaillut sinua väkivallalla?
- 2 Estänyt sinua liikkumasta tai tarttunut sinuun kiinni?
- 3 Lämäissyt sinua?
- 4 Heittänyt sinua jollakin kovalla esineellä?
- 5 Tukistanut sinua/repinyt sinua hiuksista?
- 6 Lyönyt nyrkillä, kovalla esineellä tai potkinut?

- 7 Kuristanut tai yrittänyt kuristaa sinua?
- 8 Ampunut tai lyönyt sinua teräaseella?
- 9 Hakannut päätäsi johonkin?
- 10 Pakottanut sinut seksuaaliseen kanssakäymiseen?
- 11 Yrittänyt pakottaa sinut seksuaaliseen kanssakäymiseen?
- 12 Käyttänyt sinua seksuaalisesti hyväkseen tilanteessa, jossa et pystynyt kieltäytymään (Esim. siksi, että olit humalassa tai sammunut)?
- 13 Käyttäytynyt väkivaltaisesti jollain muulla tavalla, miten? _____

[JOS K66:N, KAIKISSA OSIOISSA VALITTU ”EI”, SIIRRYTÄÄN KYSYMYKSEEN K84, MIKÄLI KYSYMYKSEN K66 VAIHTOEHDOSTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN K66:SSA VALITUISTA:]

K67 Onko entinen puoliso (kuka tahansa heistä) viimeisten 12 kuukauden aikana: JOS YKSI VÄKIVALLANTEKO SISÄLSI USEITA ERI VÄKIVALLAN MUOTOJA, VALITSE KAIKKI SOPIVAT VAIHTOEHDOT (ESIM. JOS ENTINEN PUOLISO SEKÄ TARTTUI SINUUN KIINNI ETTÄ LÄIMÄISI SINUA, VALITSE VAIHTOEHDOT 2 JA 3). VASTAA KAIKKIIN KYSYMYKSIIN (Kyllä/Ei/En halua vastata)

<TULOSTETAAN K66:SSA VALITUT VÄKIVALLAN MUODOT>

Lisävaihtoehto: 0 En ole ollut missään tekemisissä entisen puolisoni kanssa viimeisten 12 kuukauden aikana

[MIKÄLI KYSYMYKSEN K66 VAIHTOEHDOSTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN:]

K68 Kuinka monta kertaa entinen puoliso (kuka tahansa heistä) on ollut väkivaltainen sinua kohtaan jossain elämäsi vaiheessa?

- 1 Kerran
- 2 2-3 kertaa
- 3 4-10 kertaa
- 4 Useammin

[MIKÄLI KYSYMYKSEN K67 VAIHTOEHDOSTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN:]

K69 Kuinka monta kertaa entinen puoliso (kuka tahansa heistä) on ollut väkivaltainen sinua kohtaan viimeisten 12 kuukauden aikana?

- 1 Kerran
- 2 2-3 kertaa
- 3 4-10 kertaa
- 4 Useammin

[JOS K66=10-12, KYSYTÄÄN:]

K70 Oliko entisen puoliso sinuun joskus suhteen aikana tai sen päätyttyä kohdistama seksuaalinen väkivalta mielestäsi raiskaus, raiskauksen yritys vai muuta seksuaalista väkivaltaa? VOIT VALITA USEAMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON, JOS OLET OLLUT SEKSUAALISEN VÄKIVALLAN KOHTEENA USEAMMIN KUIN KERRAN.

- 1 Raiskaus (myös suuseksi)
- 2 Raiskauksen yritys

- 3 Muu seksuaalinen väkivalta, mikä? _____
4 En halua vastata [JOS K67=10-12, KYSYTÄÄN:]

K71 Oliko entisen puolisesi sinuun viimeisten 12 kuukauden aikana kohdistama seksuaalinen väkivalta mielestäsi raiskaus, raiskauksen yritys vai muuta seksuaalista väkivaltaa? VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON, MIKÄLI OLET OLLUT SEKSUAALISEN VÄKIVALLAN KOHTEENA USEAMMIN KUIN KERRAN VIIMEISTEN 12 KUUKAUDEN AIKANA.

- 1 Raiskaus (myös suuseksi)
2 Raiskauksen yritys
3 Muu seksuaalinen väkivalta, mikä? _____
4 En halua vastata

Seuraavat kysymykset koskevat viimeisintä kertaa, kun entinen puolisesi oli väkivaltainen sinua kohtaan. [JOS KYSYMYKSESSÄ K66 USEAMPI KUIN YKSI VAIHTOEHTO ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN:]

K75 Mikä seuraavista on viimeisin entisen puolisesi sinuun kohdistamista väkivallanteista? JOS YKSI VÄKIVALLANTEKO SISÄLSI USEITA ERI VÄKIVALLAN MUOTOJA, VALITSE KAIKKI SOPIVAT VAIHTOEHDOT (ESIM. JOS ENTINEN PUOLISESI SEKÄ TARTTUI SINUUN KIINNI ETTÄ LÄIMÄISI SINUA, VALITSE VAIHTOEHDOT 2 JA 3). LISTA KYSYMYKSESSÄ K66 VALITUISTA VAIHTOEHDOISTA]

K76 Käytitkö väkivaltaa entistä puolisesi vastaan, esimerkiksi puolustautuaksesi?

- 1 Kyllä
2 En [JOS K76=1, KYSYTÄÄN:]

K77 Kumpi käytti väkivaltaa ensin, sinä vai entinen puolisesi?

- 1 Minä
2 Entinen puolisesi
3 En osaa sanoa

K78 Aiheutuiko sinulle entisen puolisesi tekemästä väkivallasta (viimeisin tapaus) mustelmia, naarmuja, haavoja tai muita vammoja?

- 1 Kyllä
2 Ei [JOS K78=1, KYSYTÄÄN:]

K79 Millaisia vammoja sinulle aiheutui? VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Aivotärhdys
2 Naarmuja päähän
3 Naarmuja muualle kehoon
4 Mustelmia tai ruhjeita päähän
5 Mustelmia tai ruhjeita muualle kehoon
6 Venähdys, revähdys tai sijoiltaan meno
7 Haavoja päähän
8 Haavoja muualle kehoon
9 Murtumia päähän
10 Murtumia muualle kehoon

- 11 Hammasvamma
- 12 Sisäinen vamma
- 13 Muu vamma, mikä? _____ [JOS K78=1, KYSYTÄÄN:]

K80 Kävitkö lääkärissä tai saitko hoitoa terveydenhoitohenkilöstöltä tapauksen vuoksi?

- 1 Kyllä
- 2 En

K81 Aiheuttiko tämä viimeisin väkivaltatapaus sinulle psyykkisiä seurauksia, kuten vihaa, pelkoa tai masennusta?

- 1 Kyllä
 - 2 Ei
- JOS K81=1 KYSYTÄÄN K81a:

K81a Aiheuttiko tapaus sinulle: VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Vihaa
- 2 Aggressiivisuutta
- 3 Järkytystä
- 4 Pelkoa
- 5 Häpeää
- 6 Syyllisyyttä
- 7 Masennusta
- 8 Ahdistusta/paniikkikohtauksia
- 9 Itsevarmuuden heikkenemistä/haavoittuvuuden tunteita
- 10 Univaikeuksia
- 11 Keskittymisvaikeuksia
- 12 Ärtynisyyttä
- 13 Vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa
- 14 Muita ongelmia, mitä? _____

K82 Tuliko väkivallanteko (viimeisin tapaus) poliisin tietoon?

- 1 Kyllä
 - 2 Ei
- [JOS K82=1 KYSYTÄÄN]

K82b Täyttikö poliisi tapauksesta rikosilmoituslomakkeen?

- 1 Kyllä
- 2 Ei
- 3 En tiedä

K83 Oliko väkivalta syy siihen, että suhteenne päättyi?

- 1 Kyllä, tärkein syy
- 2 Kyllä, mutta ei tärkein syy eroon
- 3 Ei

Seuraavaksi kysyn, ovatko tutut henkilöt olleet väkivaltaisia sinua kohtaan. Tuttu voi olla ystävä, tuttava tai muu tuntemasi ihminen, esim. puolittutu, työtoveri, asiakas, potilas tai muu perheenjäsen kuin puoliso. Kyseessä ei siis ole nykyisen tai entisen kumppanisi (aviomies, aviovaimo, avopuoliso, nais- tai miesystävä) tekemä väkivalta.

K84 Onko ystävä, tuttava tai joku muu tuntemasi henkilö täytettyäsi 15 vuotta:

JOS YKSI VÄKIVALLANTEKO SISÄLSI USEITA ERI VÄKIVALLAN MUOTOJA, VALITSE KAIKKI SOPIVAT VAIHTOEHDOT (ESIM. JOS TEKIJÄ SEKÄ TARTTUI SINUUN KIINNI ETTÄ LÄIMÄISI SINUA, VALITSE VAIHTOEHDOT 2 JA 3). VASTAA KAIKKIIN KYSYMYKSIIN

(Kyllä/Ei/En halua vastata)

- 1 Uhkaillut sinua väkivallalla?
- 2 Estänyt sinua liikkumasta tai tarttunut sinuun kiinni?
- 3 Läimäissyt sinua?
- 4 Heittänyt sinua jollakin kovalla esineellä?
- 5 Tukistanut sinua/repinyt sinua hiuksista?
- 6 Lyönyt nyrkillä, kovalla esineellä tai potkinut?
- 7 Kuristanut tai yrittänyt kuristaa sinua?
- 8 Ampunut tai lyönyt sinua teräaseella?
- 9 Hakannut päätäsi johonkin?
- 10 Pakottanut sinut seksuaaliseen kanssakäymiseen?
- 11 Yrittänyt pakottaa sinut seksuaaliseen kanssakäymiseen?
- 12 Käyttänyt sinua seksuaalisesti hyväkseen tilanteessa, jossa et pystynyt kieltäytymään (Esim. siksi, että olit humalassa tai sammunut)?
- 13 Käyttäytynyt väkivaltaisesti jollain muulla tavalla, miten? _____

[JOS K84:N, KAIKISSA OSIOISSA VALITTU ”EI”, SIIRRYTÄÄN KYSYMYKSEEN K108, MIKÄLI KYSYMYKSEN K84 VAIHTOEHDOISTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN NIISTÄ, JOTKA VALITTU K84:SSA:]

K85 Onko ystävä, tuttava tai joku muu tuntemasi henkilö viimeisten 12

kuukauden aikana: JOS YKSI VÄKIVALLANTEKO SISÄLSI USEITA ERI VÄKIVALLAN MUOTOJA, VALITSE KAIKKI SOPIVAT VAIHTOEHDOT (ESIM. JOS TEKIJÄ SEKÄ TARTTUI SINUUN KIINNI ETTÄ LÄIMÄISI SINUA, VALITSE VAIHTOEHDOT 2 JA 3). VASTAA KAIKKIIN KYSYMYKSIIN (Kyllä/Ei/En halua vastata)

<TULOSTETAAN K84:SSA VALITUT VÄKIVALLAN MUODOT>

[JOS KYSYMYKSEN K84 VAIHTOEHDOISTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN:]

K86 Kuinka monta kertaa ystävä, tuttava tai muu tuntemasi henkilö on ollut väkivaltainen sinua kohtaan täytettyäsi 15 vuotta?

- 1 Kerran
- 2 2-3 kertaa
- 3 4-10 kertaa
- 4 Useammin

[JOS KYSYMYKSEN K85 VAIHTOEHDOISTA 1-13 AINAKIN YKSI ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN:]

K87 Kuinka monta kertaa ystävä, tuttava tai muu tuntemasi henkilö on ollut väkivaltainen sinua kohtaan viimeisten 12 kuukauden aikana?

- 1 Kerran
- 2 2-3 kertaa
- 3 4-10 kertaa
- 4 Useammin

[JOS K84=10-12, KYSYTÄÄN:]

K88 Oliko tuttusi sinuun kohdistama seksuaalinen väkivalta mielestäsi raiskaus, raiskauksen yritys vai muuta seksuaalista väkivaltaa? VOIT VALITA USEAMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON, MIKÄLI OLET OLLUT SEKSUAALISEN VÄKIVALLAN KOHTEENA USEAMMIN KUIN KERRAN.

- 1 Raiskaus (myös suuseksi)
- 2 Raiskauksen yritys
- 3 Muu seksuaalinen väkivalta, mikä? _____
- 4 En halua vastata [JOS K85=10-12, KYSYTÄÄN:]

K89 Oliko tuttusi sinuun viimeisten 12 kuukauden aikana kohdistama seksuaalinen väkivalta mielestäsi raiskaus, raiskauksen yritys vai muuta seksuaalista väkivaltaa? VOIT VALITA USEAMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON, MIKÄLI OLET OLLUT SEKSUAALISEN VÄKIVALLAN KOHTEENA USEAMMIN KUIN KERRAN VIIMEISTEN 12 KUUKAUDEN AIKANA.

- 1 Raiskaus (myös suuseksi)
- 2 Raiskauksen yritys
- 3 Muu seksuaalinen väkivalta, mikä? _____
- 4 En halua vastata

Seuraavat kysymykset koskevat viimeisintä kertaa, kun tuttusi käyttäytyi väkivaltaisesti sinua kohtaan. [JOS KYSYMYKSESSÄ K84 USEAMPI KUIN YKSI VAIHTOEHTO ON KYLLÄ, KYSYTÄÄN:]

K91 Mikä seuraavista on viimeisin tuttusi sinuun kohdistamista väkivallanteoista? JOS YKSI VÄKIVALLANTEKO SISÄLSI USEITA ERI VÄKIVALLAN MUOTOJA, VALITSE KAIKKI SOPIVAT VAIHTOEHDOT (ESIM. JOS VÄKIVALLANTEKIJÄ SEKÄ TARTTUI SINUUN KIINNI ETTÄ LÄIMÄISI SINUA, VALITSE VAIHTOEHDOT 2 JA 3). [LISTA KYSYMYKSESSÄ K84 VALITUISTA VAIHTOEHDOSTA]

K92 Missä viimeisin sinulle tutun henkilön tekemä väkivalta tapahtui?

- 1 Omassa asunnossani
- 2 Jossain muussa asunnossa
- 3 Asuintalon pihalla tai porraskäytävässä
- 4 Koulussa
- 5 Työpaikalla
- 6 Kahvilassa, ravintolassa, hotellissa, baarissa, tanssi paikassa
- 7 Autossa
- 8 Julkisessa liikennevälineessä
- 9 Muualla sisätiloissa
- 10 Kadulla, torilla tai muulla julkisella paikalla
- 11 Puistossa, metsässä
- 12 Festareilla tai muussa ulkoilmatapahtumassa
- 13 Muualla ulkona
- 14 En muista

K93 Oliko tässä viimeisimmässä tapauksessa sinua kohtaan väkivaltaisesti käyttäytynyt henkilö: VOIT VALITA USEAMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON, JOS VÄKIVALLANTEKIJÖITÄ OLI USEAMPI KUIN YKSI

- 1 Työtoveri

- 2 Esimies
- 3 Opettaja
- 4 Muu työtehtävässään ollut henkilö
- 5 Asiakas
- 6 Potilas
- 7 Muu työpaikallasi ollut henkilö
- 8 Vuokranantaja
- 9 Vanhempi
- 10 Lapsi
- 11 Sisarus
- 12 Muu sukulainen
- 13 Ystävä, kaveri
- 14 Opiskelutoveri
- 15 Naapuri
- 16 Armeijakaveri
- 17 Puolituttu, tai tuttu ainoastaan ulkonäöltä
- 18 Muu, kuka? _____
- 19 En muista
- 20 En halua vastata

K94 Oliko tässä viimeisimmässä tapauksessa sinua väkivaltaisesti kohdellut tuttu henkilö mies vai nainen?

- 1 Mies/miehiä
- 2 Nainen/naisia
- 3 Sekä miehiä että naisia
- 4 En tiedä

K95 Minkä ikäinen sinua kohtaan väkivaltaisesti käyttäytynyt tuttu henkilö oli? VOIT VALITA USEAMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON

- 1 Alle 16-vuotias
- 2 16–24-vuotias
- 3 25–44-vuotias
- 4 Yli 45-vuotias
- 5 En tiedä

K96 Oliko väkivallan tekijä tekohetkellä alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alainen?

- 1 Alkoholin vaikutuksen alainen
- 2 Huumeiden vaikutuksen alainen
- 3 Alkoholin ja huumeiden vaikutuksen alainen
- 4 Alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alainen (en osaa sanoa kumman)
- 5 Todennäköisesti ei
- 6 Ei ollut
- 7 En osaa sanoa

K97 Olitko sinä väkivallan tapahtuessa alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alainen?

- 1 Alkoholin
- 2 Huumeiden
- 3 Alkoholin ja huumeiden
- 4 En ollut

K98 Käytitkö viimeisimmässä tapauksessa väkivaltaa tekijää vastaan, esimerkiksi puolustautuaksesi?

- 1 Kyllä
- 2 En [JOS K98=1, KYSYTÄÄN:]

K99 Kumpi käytti väkivaltaa ensin, sinä vai tekijä?

- 1 Minä
- 2 Tekijä
- 3 En osaa sanoa

K100 Aiheutuiko väkivallasta sinulle mustelmia, naarmuja, haavoja tai muita vammoja?

- 1 Kyllä
- 2 Ei [JOS K100=1, KYSYTÄÄN:]

K102 Kävitkö lääkärissä tai saitko hoitoa terveydenhoitohenkilöstöltä tapauksen vuoksi?

- 1 Kyllä
- 2 En

K103 Aiheuttiko väkivaltatapaus sinulle psyykkisiä seurauksia, kuten vihaa, pelkoa tai masennusta?

- 1 Kyllä
- 2 Ei JOS K103=1 KYSYTÄÄN K103a:

K103a Aiheuttiko tapaus sinulle: VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Vihaa
- 2 Aggressiivisuutta
- 3 Järkytystä
- 4 Pelkoa
- 5 Häpeää
- 6 Syyllisyyttä
- 7 Masennusta
- 8 Ahdistusta/paniikkikohtauksia
- 9 Itsevarmuuden heikkenemistä/haavoittuvuuden tunteita
- 10 Univaikeuksia
- 11 Keskittymisvaikeuksia
- 12 Ärtynisyyttä
- 13 Vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa
- 14 Muita ongelmia, mitä? _____

K104 Varastettiinko sinulta jotakin väkivallanteon yhteydessä?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

K106 Tuliko väkivallanteko poliisin tietoon?

- 1 Kyllä
- 2 Ei [JOS K106=1, KYSYTÄÄN:]

K106b Täyttikö poliisi tapauksesta rikosilmoituslomakkeen?

- 1 Kyllä
- 2 Ei
- 3 En tiedä

Lopuksi muutama kysymys koskien aikaa, jolloin olit alle 15-vuotias.

K108 Käyttikö joku seuraavista henkilöistä sinua kohtaan fyysistä väkivaltaa lapsuudessasi (ennen kuin täytit 15 vuotta)? VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON

- 1 Isä (isäpuoli)
- 2 Äiti (äitipuoli)
- 3 Veli
- 4 Sisko
- 5 Muu perheenjäsen, kuka? _____
- 6 Sukulainen
- 7 Tuttu, ystävä, koulukaveri
- 8 Poika- tai tyttöystävä
- 9 Opettaja tai muu koulun työntekijä
- 10 Muu tuttu henkilö, kuka? _____
- 11 Tuntematon henkilö
- 12 Ei kukaan

K109 Ennen kuin täytit 15 vuotta, onko kukaan: VOIT VALITA USEAMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON

- 1 Käyttäytynyt sinua kohtaan seksuaalisesti tavalla, joka tuntui sinusta pelottavalta
- 2 Yrittänyt pakottaa sinut seksiin kanssaan
- 3 Pakottanut sinut seksiin kanssaan
- 4 Ei mitään näistä [JOS K109=1-3, KYSYTÄÄN:]

K110 Kuka käytti seksuaalista väkivaltaa sinua kohtaan ennen kuin täytit 15 vuotta? VOIT VALITA USEAMMAN KUIN YHDEN VAIHTOEHDON

- 1 Isä (isäpuoli)
- 2 Äiti (äitipuoli)
- 3 Veli
- 4 Sisko
- 5 Muu perheenjäsen, kuka? _____
- 6 Sukulainen
- 7 Tuttu, ystävä, koulukaveri
- 8 Poika- tai tyttöystävä
- 9 Opettaja tai muu koulun työntekijä
- 10 Muu tuttu henkilö, kuka? _____
- 12 Tuntematon
- 13 Ei kukaan

Lopuksi vielä joitakin taustakysymyksiä.

K114 Koetko kuuluvasi johonkin tiettyyn vähemmistöön, kuten uskonnolliseen, etniseen, rotuvähemmistöön tai seksuaaliseen vähemmistöön?

- 1 Kyllä
- 2 En [JOS K114=1, KYSYTÄÄN:]

K115 Mihin vähemmistöön kuulut? USEA VASTAUS MAHDOLLINEN

- 1 Uskonnollinen
- 2 Etninen
- 3 Seksuaalivähemmistö
- 4 En halua vastata [JOS K114=1, KYSYTÄÄN:]

K116 Miten huolestunut olet siitä, että joudut fyysisen väkivallan kohteeksi ihonvärisi, etnisen taustasi, uskontosi tai seksuaalisen suuntautumisesi takia?

- 1 Erittäin huolestunut
- 2 Melko huolestunut
- 3 En kovin huolestunut
- 4 En lainkaan huolestunut

K117 Haluatko lopuksi kommentoida tähän tutkimukseen liittyviä asioita?

KYSELYLOMAKE PÄÄTTYY, KIITÄMME VASTAUKSESTASI

HEUNI Reports

65. Survey of United Nations and other Best Practices in the Treatment of Prisoners in the Criminal Justice System: Proceeding of the workshop held at the Twelfth United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice Salvador, Brazil, 12-19 April 2010. Kauko Aromaa & Terhi Viljanen. Helsinki 2010.
64. International Statistics on Crime and Justice. Edited by S. Harrendorf, M. Heiskanen, S. Malby. Helsinki 2010.
63. Syyttäjiin ja tuomareihin kohdistunut epäasiallinen vaikuttaminen Suomessa 2007-2008. Mika Junninen & Kauko Aromaa. Helsinki 2010. English summary. Verkkojulkaisu/Web-publication.
62. Human Trafficking and Organised Crime. Trafficking for sexual exploitation and organised procuring in Finland. Minna Viuhko and Anniina Jokinen. Helsinki 2009.
61. Corruption on the Finnish - Russian border. Experiences and observations of Finnish and Russian civil servants and business persons on corruption on the border between Finland and Russia. Kauko Aromaa et al. Helsinki 2009.
60. Korruptio Suomen ja Venäjän rajalla. Suomalaisten viranomaisten näkemyksiä korruptiosta itäraajalla. Minna Viuhko and Martti Lehti. Helsinki 2009.
59. JUSTIS Project Working Papers. Review of Need: Indicators of Public Confidence in Criminal Justice for Policy Assessment. Anniina Jokinen, Elina Ruuskanen et al. Helsinki 2009.
58. Suomalaisten vankiloiden turvallisuus. Mika Junninen Helsinki 2008. Joint publication with the Criminal Sanctions Agency Finland. English description only.
57. Hate Crime. Papers from the 2006 and 2007 Stockholm Criminology Symposiums Joanna Goodey and Kauko Aromaa (eds.). Helsinki 2008.
56. Victimization Surveys in Comparative Perspective. Kauko Aromaa and Markku Heiskanen (eds.). Helsinki 2008.
55. Crime and Criminal Justice Systems in Europe and North America 1995-2004. Kauko Aromaa and Markku Heiskanen (eds.). Helsinki 2008.
54. Service Provision for Detainees with Problematic Drug and Alcohol Use in Police Detention. A Comparative Study of Selected Countries in the European Union. Morag MacDonald et al. Helsinki 2008.
53. For the Rule of Law: Criminal Justice Teaching and Training @cross the World. Kauko Aromaa and Slawomir Redo (eds.). Helsinki 2008.
52. Restorative Justice Theory and Practice: Addressing the Discrepancy. Theo Gavrielides. Helsinki 2007.
51. Violence Against Women in Finland (English summary) Minna Piispa, Markku Heiskanen, Juha Kääriäinen and Reino Sirén. Helsinki 2006.
50. International Key Issues in Crime Prevention and Criminal Justice - Papers in celebration of 25 years of HEUNI. Edited by Kauko Aromaa and Terhi Viljanen. Helsinki 2006.
49. Maximizing the Effectiveness of the Technical Assistance Provided in the Fields of Crime Prevention and Criminal Justice. Edited by Margaret Shaw and Yvon Dandurand. Helsinki 2006.
48. Penal Policy, Justice Reform and Social Exclusion: Plenary presentations held at the Fifth Annual Conference of the European Society of Criminology, Krakow, Poland 2005. Edited by Kauko Aromaa. Helsinki 2007.
47. Adventurers and Risk-Takers: Finnish professional criminals and their organisations in the 1990s cross-border criminality. Mika Junninen. Helsinki 2006.
46. Enhancing International Law Enforcement Co-operation, including Extradition Measures. Edited by Kauko Aromaa and Terhi Viljanen. Helsinki 2005.

45. A Study of the Health Care Provision, Existing Drug Services and Strategies Operating in Prisons in Ten Countries from Central and Eastern Europe. Morag MacDonald. Helsinki 2005.
44. Crime and Crime Control in an Integrating Europe. Plenary presentations held at the Third Annual Conference of the European Society of Criminology, Helsinki 2003. Edited by Kauko Aromaa and Sami Nevala. Helsinki 2004.
43. Self-Reported Juvenile Delinquency in England and Wales, the Netherlands and Spain. Rosemary Barberet, Benjamin Bowling, Josine Junger-Tas, Cristina Rechea-Alberola, John van Kesteren, Andrew Zuruwan. Helsinki 2004.
42. Organised crime, Trafficking, Drugs: Selected papers presented at the Annual Conference of the European Society of Criminology, Helsinki 2003. Edited by Sami Nevala and Kauko Aromaa. Helsinki 2004.
41. Further Developments in the Prison Systems of Central And Eastern Europe: Achievements, problems and objectives. Roy Walmsley. Helsinki 2003.
40. Crime and Criminal Justice Systems in Europe and North America 1995-1997. Kauko Aromaa, Seppo Leppä, Sami Nevala and Natalia Ollus, editors. Helsinki 2003.
39. Crime Victims: Doing Justice to their Support and Protection. Irwin Waller. Helsinki 2003.
38. Trafficking in Human Beings, Illegal Immigration and Finland. Martti Lehti and Kauko Aromaa. Helsinki 2002.
37. Assessing International Assistance in Law Enforcement: Themes, findings and recommendations from a case-study of the Republic of Estonia. Bill Heberton and Jon Spencer. Helsinki 2001.
36. Women in the Criminal Justice System: International examples & national responses. Proceedings of the workshop held at the Tenth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. Vienna, Austria, 10-17 April 2000. Natalia Ollus and Sami Nevala, editors. Helsinki 2001.
35. 2001 directory computerised criminal justice information systems. Richard Scherpenzeel. The Hague/Helsinki 2000.
34. Five Issues in European Criminal Justice: Corruption, Women in the Criminal Justice System, Criminal Policy Indicators, Community Crime Prevention, and Computer Crime. Proceedings of the VI European Colloquium on Crime and Criminal Policy, Helsinki 10-12 December 1998. Matti Joutsen, editor. Helsinki 1999.
33. Profiles of Criminal Justice Systems in Europe and North America, 1990-1994. Kristiina Kangaspunta, Matti Joutsen, Natalia Ollus and Sami Nevala (eds). Helsinki 1999.
32. Crime and Criminal Justice in Europe and North America, 1990-1994. Kristiina Kangaspunta, Matti Joutsen and Natalia Ollus (eds). Helsinki 1998.
31. Organised Crime Around the World. Sabrina Adamoli, Andrea Di Nicola, Ernesto U. Savona and Paola Zoffi. Helsinki 1998.
30. Computerization in the Management of the Criminal Justice System. Edited by Richard Scherpenzeel, The Hague 1996 (published jointly with the Ministry of Justice of the Netherlands).
29. Prison Systems in Central and Eastern Europe. Roy Walmsley. Helsinki 1996.
- 28A. Strategii preduprezdenija prestupnosti v Evropi i Severnoj Amerike. Dzon Grehem i Trevor Bennett. Helsinki 1996.
28. Crime Prevention Strategies in Europe and North America. By John Graham and Trevor Bennett, London/Helsinki 1995 (published jointly with the Home Office).
27. Directory of Computerized Criminal Justice Information Systems 1995. Richard Scherpenzeel. The Hague/Helsinki 1995.
26. Profiles of Criminal Justice Systems in Europe and North America. Kristiina Kangaspunta (ed.). Helsinki 1995.
25. Crime and Criminal Justice in Europe and North America 1986-1990. Kristiina Kangaspunta (ed.), Helsinki 1995.
24. Foreigners in Prison. Katarina Tomasevski. Tampere 1994.
23. Policing in Central and Eastern Europe. Report on a Study Tour. David Fogel. Helsinki 1994.
22. Criminal Law and the Environment. Edited by Hans-Jörg Albrecht and Seppo Leppä. Forssa 1992.
21. Prison Health, International Standards and National Practices in Europe. Katarina Tomasevski. Helsinki 1992.

20. Computerization of Criminal Justice Information Systems, vol. II. Edited by Richard Scherpenzeel, The Hague 1992 (published jointly with the Ministry of Justice of The Netherlands).
- 19 A. Computarizacion de los Sistemas Informaticos en la Justicia Penal, I volumen. Editado por Richard Scherpenzeel. La Haya 1992.
19. Computerization of Criminal Justice Information Systems, vol. I. Edited by Richard Scherpenzeel, The Hague 1992 (published jointly with the Ministry of Justice of The Netherlands).
18. Crime Prevention Strategies in Europe and North America. John Graham. Helsinki 1990.
17. Criminal Justice Systems in Europe and North America. Edited by Ken Pease and Kristiina Hukkila. Helsinki 1990.
16. Changing Victim Policy: The United Nations Victim Declaration and Recent Developments in Europe. Report of the Ad Hoc Expert Meeting held in Helsinki, 16-17 November 1988. Helsinki 1989.
15. Alternatives to Custodial Sanctions. Proceedings of the European Seminar held in Helsinki, Finland, 26-28 September 1987. Helsinki 1988.
14. Non-Custodial Alternatives in Europe. Norman Bishop. Helsinki 1988 (second printing 1988).
13. HEUNI - The First Five Years. Helsinki 1988.
12. Computerization of Criminal Justice Information Systems: Realities, Methods, Prospects and Effects. Report of the European Seminar held in Popowo, Poland, 18-22 May 1987, Helsinki 1987 (published jointly with the Ministry of Justice of the Polish People's Republic) (second printing 1988).
11. The Role of the Victim of Crime in European Criminal Justice Systems. A Cross-National Study of the Role of the Victim. Matti Joutsen. Helsinki 1987.
10. Papers on Crime Policy 2. Contributions from HEUNI scholars. Helsinki 1986.
9. Non-Prosecution in Europe. Report of the European Seminar held in Helsinki, Finland, 22-24 March 1986, Helsinki 1986.
8. The Legal Scope of Non-Prosecution in Europe. Peter J.P. Tak. Helsinki 1986.
7. Papers on Crime Policy. Károly Bárd, Matti Joutsen and Aleksander Yakovlev. Helsinki 1986.
6. Course on United Nations Criminal Justice Policy. Report of the European course held in Helsinki, Finland, 25-29 March 1985. Helsinki 1985.
5. Criminal Justice Systems in Europe. Report of the Ad Hoc Expert Group on a cross-national study on trends in crime and information sources on criminal justice and crime prevention in Europe. Helsinki 1985.
4. Selected Issues in Criminal Justice. Helsinki 1984.
3. Effective, Rational and Humane Criminal Justice. Report of the European Seminar held in Helsinki, Finland, 31 May - 3 June 1984. Helsinki 1984.
2. Towards a Victim Policy in Europe. Report of the Seminar held in Espoo, Finland, 31 October - 2 November 1983. Helsinki 1984.
1. The Feasibility of a European Information System on Trends in Crime and Criminal Justice Report of the Ad Hoc Meeting of Experts held in Helsinki, Finland, 9-10 May 1983. Helsinki 1983.